

ADMINISTRAREA PROBATORIULUI ÎN PROCESUL PENAL

GHID DE BUNE PRACTICI

Coordonator ghid:
ALEXANDRU GEORGESCU

Autori ghid:
ALEXANDRU GEORGESCU **COSTEL CRISTINEL GHIGHECI**
TEODOR MANEA **NECULAI CÂRLESCU**

ADMINISTRAREA PROBATORIULUI ÎN PROCESUL PENAL

GHID DE BUNE PRACTICI

Editura MĂIASTRA
Târgu Jiu • 2020

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

**Administrarea probatoriului în procesul penal :
ghid de bune practici** / Alexandru Georgescu, Neculai
Cârlescu, Costel Cristinel Ghigheci, Teodor Manea ;
coord. ghid: Alexandru Georgescu. - Târgu Jiu :
Măiastra, 2020

Conține bibliografie

ISBN 978-606-042-061-3

- I. Cârlescu, Neculai
- II. Georgescu, Alexandru (coord.)
- III. Ghigheci, Costel Cristinel
- IV. Manea, Teodor

CUPRINS

INTRODUCERE.....	7
1. FAPTA PENALĂ. PROBATORIUL	9
2. SESIZAREA	11
2.1. Reguli	11
2.2. Măsuri urgente	12
2.3. Planul de anchetă	14
3. CERCETAREA LA FAȚA LOCULUI (CFL). ACTIVITĂȚI DESFĂȘURATE ÎN PARALEL CU CFL ...	15
3.1. Câmpul infracțional	15
3.2. Cercetarea la fața locului versus percheziție	15
3.3. Ce reprezintă cercetarea la fața locului în economia probatoriului într-o cauză penală?	16
3.4. Activități în cadrul CFL (sintetic)	17
3.5. Primii polițiști la fața locului. Alte persoane prezente la fața locului	18
3.5.1. Categoriile de persoane care pot fi prezente la fața locului	18
3.5.2. Primii polițiști la fața locului	18
3.5.3. Alte persoane prezente. Persoane care au legătură cu speța. Curioși... ..	20
3.5.4. Reprezentanții presei	20
3.5.5. Martorii asistenți	20
3.6. Echipa. Atribuții	21
3.6.1. O echipă care va efectua cercetarea la fața locului propriu-zisă	22
3.6.2. O echipă care va rămâne la sediu	22
3.6.3. O echipă de investigații	23
3.7. Cercetarea la fața locului propriu-zisă	24
3.7.1. Activități la fața locului înainte de a intra în câmpul infracțional	25
3.7.2. Echipamentul necesar pentru pătrunderea în câmpul infracțional	25
3.7.3. Activități în interiorul câmpului infracțional. Reguli (ce să facem/ ce să nu facem)	26
3.7.4. Ridicarea și ambalarea urmelor/probelor. Fișa de custodie (trasabilitatea probei)	28
3.7.5. Riscurile de contaminare a urmelor/probelor	29

4. URMELE.....	30
4.1. Chestiuni generale.....	30
4.2. Urmele lăuate/reate de corpul omului.....	31
4.2.1. Urmele papilare	31
4.2.2. Urmele de urechi/buze/alte zone ale feței umane/dinți.....	32
4.2.3. Urmele apte pentru expertiză ADN.....	32
4.2.4. Scrisul de mână.....	35
4.3. Urmele reate de obiecte/instrumente. Urme care se găsesc pe obiecte/ instrumente	35
4.3.1. Categoriile de urme reate de obiecte/instrumente în general	35
4.3.2. Urmele reate de și pe îmbrăcăminte și încălțăminte	39
4.3.3. Urmele reate de și pe arme.....	40
4.3.4. Urmele reate de și pe instrumentele de spargere/sistemele de închidere-asigurare.....	44
4.3.5. Urmele reate de și pe/în autoturisme.....	45
5. EXPERTIZELE	47
5.1. Aspecte generale.....	47
5.2. Bazele de date	49
5.3. Expertul parte. Limite	50
5.4. Expertize privind urmele reate de corpul omului	50
5.4.1. Expertiza urmelor papilare	50
5.4.2. Expertiza genetică	51
5.4.3. Expertiza traseologică	51
5.4.4. Expertiza fizico-chimică.....	52
5.4.5. Expertiza grafică a scrisului de mână	52
5.5. Expertize privind urmele reate de instrumente/obiecte.....	52
5.5.1. Expertiza traseologică	52
5.5.2. Expertiza fizico-chimică.....	53
5.5.3. Expertiza balistică	54
5.5.4. Expertiza accidentelor de trafic rutier	55
5.5.5. Expertiza hârtiei, a scrisului, a materialelor de scriere și a documentelor ...	56
6. EXPERTIZELE MEDICO-LEGALE.....	61

7. ÎNREGISTRĂRILE VIDEO. ÎNREGISTRĂRILE AUDIO	64
7.1. Înregistrările video	64
7.1.1. Categoriile de înregistrări. Identificare și ridicare.....	64
7.1.2. Vizionarea înregistrărilor.....	65
7.1.3. Utilitatea înregistrărilor video	66
7.1.4. Concretizarea rezultatelor.....	67
7.1.4.1. Procesul-verbal de vizionare	67
7.1.4.2. Expertiza imaginilor	68
7.2. Înregistrările audio	69
8. METODE SPECIALE DE SUPRAVEGHERE SAU CERCETARE	70
8.1. Listingul telefonic	70
8.1.1. Noțiuni	70
8.1.2. Ce trebuie solicitat?	71
8.1.3. Ce se poate stabili prin analiza unui listing telefonic?.....	72
8.2. Interceptarea convorbirilor/comunicărilor telefonice. Supravegherea video, audio sau prin fotografiere	73
8.2.1. Utilitate.....	73
8.2.2. Punere în aplicare. Instituții. Resurse. Dificultăți	74
8.2.3. Situații practice	76
9. CONSTATAREA INFRAACȚIUNII FLAGRANTE	78
9.1. Situația în care avem un denunțator	78
9.2. Situația în care nu avem un denunțator	80
9.3. Momentul în care intervenim în constatarea unei infracțiuni flagrante	80
10. ANALIZA INFORMAȚIILOR.....	82
10.1. Ce sunt unitățile de analiză a informațiilor?.....	82
10.2. Sursele de informații/date sunt diverse	82
10.3. Rezultatele/produsele analizei.....	83
11. AUDIEREA PERSOANELOR. IDENTIFICAREA PERSOANELOR ȘI OBIECTELOR. RECONSTITUIREA. TESTAREA LA POLIGRAF. CONFRUNTAREA.....	85
11.1. Audierea persoanelor	85
11.1.1. Reguli generale.....	85
11.1.2. Gestionarea unor situații practice implicând audierea de persoane ...	87
11.2. Identificarea persoanelor și obiectelor	94
11.2.1. Recunoașterea din planșă fotografică	94
11.2.2. Recunoașterea din grup.....	94

11.3. Reconstituirea. Interpretarea urmelor din câmpul infracțional.....	95
11.3.1. Reconstituirea	95
11.3.2. Interpretarea urmelor din câmpul infracțional	96
11.4. Testarea la poligraf	97
11.5. Confruntarea	98
12. PERCHEZIȚIA	99
12.1. Percheziția domiciliară	99
12.1.1. Decizia de a efectua percheziția	99
12.1.2. Pregătirea percheziției.....	99
12.1.3. Efectuarea percheziției.....	100
12.2. Percheziția unui vehicul.....	101
12.3. Percheziția corporală	101
12.4. Percheziția informatică.....	102
12.4.1. Obiect	102
12.4.2. Elemente de procedură	102
12.4.2.2. Operațiuni prealabile percheziției informatice.....	102
12.4.2.3. Efectuarea percheziției informatice	103
13. PARTICULARITĂȚI ALE PROBATORIULUI ÎN CAUZE PRIVIND INFRAȚIUNI ECONOMICO-FINANCIARE	104
13.1. Abordarea sesizării.....	104
13.2. Mijloace de probă	107
13.2.1. Înscrierile	107
13.2.2. Constatările/expertizele.....	108
13.2.2.1. Constatările	108
13.2.2.2. Expertizele - modele de obiective	109
14. INFRAȚIUNI COMISE REPETAT, CU MOD DE OPERARE (MO)	112
14.1. InfraȚiuni	112
14.2. Riscuri privind probatoriul	112
14.3. Cum identificăm cauzele?	114
14.4. Cum vom administra probatoriul în astfel de cauze?.....	114
SURSE ȘI BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	116

INTRODUCERE

Orice obiect și orice persoană pot constitui, la un moment dat și în anumite împrejurări, surse de probe. În consecință, orice ghid privind administrarea probatoriului în cauzele penale nu poate fi decât incomplet și limitat. Nici ghidul de față nu face excepție. El va încerca să acopere, în limitele spațiului disponibil, acele probe, mijloace de probă și procedee probatorii care sunt frecvent întâlnite în practică în cadrul cercetărilor privind o mare varietate de infracțiuni. Acestea sunt prezentate, în principiu, în ordinea cronologică în care se întâlnesc într-o speță concretă.

Capitolele ghidului cuprind secțiuni privind:

- sediul materiei;
 - în ghid nu va fi preluat conținutul textelor de lege.
- mențiuni privind modalitatea practică de efectuare a activităților;
 - acestea sunt dublate de prezentarea succintă a unor spețe (peste optzeci) din practică. Spețele notate cu (+) sunt considerate exemple pozitive, cele cu (-), exemple negative. Celelalte au doar rolul de a ilustra concret mențiunile de mai sus. Acolo unde a fost posibil, materia a fost sintetizată sub formă de tabel.
- chestiuni de legalitate (din practica judiciară);
 - cu precizarea că ele reprezintă aspecte din practica judiciară dintr-un anumit moment și au rol orientativ.

Întrucât dimensiunile ghidului sunt limitate, secțiunile sale urmează a fi completate și detaliate (prin materiale suplimentare și modele de acte) pe site-ul Institutului Național al Magistraturii.

Pentru a nu îngreuna textul, sursele bibliografice au fost indicate, în general, doar la sfârșit și nu prin note de subsol la fiecare secțiune.

* * *

Textele au fost elaborate
după cum urmează:

- **Alexandru Bogdan Georgescu:**
*capitolele/secțiunile privind modalitatea
practică de efectuare a activităților,
tabelele și spețele din practică;*
- **Teodor Manea și Cristian Ghigheci:**
*secțiunile privind sediul materiei și
chestiunile de legalitate;*
- **Neculai Cîrlescu:** *capitolul privind
particularități ale probatoriului în cauze
privind infracțiuni economico-financiare și
subcapitolul privind percheziția informatică.*

Coordonarea ghidului a fost asigurată de
Alexandru Bogdan Georgescu.

*Autorii le mulțumesc colegilor care au
citat materialul înainte de publicare și au
format observatii: Ioan Amariei, Remus
Budăi, Radu Gavriș, Ovidiu Ion, Bogdan
Staicu, Eusebiu Șerbănoiu, Adrian Țîrlea.*

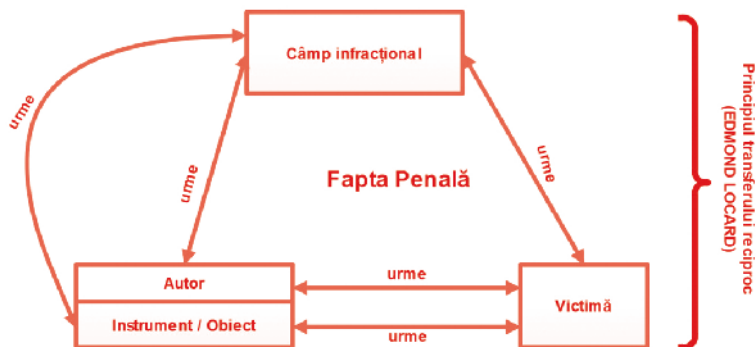
* * *

1. FAPTA PENALĂ. PROBATORIUL

Într-un sens clasic, în general, o faptă penală presupune un autor care acționează cu un instrument/obiect asupra unei victime, într-un anumit spațiu - câmpul infracțional - și într-o anumită unitate de timp. (În funcție de natura faptei, unul sau altul dintre aceste elemente poate să lipsească.)

Având în vedere acest aspect, Edmond Locard a enunțat *principiul transferului reciproc*:

- *orice contact lasă o urmă*;
 - în câmpul infracțional rămân urme:
 - ale autorului;
 - ale instrumentelor/obiectelor¹ folosite de autor;
 - ale victimei.
 - asupra victimei rămân urme:
 - ale autorului;
 - ale instrumentelor/obiectelor folosite de autor;
 - ale câmpului infracțional.
 - asupra autorului faptei și asupra instrumentelor/obiectelor folosite de autor se vor găsi urme:
 - lăuate de victimă;
 - lăuate de locul comiterii faptei.

¹ Prin instrumente/obiecte folosite de autor vom înțelege atât instrumentele utilizate efectiv la comiterea faptei (de exemplu, arme, instrumente de spargere, instrumente de imobilizare, autoturisme etc.) cât și obiectele personale ale autorului (de exemplu, obiecte de îmbrăcăminte sau încălțăminte, telefon mobil etc.) pe care acesta le avea asupra sa în momentul comiterii faptei.

Astfel, ceea ce trebuie să demonstrăm prin administrarea probatoriului într-o cauză penală este tocmai această legătură/interacțiune între autor, instrumentul/obiectul folosit la comiterea faptei, victima, câmpul infracțional (locul comiterii faptei) și momentul comiterii faptei.

Întreaga construcție a probatoriului într-o cauză penală se bazează pe schema principiului lui Locard.

☞ **Atenție!** Orice obiect și orice persoană, în anumite împrejurări, pot constitui o sursă de probe într-o cauză penală.

☞ **Atenție!** Principiul lui Locard este valabil:

- atât pentru autorii de infracțiuni;
- cât și pentru echipa de cercetare la fața locului (riscul contaminării probelor - vezi pct. 3.7.2. și 3.7.5.).

2. SESIZAREA

Sediul materiei: Codul de procedură penală, Partea specială, Titlul I - Urmărirea penală, Capitolul II - Sesizarea organelor de urmărire penală, art. 288 - 294.

2.1. Reguli

Reacția promptă și eficientă în momentul sesizării sporește șansele pentru realizarea unui probatoriu solid în cauză. A nu pierde timpul înseamnă a câștiga probe importante care altfel se pot pierde definitiv.

Orice sesizare rezonabilă trebuie tratată cu seriozitate, fără excese birocratice și fără prejudecăți. Nu toate sesizările se vor confirma, însă în momentul inițial nu avem la dispoziție suficiente elemente pentru a putea discerne între o sesizare reală și una fictivă. De aceea, trebuie să le tratăm pe toate ca și cum ar fi reale. Chiar și în cazul sesizărilor incomplete, atunci când este cazul, vom putea proceda imediat la completarea lor, de exemplu, prin aducerea de îndată a persoanei care a formulat sesizarea, evitând restituirea și, implicit, pierderea unor eventuale momente operative.

În momentul sesizării trebuie să *consemnăm*² data și ora când am fost sesizați, modul în care am fost sesizați, persoana care ne-a sesizat, datele de identificare ale persoanei care a formulat sesizarea inițială, toate informațiile care ni se pun la dispoziție. Aceste informații trebuie verificate ulterior, pentru că se pot dovedi inexacte.

Dacă sesizarea inițială este făcută la numărul unic pentru apelurile de urgență în rețelele publice de telefonie 112³, vom *solicita* ulterior înregistrarea convorbirilor de la Serviciul de Telecomunicații Speciale⁴.

☞ **Atenție!** Există posibilitatea ca persoana care face sesizarea să fie chiar autorul infracțiunii. De aceea, această persoană trebuie identificată și, dacă este prezentă (la sediul poliției/parchetului sau la fața locului), nu trebuie lăsată să plece.

☞ **Atenție!** Este posibil ca o sesizare de dispariție să ascundă în realitate existența unei infracțiuni contra vieții sau a unei alte infracțiuni grave.

² Mențiunea vizează activitatea procurorului și a poliției judiciare.

³ Înregistrarea convorbirilor la 112 se face automat conform art.10 din OUG nr.34/2008 aprobată prin Legea nr.160/2008, modificată prin Legea nr.132/2015.

⁴ STS este administrator al sistemul național unic pentru apeluri de urgență (SNUAU).

❖ *Speța 1: Caz de omor cu premeditare comis de soție și amantul ei asupra soțului, în locuința comună: după ce au introdus cadavrul în portbagajul unui autoturism, amantul a condus și abandonat autoturismul departe de locul faptei. Peste două zile soția victimei a formulat o sesizare de dispariție. Cadavrul abandonat în autoturism a fost descoperit abia peste patru luni, din întâmplare.*

2.2. Măsurile urgente

În funcție de natura faptei și de elementele concrete ale speței, va trebui să luăm⁵ anumite măsuri urgente, fie că este vorba despre deplasarea imediată pentru cercetarea la fața locului, investigații, ridicarea de documente sau de obiecte, constatarea unei infracțiuni flagrante sau dispunerea unor măsuri de supraveghere tehnică etc.

2.2.1. În cauzele care presupun o *cercetare la fața locului* (vezi pct. 3.), încă din momentul sesizării, procurorul și echipa de poliție judiciară vor stabili măsurile urgente care trebuie luate acolo. Și în cazul în care procurorul nu se deplasează la fața locului, comunicarea cu echipa de poliție va fi permanentă (vezi pct. 3.6.).

Procurorul sau membrii echipei de poliție judiciară vor lua de îndată legătura cu primii polițiști⁶ ajunși la fața locului pe care îi vor instrui cu privire la ceea ce au de făcut până la sosirea lor (vezi pct. 3.5.2.).

2.2.2. În cauzele care presupun constatarea unei *infracțiuni flagrante*, imediat după momentul sesizării, procurorul și echipa de poliție judiciară vor lua măsurile necesare pentru asigurarea mijloacelor tehnice necesare și pentru instruirea denunțătorilor, colaboratorilor etc. (vezi pct. 9).

2.2.3. În cauzele în care probatoriul se va baza în mare măsură pe *documente/înscrieri*, procurorul și echipa de poliție judiciară, încă din momentul sesizării, vor lua măsurile necesare pentru ca aceste acte să rămână în forma în care erau în momentul comiterii faptei, să nu fie modificate, alterate, distruse, șterse (dacă sunt stocate electronic) sau întocmite (cu antedatatură) după comiterea faptei, în cazul în care lipseau.

Astfel de măsuri presupun:

- identificarea și ridicarea imediată a documentelor (ridicarea nu trebuie în niciun caz amânată);

⁵ Mențiunea vizează activitatea procurorului și a poliției judiciare.

⁶ În principiu aceștia nu sunt polițiști de poliție judiciară specializați.

- în cazul în care actele nu sunt predate sau nu pot fi ridicate imediat, se va identifica locul unde sunt păstrate. Accesul în acest spațiu va fi restricționat prin măsuri legale până la obținerea autorizației de percheziție care va fi cerută de îndată;
- persoanele implicate vor fi supuse imediat unor măsuri de monitorizare (prin măsuri de supraveghere tehnică) pentru prevenirea sau probarea încercărilor/acțiunilor de falsificare a documentelor (vezi pct. 8.2).

2.2.4. Măsurile de la pct. 2.2.3. vor fi luate și în cazul în care există înregistrări audio-video relevante, iar unitățile de stocare se află în posesia persoanelor vizate în cauză.

Identificarea și ridicarea imediată a mediilor de stocare aflate în posesia persoanelor responsabile vor conduce la evitarea riscului de ștergere a imaginilor: DVR-uri sau alte unități de stocare a imaginilor înregistrate de camerele video de supraveghere, computere, aparate telefonice mobile de tip smartphone, aparatură medicală electronică cu funcție de stocare date etc.

- ❖ **Speța 2 (+):** *Autorizarea de către procuror, imediat după sesizare, a interceptărilor convorbirilor și comunicărilor telefonice purtate de persoanele responsabile a condus la monitorizarea încercărilor acestora de a realiza în fals documentația (inexistentă în momentul faptei) care i-ar fi exonerat de răspundere:*
 - în cazul unui incendiu izbucnit într-un club, soldat cu decesul mai multor persoane (percheziția informatică ulterioară a confirmat întocmirea actelor după momentul accidentului);
 - în cazul unor accidente mortale de muncă;
 - în cazul unor culpe medicale cu decesul pacientului.
- ❖ **Speța 3 (+):** *Identificarea și ridicarea imediată a documentației relevante (actele privind securitatea în muncă, actele medicale) au împiedicat riscurile de modificare ulterioară a acesteia în sensul celor de mai sus:*
 - în situația unor accidente de muncă;
 - în cazul unor culpe medicale cu decesul pacientului.
- ❖ **Speța 4 (+):** *Caz de incendiu într-un local, cu victime decedate: ridicarea imediată a aparatului DVR (aflat într-un spațiu anexă a localului) unde erau stocate imaginile înregistrate de camerele de supraveghere din interiorul localului a împiedicat punerea în practică a intenției persoanelor vizate de a distruge imaginile și de a acredita ideea unei mâini criminale.*
- ❖ **Speța 5 (+):** *Caz de culpă medicală privind decesul unui fotbalist: defibrilatorul utilizat de echipajul ambulanței a fost ridicat imediat; analiza ulterioară a datelor stocate a arătat faptul că pe traseul dintre stadion și spital - interval în care s-a produs și decesul - aparatul a fost folosit doar pentru funcția de monitorizare a pacientului și nu pentru aceea, esențială, de defibrilare.*
- ❖ **Speța 6 (+):** *Caz cu un violator în serie, autor - antrenorul de sport al victimelor minore (11-13 ani): după sesizare, s-a reușit montarea cu operativitate în locuința autorului, a tehnicii de înregistrare ambientală audio-video. La puțin timp, autorul a venit acasă însoțit de o victimă minoră. Fiind monitorizat în timp real, a fost surprins și oprit înainte de comiterea faptei propriu-zise; intenția sa și modul său de operare au reieșit clar din înregistrările astfel realizate.*

- ❖ **Speța 7 (+):** Caz de agresiune sexuală repetată, victimă minoră, autor concubinul mamei victimei: sesizarea a fost formulată în ziua în care autorul (care era plecat din localitate) urma să se întoarcă acasă. În locuință a fost montată de urgență tehnică de înregistrare ambientală audio-video. În discuțiile ulterioare dintre mama victimei și autor, acesta a recunoscut comiterea faptelor.
- ❖ **Speța 8 (-):** Caz de tentativă de omor - șicanare în trafic: în cele din urmă autorul a lovit cu intenție cu autoturismul său autoturismul victimei, determinând o situație în care viața acestuia fost pusă în pericol. Operatorul 112 contactat de victimă - deși nu avea niciun fel de date despre incident - a încercat să o convingă că a fost un simplu accident rutier. Polițiștii rutieri sosiți la fața locului nu au luat în serios afirmațiile victimei, au deschis un simplu dosar de tamponare și nu un dosar penal, refuzând totodată să primească înregistrările video puse la dispoziție de un martor, participant la trafic.

2.3. Planul de anchetă

Nu este necesară respectarea unui formalism excesiv, planul de anchetă putând avea chiar un caracter informal. Important este însă să punem pe hârtie, ordonat, activitățile care urmează a fi efectuate în cauză, cine va realiza fiecare activitate, termenele etc. Toată echipa de anchetă trebuie să cunoască aceste date.

Chestiuni de legalitate:

- ♦ Existența unui **denunț inform** făcut nu împiedică organul de urmărire penală, dacă apreciază necesar, să se sesizeze din oficiu, conform art. 292 C.pr.pen.⁷
- ♦ Arată contestatorii că, prin cererea adresată Parchetului de pe lângă Tribunalului A la data de 23.09.2016, au **solicitat audierea acestor surse ocazionale** în condițiile Codului de procedură penală pentru a avea posibilitatea să le adreseze întrebări directe prin intermediul apărătorului/lor ales/i, raportat la conținutul acestor mijloace de probă, întocmite de organul de urmărire penală. Cererea a fost respinsă prin ordonanța din data de 06.10.2016, pe considerentul că „Poliția Română are ca atribuție principală culegerea de informații în vederea cunoașterii prevenirii și combaterii infracțiunilor, precum și a altor fapte ilicite (art. 26 pct. 6 din Legea 218/23.04.2002). Sursele de informare, metodele și mijloacele activității de culegere a informațiilor au caracter confidențial și nu pot fi dezvăluite de nimeni în nicio împrejurare (art. 32 alin. 2 din Legea nr.218/2002). Curtea de Apel, în analiza efectuată, menționează că procesele verbale nu sunt menționate de legiuitor ca probe în procesul penal. Ele sunt enumerate în conținutul art. 97 alin. 2 lit. e) C.pr.pen. ca mijloace probatorii, care conduc la obținerea probelor în procesul penal. A reține că aceste înscrisuri ce constituie metode de investigare a organelor de cercetare penală ar constitui probe, ar încălca dispozițiile art. 100 C.pr.pen.⁸

⁷ Curtea de Apel București. Secția I penală, Încheierea nr. 176/CP/2017, nepublicată.

⁸ Curtea de Apel Alba-Iulia, Secția penală, Încheierea penală nr.80/2019, Lege5.ro.

3. CERCETAREA LA FAȚA LOCULUI (CFL)⁹. ACTIVITĂȚI DESFĂȘURATE ÎN PARALEL CU CFL

Sediul materiei: Codul de procedură penală, Partea generală, Titlul IV - Probe, mijloace de probă și procedee probatorii, Capitolul VIII - Cercetarea locului faptei și reconstituirea, art. 192 - 195.

3.1. Câmpul infracțional

Câmpul infracțional *primar* este locul propriu-zis al comiterii faptei. Nu întotdeauna câmpul infracțional primar este cunoscut de la început.

- ❖ *Speța 9 - a se vedea speța 1: Omor: cadavru descoperit întâmplător în portbagajul unui auto abandonat departe de locul faptei, la cca 4 luni de la momentul faptei. Inițial nu a fost cunoscut decât acest loc unde a fost desfășurată cercetarea la fața locului.*
- ❖ *Speța 10: Omor: victima abandonată lângă un spital, încă în viață, fără acte, a decedat fără a putea vorbi. Peste 24 de ore, fiica victimei a formulat o altă sesizare: plecând să-și caute tatăl acasă la un prieten al acestuia, a observat în curtea acestuia numeroase urme de sânge. Acesta s-a dovedit a fi locul comiterii faptei, prietenul fiind autorul.*

Trebuie să fim conștienți în permanență de posibilitatea existenței unui câmp infracțional *multiplu*; pe lângă câmpul infracțional primar pot exista și spații care constituie câmp infracțional *secundar*. Exemple: locul abandonării instrumentelor/obiectelor de către autor (arme, instrumente de spargere, autovehicule, obiecte luate de autor din câmpul infracțional primar), locul unde a fost transportat și abandonat un cadavru etc.

- ❖ *Speța 11: Tentativă de omor la comandă: autorul a împușcat victima în fața locuinței acesteia (câmp infracțional primar); a aruncat armele de foc la o anumită distanță, sub un autoturism (câmp infracțional secundar); a abandonat autoturismul folosit la o distanță de câțiva kilometri (câmp infracțional secundar).*
- ❖ *Speța 12: Furt/tâlhărie: autorii sustrăgeau ATM-uri prin smulgere din zid (câmp infracțional primar), le transportau la marginea orașului, pe câmp, le deschideau prin forțare, sustrăgeau banii din interior și le abandonau acolo (câmp infracțional secundar).*

3.2. Cercetarea la fața locului versus percheziție¹⁰

Nu trebuie să confundăm cercetarea la fața locului cu percheziția domiciliară. Confuzia duce la mari întârzieri. Întârzierea în efectuarea cercetării la fața

⁹ Prin Ordinul (comun) privind cercetarea la fața locului nr. 182/14.08.2009 (MAI) și nr. 1754/C/05.08.2009 (Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție) a fost aprobat „Manualul de bune practici privind cercetarea la fața locului”, care este anexă a ordinului.

¹⁰ A se vedea Remus Budăi - *Efectuarea procedurii probatorii al cercetării la fața locului într-un domiciliu* (în www.juridice.ro)

locului duce la pierderi uriașe pentru sursele probatoriului într-o cauză penală. Probele se pot degrada sau, dacă spațiul în care s-a comis fapta este la dispoziția autorului, acesta le poate distruge iremediabil.

☞ **Atenție!** Chiar dacă spațiul în care s-a comis fapta (de exemplu, un omor sau un viol) este locuința autorului, acolo se poate efectua cercetarea la fața locului, nefiind necesară o autorizație de percheziție. Cu atât mai mult cu cât câmpul infracțional și, în consecință, probele sunt la dispoziția autorului, pericolul pentru pierderea/distrugerea lor este mai mare.

Cercetarea la fața locului și percheziția domiciliară sunt instituții diferite, care au la bază rațiuni diferite și sunt reglementate distinct, fiecare având aplicabilitate proprie.

Cercetarea la fața locului	Percheziția domiciliară ¹¹
- are caracter urgent - are loc la început, imediat după sesizare și începerea urmăririi penale cu privire la faptă - presupune căutarea urmelor infracțiunii fără a se cunoaște dinainte care sunt acestea - se efectuează atât în spații deschise, cât și în spații închise sau delimitate - nu este condiționată de o autorizare prealabilă	- momentul va fi ales din rațiuni tactice, în funcție de datele speței - are loc într-un moment ulterior din cursul urmăririi penale (după ce au fost deja efectuate în cauză alte acte de urmărire penală) - se cunosc suficient de clar urmele/obiectele care trebuie căutate - se efectuează numai în spații închise sau delimitate - este condiționată de o autorizare prealabilă

- ❖ **Speța 13:** Viol și tentativă de omor: autorul, medic, și-a atras pacienta minoră în locuința lui (etajul 6 al unui bloc), sub pretextul unei consultații. După ce a fost violată, victima s-a refugiat în balcon și l-a amenințat pe autor că, în cazul în care nu încetează actele de agresiune, va sări, lucru pe care l-a și făcut, suferind leziuni grave. În apartamentul autorului a fost efectuată CFL.
- ❖ **Speța 14:** Tentativă de omor: pe fondul unui conflict spontan în apartament, proprietarul a tras focuri de armă asupra chiriașului. În apartamentul autorului a fost efectuată CFL.
- ❖ **Speța 15** - revenim la speța 10: în curtea autorului - care era fugit - s-a efectuat CFL.
- ❖ **Speța 16** - revenim la spețele 1 + 9: omor: cadavrul a fost descoperit abandonat în portbagajul autoturismului după cca 4 luni de la comiterea faptei. Cercetările au stabilit ca probabil loc al comiterii faptei apartamentul ocupat de victimă și de soția lui (ea fiind coautor al faptei). Date fiind această presupunere și timpul lung scurs, în apartamentul menționat s-a efectuat o percheziție.

3.3. Ce reprezintă cercetarea la fața locului¹² în economia probatoriului într-o cauză penală?

Câmpul infracțional reprezintă principala sursă de probe. El furnizează materialul brut care poate fi ulterior exploatat în cauză.

CFL se poate face de regulă o singură dată:

- ceea ce se pierde printr-o cercetare superficială rămâne pierdut definitiv;
- acolo se găsesc cele mai importante urme și probe;

¹¹ Vezi pct. 12.1.

¹² Denumită în continuare CFL.

- urmele și probele trebuie fixate și ridicate corespunzător pentru a putea fi valorificate ulterior;
- graba și greșelile pot compromite probele și, în consecință, întreg dosarul.
☞ **Atenție!** Este preferabil să ridicăm toate urmele/probele (cu atât mai mult cu cât în momentul CFL nu avem încă o viziune de ansamblu asupra speței); ulterior, vom putea să valorificăm doar o parte dintre ele (în funcție de necesitățile și prioritățile speței concrete).

CFL nu înseamnă doar faza inițială a unui dosar. Ea reprezintă un punct de pornire cu ramificații asupra tuturor laturilor unui dosar:

- urmele ridicate din câmpul infracțional pot fi exploatate printr-o constatare sau expertiză (materialul brut care urmează a fi prelucrat);
- o cercetare la fața locului completă poate oferi indicii despre ce ar trebui căutat cu ocazia unei percheziții (domiciliare, corporale sau auto) sau despre ce ar trebui întrebat cu prilejul audierilor/reconstituirilor;
- pe baza constatărilor făcute cu ocazia cercetării la fața locului, se poate reconstitui (științific, prin calcul) dinamica săvârșirii faptei; se obține astfel o cheie de verificare a gradului de sinceritate/adevăr a:
 - declarațiilor părților sau martorilor;
 - reconstituirilor efectuate cu aceștia.

CFL va conduce în cele din urmă la dovedirea legăturii dintre locul comiterii faptei, autor, victimă, instrumentele utilizate etc., adică vizează în final toate aspectele care fac obiectul unui dosar penal.

3.4. Activități în cadrul CFL (sintetic)

- ☞ Organizarea activităților de CFL, ordinea și disciplina în realizarea lor sunt esențiale. Va trebui să organizăm și să gestionăm:
- *persoanele*: membrii echipei de CFL și ai celorlalte echipe (atribuții precise pentru fiecare, folosirea echipamentelor etc. - vezi pct. 3.6. și 3.7.2.), persoanele prezente la fața locului (vezi pct. 3.5.);
- *comunicarea*: între membrii echipei de CFL, între aceștia și celelalte echipe (vezi pct. 3.6.);
- *spațiul*: câmpul infracțional (delimitarea, punctul de acces, traseul pentru deplasare în interior, împărțirea lui în sectoare etc. - vezi pct. 3.7.1. și 3.7.3.), zona din exteriorul câmpului infracțional - vezi pct. 3.6.3.);
- *obiectele, urmele, probele*: descoperirea, fixarea, ridicarea, ambalarea, transportul (vezi pct. 3.7.3. și 3.7.4.).

Ajunși la fața locului, vom consemna:

- ora exactă, adresa exactă, datele de identificare ale persoanelor prezente și calitatea lor (în raport cu speța);
- numele, gradul și unitatea din care fac parte polițiștii prezenți deja la fața locului.

Înainte de a intra în câmpul infracțional pentru CFL propriu-zisă:

- vom prelua „gestiunea” de la primii polițiști ajunși la fața locului și vom verifica activitățile desfășurate de ei acolo (vezi pct. 3.5.2.);
- ne vom împărți sarcinile în cadrul echipei de anchetă;
- vom stabili maniera de gestionare a comunicării cu presa, dacă la fața locului sunt prezenți reprezentanți ai mass-media.

Apoi vom intra în câmpul infracțional pentru CFL propriu-zisă (vezi pct. 3.7.):

- vom purta echipamentul corespunzător;
- vom împărți spațiul și vom stabili maniera de centralizare a probelor/urmilor ridicate;
- vom respecta regulile specifice pentru CFL (ce să facem/ce să nu facem).

3.5. Primii polițiști la fața locului. Alte persoane prezente la fața locului

3.5.1. Categoriile de persoane care pot fi prezente la fața locului:

- primii polițiști ajunși acolo imediat după sesizare;
- persoane care au legătură cu speța;
- curioși;
- reprezentanți ai presei.

3.5.2. Primii polițiști la fața locului^{13, 14}

Este foarte important să stabilim ce modificări au avut loc în câmpul infracțional între momentul primei sesizări și momentul în care noi preluăm „gestiunea” câmpului infracțional.

Este improbabil ca noi să fim primii reprezentanți ai autorităților care ajung la fața locului. De regulă, cei care ajung primii acolo sunt polițiști de la secția locală de poliție și lor le revine sarcina de a lua primele măsuri de conservare a câmpului infracțional. În principiu, ei nu sunt organe de cercetare penală ale

¹³ Sarcinile primului polițist prezent la fața locului sunt stabilite de art. 12 din Ordinul (comun) privind cercetarea la fața locului nr. 182/14.08.2009 (MAI) și nr. 1754/C/05.08.2009 (PÎCCJ).

¹⁴ Legea nr. 218/2002 (republicată) privind organizarea și funcționarea Poliției Române conține prevederi exprese despre anumite măsuri pe care le pot lua polițiștii, inclusiv dreptul de a pătrunde în spațiul aparținând unei persoane și dreptul de a îndepărta persoanele dintr-un anumit spațiu pentru luarea unor măsuri de conservare a locului săvârșirii unei infracțiuni (art. 52 alin. 2, 3, 6).

poliției judiciare și nu vor face parte în continuare din echipa de anchetă. De aceea, înainte să ajungem la fața locului, vom lua legătura cu aceștia *telefonic* și îi vom instrui cu privire la ce să facă și ce să nu facă¹⁵:

- dacă există o victimă, să îi acorde primul ajutor;
- să ne comunice dacă există riscuri de distrugere/deteriorare a unor probe și să ia măsurile necesare;
- să scoată toate persoanele din câmpul infracțional;
 - ▶ să nu lase pe nimeni să intre acolo;
- să noteze datele de identificare ale persoanelor găsite la fața locului;
 - ▶ să nu lase aceste persoane să plece de acolo;
- să delimiteze/izoleze câmpul infracțional;
 - ▶ să nu atingă și să nu miște nimic din câmpul infracțional; să nu folosească instalațiile sau aparatele de acolo; să nu fumeze și să nu consume alimente/băuturi acolo;
- să asculte ce au de spus persoanele prezente și să noteze;
 - ▶ să nu pună întrebări;
- dacă persoana suspectă este prezentă, să o izoleze și să o păzească;
 - ▶ să nu o lase să se schimbe, să se spele sau să arunce obiecte.

Odată ajunși la fața locului, îi vom identifica pe primii polițiști, vom solicita procesul-verbal întocmit de aceștia și vom discuta cu ei (discuția este importantă pentru că este posibil să existe detalii esențiale care să nu fie trecute în procesul-verbal). Întrebările noastre vor viza:

- *sesizarea*: de către cine, cum și când au fost sesizați; cine a descoperit fapta, cum și când;
- *câmpul infracțional*: ce modificări au intervenit în câmpul infracțional de când au venit ei și cum s-au produs; dacă a folosit cineva aparate sau instalații din interior;
- *persoanele*: ce persoane au fost găsite în câmpul infracțional sau lângă acesta; ce persoane au pătruns ulterior și de ce; dacă există persoane care între timp au plecat și de ce; ce au discutat persoanele prezente între ele sau ce le-au comunicat lor; date despre victimă, dacă există (echipaj de ambulanță, spital etc.).

☞ *Tonul* pe care îl folosim în discuții: chiar dacă vom constata că au făcut greșeli, trebuie să folosim un ton calm, neutru, fără acuzații. Important este să aflăm exact ce s-a întâmplat acolo în realitate și nu să îi determinăm să mintă pentru a-și ascunde eventualele greșeli. Aceste aspecte pot fi avute în vedere ulterior, când acești polițiști pot fi chiar *audiți* în cauză (cu condiția să nu fie membri ai echipei titulare a cazului).

¹⁵ Cu simbolul „➤” vom nota ce trebuie făcut, iar cu simbolul „▶” vom nota ce nu trebuie făcut.

Vom verifica dacă primii polițiști au delimitat corespunzător câmpul infracțional.

- ❖ **Speța 17 (-):** Loviri sau vătămări cauzatoare de moarte: fapta a fost comisă pe fondul unui conflict spontan în trafic între un șofer (autor) și un pieton (victimă), într-o intersecție aglomerată din București. Polițistul, care se afla în apropiere dirijând circulația, a venit imediat, însă nu a identificat niciun martor. Astfel, deși era multă lume prezentă, identificarea ulterioară a unor martori oculari a fost foarte dificilă.
- ❖ **Speța 18 (-):** Omor, triplu asasinat prin împușcare: primii polițiști ajunși la fața locului au intrat în câmpul infracțional modificând poziția unor elemente de muniție trasă. Mai mult, au anunțat parchetul competent abia după mai multe ore, timp în care autorul a reușit să părăsească teritoriul țării.

3.5.3. Alte persoane prezente. Persoane care au legătură cu speța. Curioși

Vom întocmi o listă cu persoanele prezente la fața locului: datele de identificare, calitatea lor în raport cu speța, numărul de telefon. (Vom păstra și lista realizată de primii polițiști.)

Vom purta, succint, discuții cu aceste persoane, pentru a obține date utile CFL.

Pentru persoanele de interes în cauză, vom asigura deplasarea la sediu pentru audiere. Dacă nu pot fi transportate separat, vom lua măsuri pentru ca, în timpul deplasării, să nu comunice între ele (vezi pct. 11.1.2.).

Persoanele prezente și mulțimea de curioși vor fi fotografiate și filmate periodic pe tot parcursul CFL. Poate fi util ca un membru al echipei de anchetă (îmbrăcat în civil) să stea în mulțimea de curioși. Este posibil ca autorul sau o altă persoană care are cunoștință despre fapta în cauză să se afle acolo și să vorbească.

3.5.4. Reprezentanții presei

Se întâmplă, în special în cauzele spectaculoase, ca presa să fie prezentă la fața locului (uneori chiar înainte de sosirea noastră). Comunicarea cu reprezentanții mass-media trebuie să păstreze un ton politicos, profesionist și ferm.

Vom lua măsurile necesare pentru ca reprezentanții presei să rămână la o distanță rezonabilă de câmpul infracțional.

La un moment dat în timpul CFL, se va putea acorda, în afara câmpului infracțional, un scurt interviu în care se vor prezenta succint datele speței, fără detalii semnificative și fără speculații.

Ulterior, vom putea solicita pe cale oficială de la instituțiile de presă materialul brut filmat/fotografiat la fața locului de reprezentanții lor. Este posibil ca în aceste înregistrări să apară persoane de interes sau să observăm aspecte de la fața locului care s-au modificat înainte de sosirea noastră.

3.5.5. Martorii asistenți

Nu este recomandabilă prezența unor martori asistenți la CFL¹⁶:

¹⁶ De menționat că în prezent singurele referiri legale la acest termen sunt în art. 159 alin. 11 și 15 C.pr.pen.

- Există riscul ca un martor asistent ales la întâmplare să fie chiar autorul faptei sau o persoană apropiată lui;
- Există riscul ca martorii asistenți să divulge către presă date confidențiale importante de la CFL (inclusiv prin filmare/fotografiere cu telefonul mobil, de exemplu);
- Nu reprezintă o garanție reală a corectitudinii CFL, deoarece martorii asistenți nu sunt specialiști și, oricum, nu pot urmări în același timp toate activitățile;
- Prezența la CFL a martorilor asistenți reprezintă un pericol de contaminare a urmelor/probelor, în special a celor biologice.

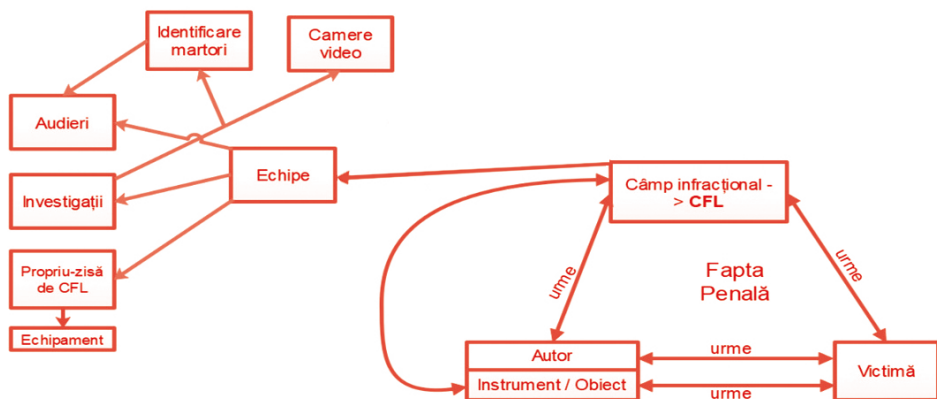
3.6. Echipe. Atribuții

În funcție de natura și complexitatea speței, ne vom împărți încă din primul moment în mai multe echipe (de procurori și polițiști). Împărțirea este dată de necesitatea efectuării în paralel a numeroase activități cu eficiență și operativitate. A nu pierde timpul înseamnă a nu pierde probele.

În principiu, *echipele* vor fi următoarele¹⁷: o echipă care va efectua cercetarea la fața locului propriu-zisă, o echipă la sediu pentru audieri și verificări, o echipă de investigații.

👉 Este necesară *comunicarea* permanentă între aceste echipe:

- în *time real* (având în vedere că își desfășoară activitatea în paralel, în același timp, iar datele obținute de una dintre echipe pot fi utile și pentru celelalte), de exemplu, printr-un grup de caz creat pe aplicația *whatsapp*;
- în cadrul unor ședințe la începutul zilei și la sfârșitul zilei.

¹⁷ În cauzele cu grad redus de complexitate, o singură echipă poate acoperi toate aceste activități.

3.6.1. O echipă care va efectua cercetarea la fața locului propriu-zisă

În funcție de natura infracțiunii, va fi alcătuită din procuror, ofițeri de poliție, specialiști/experti criminaliști, medic legist, alți specialiști (după caz) - (vezi pct. 3.7.).

3.6.2. O echipă care va rămâne la sediu

Echipa se va afla la sediul parchetului sau al poliției (acolo unde este mai util, în funcție de spațiu, de accesul la bazele de date etc.) și va desfășura, după caz:

- audieri, identificări din grup/planșă fotografică etc.;
- verificări în bazele de date (din contul personal)¹⁸:

○ fie în fiecare aplicație în parte:

a. ECRIS - GPS (global person search) verificare persoane în datele introduse în ECRIS parchete	k. Obiecte (furate)
b. ANP (Administrația Națională a Penitenciarelor)	l. RNAI (arme)
c. SNRI/SEIMD (legitimări, sancțiuni contravenționale, dosare penale)	m. Exploziv (confiscări etc.)
d. Portal evidența informatizată a persoanei (DEPABD)	n. Aplicația Informatică a ANCPI
e. Portal evidența informatizată auto (DRPCIV)	o. Evidența accidentelor de circulație
f. Portal evidența informatizată pașapoarte	p. Interdit (persoane cu interdicții)
g. Încarcerări	q. RECOM (Registrul Comerțului)
h. Furt Auto	r. IGI (imigranți)
i. Urmăriți	s. ROCRIS (cazier judiciar)
j. Dactil (amprente papilare)	t. SINS (semnalări din UE legate de persoane, autovehicule etc.)
	u. Tranzit frontiera (IGFP)

○ fie prin portalul Sistemului Informatic Integrat (SII):

a. PERSOANE (toate datele)	m. TRANZIT (rutier, transporturi auto)
b. TRANZIT FRONTIERĂ (persoane nonUE)	n. MARFURI ACCIZABILE - EMCS
c. FURTURI AUTO	o. CNAS
d. GAZDA ORI	p. ANAF - CLYNX (livrări, achiziții etc.)
e. CONSEMNI ORI	q. APIA (plăți și intervenție pentru agricultură)
f. ARME/ ARME FURATE	r. APDPRP (finanțarea investițiilor rurale)
g. PERSOANE ARME (deținători)	s. BNR
h. OBIECTE FURATE	t. ANP
i. MAI_AUTO (permise, vehicule înregistrate)	u. SUMAL (transport masă lemnoasă)
j. IMPORT EXPORT (declarații vamale)	v. BDNE (Ministerul Educației Naționale)
k. ANTIDROG (constatări la vamă)	w. ANCPI (cadastru și publicitate imobiliară)
l. ICSRO - ANV (declarații sumare de intrare transportatori)	x. SAET (evidența operatori transport persoane și marfă)

* * *

Pentru verificările cu un grad mai mare de complexitate, se va apela la *unitățile de analiză a informațiilor* (vezi pct.10).

* * *

O serie de verificări se pot face, în cursul cercetărilor, prin mecanismele internaționale de cooperare polițienească.

¹⁸ Astfel de verificări vor fi realizate și ulterior, ori de câte ori va fi nevoie, pe tot parcursul cercetărilor în dosar.

Acte normative: OUG nr.103/2006 privind unele măsuri pentru facilitarea cooperării polițienești internaționale și Legea nr.141/2010 privind înființarea, organizarea și funcționarea Sistemului Informatic Național de Semnalări și participarea României la Sistemul de Informații Schengen.

Aspecte importante în materia administrării probatoriului:

- Principiul prevalenței cooperării judiciare (art. 3 lit. c din OUG nr. 103/2006);
- Cererea de asistență polițienească presupune solicitarea de date sau informații operative¹⁹;
 - cu acordul scris al autorității judiciare din statul care a furnizat informațiile, acestea pot să fie utilizate ca probe în procesul penal.
- În SINS (sistemul informatic național de semnalări) se introduc semnalări legate de anumite categorii de persoane sau obiecte²⁰;
- Posibilitatea magistraților de a recurge la semnalarea în SIS:
 - art. 5 alin. 4 lit. e din Legea nr. 141/2010 - *Dreptul de acces la SINS pentru consultarea datelor se stabilește pentru organele de urmărire penală și instanțele de judecată.*

3.6.3. O echipă de investigații

Ce înseamnă investigațiile? *Inițial*, investigațiile se vor raporta la locul comiterii faptei. Vor presupune deplasarea sistematică din ușă în ușă (locuințe particulare, instituții, societăți comerciale etc.) în zona apropiată de locul comiterii faptei și notarea datelor obținute.

☞ Aceste date trebuie păstrate. Ele pot fi consultate ulterior și se pot dovedi utile în cauze vechi (mai ales cu autor necunoscut).

- ❖ *Speța 19: Omor, inițial cu autor necunoscut: după 6 ani s-a realizat identificarea autorului, însă probatoriul era insuficient. Verificându-se agenda folosită în acel moment de unul dintre polițiștii care au realizat investigațiile, a fost descoperit numele unei persoane care locuia în blocul de lângă locul faptei. Audiat, acesta a fost capabil să îi recunoască din planșa foto pe autor și pe victimă (ambii persoane fără adăpost) și să arate că a observat mai multe episoade de conflict între aceștia.*

Ce *caută* echipa de investigații:

- *camere video* orientate spre locul comiterii faptei, împrejurimi, traseele (persoanelor/vehiculelor) de deplasare înspre/dinspre locul faptei: (vezi pct. 7);
- *persoane* care au cunoștință despre fapta în cauză. Acestea vor fi identificate și li se va asigura deplasarea la sediu pentru a fi preluate de echipa de acolo.

¹⁹ A se vedea art. 2 lit. d și e, art. 9 și art. 12 din OUG nr. 103/2006.

²⁰ Art. 6 din Legea nr. 141/2010.

☞ De ce nu vin aceste persoane singure în fața autorităților? Motivele sunt diverse: poate nu știu că știu ceva important, poate nu au aflat de faptă sau nu fac legătura dintre faptă și informațiile pe care le dețin, din indiferență, frică, din dorința de a nu fi amestecate într-un dosar penal și de a nu se expune etc.

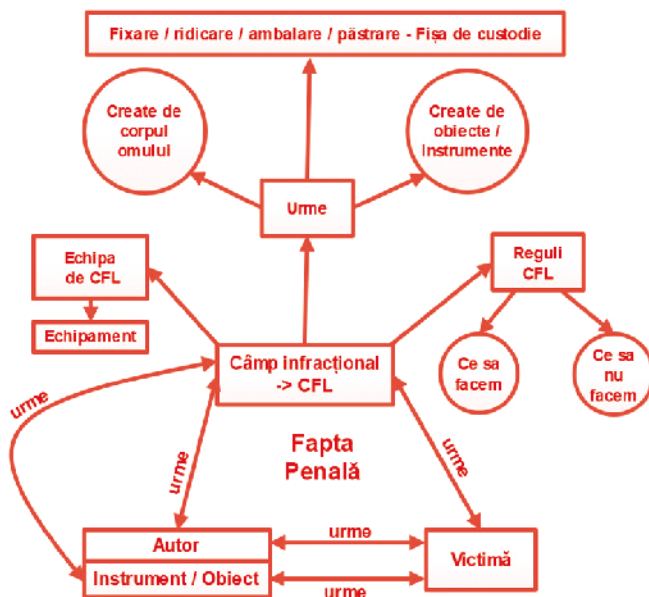
- ❖ **Speța 20: Omor:** investigațiile în blocul suspectului au dus la identificarea unei persoane care, în fiecare zi, supraveghea pe fereastră zona de acces în bloc și nota într-o agendă persoanele care intrau sau plecau, orele, date despre autoturisme etc.

În funcție de necesitățile speței concrete, investigațiile se vor extinde ulterior pentru a obține cât mai multe date despre:

- **persoanele de interes** în cauză: modul lor de viață (viața personală, viața profesională), relațiile lor cu alte persoane, conflicte etc.;
- **bunurile de interes** în cauză (de exemplu, bunurile sustrase, autoturisme folosite la comiterea faptei).

3.7. Cercetarea la fața locului propriu-zisă

Cercetarea la fața locului va fi coordonată de procuror și/sau, după caz, de polițiștii judiciariști. Activitățile tehnice vor fi realizate de specialiștii criminaliști.

3.7.1. Activități la fața locului înainte de a intra în câmpul infracțional

În momentul în care ajungem la fața locului vom consemna date privind condițiile meteo, condițiile de iluminare (exterior și interior), starea căilor de acces (porți, uși, ferestre), mirosurile. Când CFL se efectuează în spații deschise (câmp, pădure), vom stabili coordonatele geografice/GPS.

Vom izola și delimita câmpul infracțional. Este util să delimităm două zone, una mai restrânsă și una mai largă care o include pe cea dintâi, din mai multe motive:

- Există posibilitatea extinderii CFL în funcție de elementele care apar pe parcurs;
 - ❖ *Speța 21: furturi prin efracție în apartamente de bloc. Pe becul din casa scării s-au descoperit amprente sau fibre textile, becul fiind deșurubat cu mâna goală sau cu mâna acoperită de mâneca puloverului.*
 - ❖ *Speța 22: furturi prin efracție în apartament de bloc. În casa scării, în fața ușilor vecinilor de palier, s-au descoperit fragmente mici de hârtie: acestea fuseseră lipite cu salivă pe vizorul apartamentelor vecine și căzuseră după uscare.*
 - În concluzie, este util de izolat și o zonă din casa scării.
- Spațiul dintre granițele celor două zone reprezintă un tampon de siguranță față de presă și curioși;
- Spațiul dintre granițele celor două zone reprezintă totodată un loc „diplomatic” unde se poate permite - în mod limitat - accesul temporar unor oficiali care își fac apariția la fața locului.

3.7.2. Echipamentul necesar pentru pătrunderea în câmpul infracțional

În câmpul infracțional, în timpul CFL, vom purta un echipament special în următoarele scopuri:

- vom evita să lășăm urme suplimentare (urmele noastre) în câmpul infracțional;
- vom evita contaminarea urmelor prezente în câmpul infracțional (riscul cel mai mare de contaminare vizează urmele biologice). (vezi pct. 3.7.5.)

Echipamentul steril de unică folosință:

- Pentru corp: combinezon/salopetă, mască, protecție pentru cap, protecție pentru încălțăminte, mănuși.

☞ Având în vedere că mâinile sunt folosite cel mai mult în ridicarea de obiecte, urme, probe din câmpul infracțional, riscul cel mai mare de contaminare este dat de folosirea necorespunzătoare a mănușilor sterile. În momentul îmbrăcării echipamentului steril, mănușile se pun ultimele.

☞ Ori de câte ori o mănușă este folosită pentru ridicarea unui obiect (pe care vom căuta urme ADN sau altele), va fi schimbată înainte de a pune mâna pe alt obiect. Altfel există riscul transferului unor urme (ADN sau altele) de pe un obiect pe altul și de creare a unor piste false.

- ❖ **Speța 23:** revenim la speța 1: omor comis în locuință - autorii (soția victimei și amantul ei) au ambalat cadavrul în saci de plastic, l-au introdus într-un troler și apoi în portbagajul autoturismului victimei, pe care l-au abandonat astfel la mare distanță de locul faptei. Întrucât premeditaseră comiterea faptei, printre altele, autorii și-au procurat și mănuși de unică folosință pe care le-au purtat în timpul acțiunilor lor. Neștiind cum să le folosească, le-au atins, fie cu mâinile goale, fie cu alte părți ale corpului, transferând astfel celulele lor epiteliale (sursă de ADN) pe troler. Urmele ADN ale celor doi autori au fost descoperite pe mânerul și pe roțile trolerului, acolo de unde l-au ținut strâns în momentul în care l-au transportat din apartament în autoturism.

➤ **Instrumente:** kit-uri speciale pentru prelevarea probelor, instrumente pentru decupat, pensete, ambalaje speciale;

☞ Atunci când un obiect (pe care vom căuta urme ADN sau altele) este ridicat cu ajutorul unui instrument (o pensetă, de exemplu), instrumentul va trebui sterilizat/curățat înainte de reutilizare.

3.7.3. Activități în interiorul câmpului infracțional. Reguli (ce să facem/ce să nu facem)²¹

- ▶ Nu ne vom grăbi. Nu ne vom transforma experiența în prejudecată
- Vom respecta principiul „observă, fotografiază/filmează, ridică/ambalează”.
- ▶ Nu vom modifica sub nicio formă aspectul locului faptei până când nu a fost fotografiat, filmat și tratat criminalistic;
- ▶ Nu vom atinge nimic. Nu vom folosi instalațiile (de exemplu, instalațiile sanitare) sau mijloacele de comunicare aflate câmpul infracțional (de exemplu, telefon, calculator). Nu vom fuma, nu vom consuma alimente/băuturi;
- Vom stabili un loc izolat unde se vor depune trusele criminalistice și ulterior probele ridicate. Vom desemna o persoană responsabilă cu centralizarea probelor ridicate și cu întocmirea unui opis al acestora.
- Vom fi atenți la urmele pentru care există pericol iminent de distrugere/degradare, în special cele de pe jos, din zonele pe unde călcăm. Le vom trata cu prioritate.²²
- Vom acorda atenție căilor de acces:
 - vom fixa starea în care au fost găsite (închise/deschise);
 - vom fixa detalii cu sistemele de închidere/asigurare (și eventualele urme de forțare);
 - vom căuta urme pe suprafața ușii, tocul ușii, clanță, vizor (similar pentru ferestre, porți).

²¹ Cu simbolul „>” vom nota ce trebuie făcut, iar cu simbolul „>” vom nota ce nu trebuie făcut.

²² În cazul CFL în câmp deschis, vom fi atenți la condițiile meteo nefavorabile care pot duce la distrugerea probelor. Totodată, vom avea în vedere riscul prezenței unor animale care pot modifica aspectul câmpului infracțional și pot distruge probe.

- Inițial, vor intra puține persoane în câmpul infracțional (procurorul, dacă e prezent, un polițist de poliție judiciară și un specialist criminalist) pentru o evaluare și pentru formularea primelor ipoteze de lucru; ipotezele vor fi flexibile, pentru că se pot schimba de multe ori în cursul CFL. Concluziile se trag la sfârșit, nu la început. Membrii echipei vor intra în momentul în care este necesară prezența lor.
 - ▶ Nu vom permite accesul în câmpul infracțional niciunei persoane neimplicate în cercetare.
 - ▶ În niciun caz nu vom introduce autorul în câmpul infracțional până la finalizarea CFL. Nici atunci nu îi vom permite accesul cu hainele/încălțăminte purtate la comiterea faptei (există riscul să justifice prin aceasta anumite urme de pe haine/încălțăminte).
- Vom împărți câmpul infracțional în sectoare și vom stabili căile de intrare/ieșire și traseele de deplasare în câmpul infracțional (zone care vor fi tratate criminalistic cu prioritate):
 - în locuințe/clădiri vom folosi „planul imobilului”: fiecare încăpere, spațiu auxiliar, dependență vor reprezenta câte un sector;
 - în exterior vom delimita sectoarele cu bandă metrică;
 - în fiecare sector astfel delimitat se va face o CFL, rezultatele urmând a fi centralizate.
- Vom avea o evidență cu persoanele care intră/ies în/din câmpul infracțional.
- Vom fotografia/filma câmpul infracțional de la general la particular, de la ansamblu la detaliu, cu fixarea poziției detaliului în tabloul de ansamblu.
- Vom fotografia/filma^{23, 24}:
 - inițial câmpul infracțional în ansamblu și obiectele/urmele așa cum sunt găsite;
 - câmpul infracțional în ansamblu și obiectele/urmele importante după marcarea lor cu indicatori (numere/litere) și metric, cu surprinderea distanțelor acestora față de puncte de reper și a distanțelor unora față de altele. Se vor fixa poziția lor în câmpul infracțional și raporturile de mărime și poziție dintre ele;
 - obiectele/urmele importante metric fără a fi mișcate;
 - obiectele/urmele importante cu ocazia ridicării.

²³ Pentru CFL complexe se pot utiliza aparate cum ar fi sferonul.

²⁴ Pentru CFL în câmp deschis se pot utiliza drone.

- ☞ În prezent se utilizează aparate foto digitale, iar fotografiile brute de la CFL sunt arhivate. Ele pot fi oricând cerute și exploatate în cauză (de exemplu, în cazul unui accident rutier, acestea îi vor fi utile expertului care va realiza expertiza dinamicii accidentului; sau, în cazul unei infracțiuni contra vieții, expertului care va stabili dinamica faptei prin interpretarea urmelor de sânge).
- Vom avea în vedere și eventualele dependențe și autoturisme²⁵ existente acolo care ar trebui, de asemenea, cercetate.
- ☞ **Atenție!** Trebuie să luăm în calcul posibilitatea ca autorul infracțiunii să fi încercat să șteargă urmele sau să fi încercat, după comiterea faptei, să modifice aspectul câmpului infracțional pentru a induce în eroare.
- ❖ **Speța 24 :** omor comis într-o clădire din Centrul Vechi al Bucureștiului: pentru a masca fapta, autorul a incendiat clădirea care s-a prăbușit, făcând foarte dificile cercetarea la fața locului și descoperirea cadavrului.
 - ❖ **Speța 25:** omor între persoane fără adăpost într-o clădire părăsită: autorul a incendiat cadavrul, îngreunând astfel determinarea leziunilor și identificarea victimei.
 - ❖ **Speța 26:** inducerea în eroare a organelor judiciare: pe fondul unei stări conflictuale, membrii unei familii au înscenat o tâlhărie comisă asupra lor, în locuința lor, și au telefonat la 112 sesizând pretinsa faptă și susținând că a fost comisă de persoanele pe care le dușmăneau.
- ☞ **Atenție!** Vom avea în vedere posibilitatea existenței unor aspecte (neintenționate) de natură să inducă în eroare.
- ❖ **Speța 27:** sinucidere, persoană cu afecțiuni psihice grave: cadavrul a fost descoperit pe un teren viran, ascuns în vegetație, incendiat, complet dezbrăcat, cu mâinile și picioarele legate cu sârmă și căluș în gură.
 - ❖ **Speța 28:** sinucidere într-un apartament în care se aflau mai multe persoane: victima s-a dus în bucătărie, unde se afla, cu spatele, soacra sa. A luat un cuțit, s-a înjunghiat în abdomen, a așezat cuțitul pe bufet, a plecat în altă cameră unde s-a întins pe podea și a decedat. Neobservând cele întâmplate, soacra victimei a spălat cuțitul și l-a așezat lângă celelalte.
 - ❖ **Speța 29:** omor cu victimă un bărbat: la autopsie, în orificiul anal s-au găsit urme de spermă. Prin analiza ADN s-a constatat că sperma era a victimei. Autorul era o femeie - concubina decedatului - care a declarat că anterior săvârșirii faptei au avut raporturi sexuale iar în timpul săvârșirii faptei i-a introdus sperma în orificiul anal cu un morcov.

3.7.4. Ridicarea și ambalarea urmelor/probelor. Fișa de custodie (trasabilitatea probei)

A se vedea pct. 3.7.2.

Cum ridicăm obiectele purtătoare de urme?

- Dacă obiectul purtător de urme poate fi ridicat *cu totul*, va fi ridicat ca atare;
- Dacă nu se poate, se vor *decupa fragmentele* purtătoare de urme;
- Dacă nu se poate, urmele se vor ridica, în funcție de natura urmei, prin *tamponare* (kit special steril), prin *răzuire*, prin folosirea unor *folii*, *benzi adezive*, prin realizarea unor *mulaje* etc.

²⁵ Pentru urmele găsite pe/în autoturisme, vezi pct. 4.3.5.

Fiecare urmă sau obiect purtător de urme *se va ambala individual*.

- ❖ **Speța 30 (-):** omor stradal comis prin zdrobirea capului victimei cu o cărămidă și fragmente de BCA. Acestea au fost ridicate, ambalate împreună în aceeași cutie de carton și transportate astfel. În aceste condiții eventualele urme ADN ale autorului au fost distruse și/sau contaminate.

Urmele biologice vor fi ambalate în hârtie, nu în plastic. Urmele biologice în stare lichidă trebuie lăsate să se usuce.

- ❖ **Speța 31 (-):** omor și tâlhărie comise în scara blocului: urmele de sânge ridicate de la fața locului au fost ambalate în plastic și ținute astfel timp de câteva ore. Analizele serologice au pus în evidență două grupe de sânge diferite. S-a crezut că o parte dintre urme aparțin autorului. Analiza ADN a infirmat această ipoteză, stabilind că toate urmele de sânge sunt ale victimei.

Pentru fiecare probă ridicată se va întocmi o *fișă de custodie*; fiecare ambalaj va purta o *etichetă* corespunzătoare fișei.

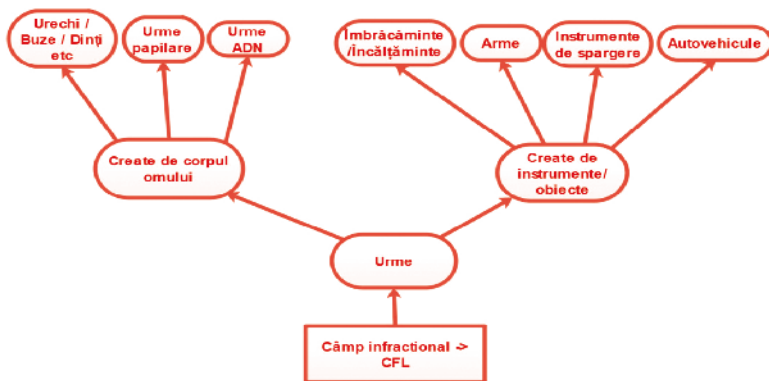

- **Trasabilitatea probei** (chain of custody)
 - odată cu ridicarea fiecărei probe se întocmește fișa ei individuală pentru a se putea stabili traseul probei de la fața locului până în sala de judecată;
 - în fișă este trecută fiecare persoană care intră în contact cu proba precum și fiecare desigilare/resigilare;
 - astfel se pot verifica și eventualele contaminări ulterioare cercetării la fața locului.

3.7.5. Riscurile de contaminare a urmelor/probelor

- Contaminarea între diferite urme/probe:
 - atunci când nu sunt ambalate separat/individual;
 - atunci când aceleași mănuși sau instrumente sunt folosite la ridicarea mai multor probe, iar urmele sunt transferate de pe unele pe altele;
- Contaminarea de către membrii echipei de cercetare la fața locului:
 - când ating obiectele fără mănuși sau cu mănuși care au atins părți ale corpului lor; când tușesc, strănută sau vorbesc fără mască lângă urme/probe etc.;
- Contaminarea în procesul de fabricare a echipamentului și a kit-urilor pentru ridicarea urmelor ADN (de aceea trebuie folosite doar echipamente omologate conform standardelor);
- „Contaminarea” anterioară, nevinovată:
 - persoane care, anterior comiterii faptei și fără legătură cu aceasta, au intrat în contact cu locul faptei sau cu victima (va fi necesară ridicarea de probe ADN în vederea excluderii).

4. URMELE

4.1. Chestiuni generale

Vom avea în vedere două mari categorii de urme:

- urmele lăsate de corpul omului și
- urmele lăsate de obiecte/instrumente.

În practică vom întâlni *obiecte* care poartă *atât urmele autorului cât și ale victimei* (și poate urme din câmpul infracțional), făcând legătura între ei.

❖ **Exemple:**

- În cazul unei bâte folosite la lovire, pe capătul de unde a fost ținută vom căuta urmele autorului, în zona de lovire urmele victimei.
- În cazul unui autoturism (de exemplu, accident rutier cu părăsirea locului accidentului) în interior, pe locul șoferului vom căuta urmele autorului, în exterior, în zona de impact, urmele victimei).

De asemenea, vom avea *obiecte pe care se pot găsi mai multe tipuri de urme*. În această situație va trebui să stabilim prioritatea valorificării lor:

- obiectul se ridică astfel încât nicio categorie de urme să nu fie afectată;
- vom fi atenți la ordinea expertizelor; primele urme supuse expertizării vor fi acelea pentru care există un risc mai mare de a se pierde.²⁶

❖ **Exemple:**

- Pe tub de cartuș tras, găsit la fața locului, vom căuta celulele epiteliale ale persoanei care a încărcat arma (prima expertiză - expertiza ADN) și urmele create de mecanismul intern al armei de foc (a doua expertiză - expertiza balistică).

²⁶ Dacă expertizele privind mai multe categorii de urme prezente pe obiect pot fi efectuate în cadrul aceleiași instituții, vom putea emite o singură ordonanță în care vom dispune toate aceste expertize, cu indicarea ordinii lor.

- Pe un instrument de spargere vom putea căuta celulele epiteliale ale autorului, urme de metal sau de vopsea de la contactul cu sistemul de închidere forțat. Apoi instrumentul suspect va putea fi folosit pentru a crea experimental urme care să fie comparate cu urmele rămase pe sistemul de închidere în cauză.

Vom avea urme cu valoare de identificare individuală (de exemplu, o amprentă papilară, o urmă de ureche, urmele lăsate de arma de foc pe un tub de cartuș tras sau pe proiectil, urma de forțare de pe un butuc de yală) și urme cu valoare de identificare de gen (de exemplu, urma lăsată de talpa încălțăminte sau urmele lăsate de pneurile auto).

Totuși, granițele dintre cele două categorii nu sunt atât de rigide. Astfel, prin uzura specifică, de exemplu, un obiect din a doua categorie (de exemplu, pantof sau pneu auto) dobândește elemente individuale. Mai mult, prezența într-o speță a unui număr mare de urme din a doua categorie care conduc spre aceeași concluzie, constituie un element de individualizare.

Dincolo de valorificarea fiecărei categorii de urme prin expertiza specifică, există, în anumite situații, posibilitatea unei reconstituiri a faptei pe baza interpretării dinamicii urmelor din câmpul infracțional (vezi pct. 11.3.2.).

4.2. Urmele lăsate/crete de corpul omului

4.2.1. Urmele papilare

Urmele papilare	
▪ digitale	▪ palmare ▪ plantare (talpa piciorului)
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: omor, viol, agresiune sexuală, tâlhărie, furt, înșelăciune etc. ▪ Expertiza dactiloscopică, a urmelor palmare și plantare (vezi pct. 5.5.1.) ▪ Foarte important: locul și poziția urmelor papilare - este necesară o fixare și o descriere completă la CFL	✓ zonele de acces într-o locuință / încăpere: ușile și tocurele, soneria, mânerle, întrerupătoarele de curent electric ✓ instrumentele folosite de autor ✓ obiectele și zonele susceptibile de a fi atinse de persoanele vizate în câmpul infracțional ✓ batierele sanitare, sistemul de declanșare de la bazinul WC, telecomandă, veselă, sticle, scrumiere, obiecte de uz casnic ✓ ușile și sertarele corpurilor de mobilier ✓ obiecte mutate, deteriorate, distruse sau care nu se află în locul sau poziția obișnuită ✓ zonele unde erau situate obiectele sustrate ✓ zonele cu gresie, parchet sau linoleum (urme plantare) etc.
Ridicare/ambalare	
➢ se ridică în totalitate obiectul pe care se află, în vederea tratării ulterioare în laborator ➢ dacă nu este posibil, urmele se pun în evidență cu diferite substanțe și ○ se fotografiază ○ se ridică folosind folii adezive	

- ❖ **Speța 32:** furtul unui radiocasetofon auto dintr-un taxi, taxiul fiind un mijloc de transport accesibil publicului. Poziția amprenteii autorului a fost importantă, aceasta aflându-se în compartimentul ocupat de aparat, în spatele acestuia.
- ❖ **Speța 33:** omor comis pe fond de gelozie în locuința victimei: autorul, prietenul victimei, a susținut că nu a mai fost în apartamentul ei de mult timp. Prezența amprentelor sale în zona superioară a lavoarului din baie (zonă expusă permanent) a indicat prezența lui recentă acolo.
- ❖ **Speța 34:** omor, legarea membrelor victimei cu bandă scotch: pe rola din care fusese luată banda a fost descoperită amprenta unuia dintre autori, deci rola fusese atinsă de acesta după desprinderea straturilor folosite la imobilizare.

4.2.2. Urmele de urechi/buze/alte zone ale feței umane/dinți

Expertiza traseologică (vezi pct. 5.5.3.)

- ❖ **Speța 35:** furturi din locuință: înainte de a pătrunde prin efracție, unul dintre autori asculta cu urechea lipită de ușa de acces în locuință, pentru a se asigura că nu sunt persoane în interior. Aceeași urmă de ureche a fost descoperită la mai multe astfel de fapte, făcând legătura între ele.

4.2.3. Urmele apte pentru expertiză ADN

A. Urmele biologice de contact (touch DNA)

☞ **Atenție!** Urmele ADN de contact nu trebuie confundate cu amprente papilare. Ele fac obiectul unor tipuri diferite de expertiză.

Atunci când ridicăm o amprentă papilară și o analizăm, ne vom raporta la „desenul” creat de elementele acesteia, indiferent de materia care îl alcătuiește.

Atunci când ridicăm o urmă ADN de contact și o analizăm, ne vom raporta la materialul biologic (celulele epiteliale) al acesteia, indiferent dacă acesta face parte sau nu din „desenul” unei amprente.

Urmele biologice de contact (touch DNA)	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: omor, viol, tâlhărie, furt etc. ▪ Expertiză genetică (vezi pct. 5.5.2.) ▪ Celulele epiteliale se transferă de pe piele pe obiecte ▪ Urmele nu sunt vizibile cu ochiul liber - microurme ▪ Celulele epiteliale ale autorului rămân pe victimă și pe obiecte ▪ Celulele epiteliale ale victimei rămân pe autor și pe obiecte	Pe orice obiecte atinse cu mâna sau cu altă parte a corpului: ✓ arme sau elemente ale armelor ✓ instrumente de spargere ✓ obiecte folosite la comiterea faptei (ex. mănuși, cagule) ✓ obiecte folosite la imobilizarea victimei ✓ corpul și hainele victimei sau ale autorului ✓ obiectele atinse de autor în câmpul infracțional ✓ interiorul autoturismelor etc.
Ridicare/ambalare	
➤ Dacă obiectul nu poate fi ridicat integral ▪ se decupează fragmente ▪ se ridică urma cu tampon steril ➤ Se lasă la uscat ➤ Se ambalează în hârtie, nu în plastic	

- ❖ **Speța 35:** revenim la speța 11, tentativă de omor la comandă: celulele epiteliale ale autorului (exploatate prin expertiza ADN) au fost descoperite pe tuburile de cartuş aflate la fața locului, pe armele de foc abandonate și în interiorul autoturismului abandonat.

B. Depozitul subunghial

În depozitul subunghial al victimei se pot descoperi urme ADN (celule epiteliale, sânge) ale autorului. La fel, în depozitul subunghial al autorului se pot găsi urmele victimei.

- ❖ **Speța 36:** omor pe fond de gelozie: victima s-a luptat cu autorul și l-a zgâriat pe piept cu unghiile prin pulover și tricou. În depozitul subunghial al victimei s-au descoperit urmele ADN ale autorului. Pe corpul autorului s-au descoperit urme specifice zgârierii cu unghiile.
- ❖ **Speța 37:** omor în apartament: în depozitul subunghial al victimei s-au descoperit urmele ADN ale soțului ei și ale autorului. În dimineața respectivă întreținuse raporturi sexuale cu soțul ei. Apoi se luptase cu autorul intrat în locuință pentru a fura.

C. Urmele de sânge

Urmele de sânge	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: omor, accidente auto, tâlhărie, viol dar și altele (ex. furt unde autorul se rănește și lasă urme de sânge) ▪ Expertiză genetică (vezi pct. 5.5.2.) ▪ Pot fi valorificate și prin expertiza biologică (serologie) dar ○ identificarea este relativă, stabilindu-se doar grupa de sânge ○ dacă probele sunt degradate, există un mare risc de eroare (vezi speța 31) ▪ Prin analiza dinamicii urmelor de sânge, în anumite situații, se poate reconstitui incidentul (pct. 11.3.2.) ▪ Urmele șterse de autor ○ se pot pune în evidență cu anumite substanțe ○ vor fi căutate în special în zonele de îmbinare, șuruburi, nituri, cusături, buzunare, manșete, zonele de îmbinare ale plăcilor de parchet sau ale bucăților de linoleum sau sub ele	✓ arme (cuțit, topor, băta, ciocan, chiar pe armele de foc) ✓ îmbrăcăminte / încălțăminte ✓ pereți ✓ pardoseli, covoare ✓ prosoape, cărpe ✓ exteriorul/interiorul autoturismelor ✓ vegetație ✓ depozit subunghial etc.
Ridicare/ambalare	
➢ Dacă urmele de sânge sunt lichide, trebuie lăsate să se usuce ➢ Dacă obiectul nu poate fi ridicat integral ▪ se decupează fragmente ▪ se ridică urma cu tampon steril ➢ Se lasă la uscat ➢ Se ambalează în hârtie, nu în plastic	

- ❖ **Speța 38:** omor comis în locuință asupra unei persoane în vârstă în scop de jaf: în aceeași seară autorul a pătruns într-un imobil situat vizavi de locuința victimei, de unde a sustras un televizor. Acolo s-a tăiat la mână și a lăsat urme de sânge, valorificabile prin expertiza ADN.

❖ **Speța 39:** omor: deși, după comiterea faptei, autorul și-a spălat adidașii murdari de sânge în mașina de spălat, urmele de sânge au rezistat și au putut fi valorificate.

D. Urmele de salivă

Urmele de salivă	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: omor, viol, tâlhărie, furt etc. ▪ Expertiză genetică (vezi pct. 5.5.2.) ▪ Expertiză biologică (serologie) - vezi pct. 4.2.3.C	✓ resturi de țigară ✓ sămburi de legume/fructe ✓ coji de semințe, gumă de mestecat ✓ batiste ✓ șervețele ✓ timbre, plicuri ✓ periuță de dinți ✓ sticle, pahare ✓ zona urmelor de mușcătură - alimente sau corpul victimei ✓ ramă de ochelari, pix, stilou, creion etc.
Ridicare/ambalare	
➢ Dacă obiectul nu poate fi ridicat integral ▪ se decupează fragmente ▪ se ridică urma cu tampon steril ➢ Se lasă la uscat ➢ Se ambalează în hârtie, nu în plastic	

❖ A se vedea **speța 22**.

❖ **Speța 40:** omor: așteptând victima în propria ei locuință pentru a o ucide, autorul a mâncat semințe și a aruncat cojile la fața locului.

E. Urmele de spermă

Urmele de spermă	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: omor, viol, agresiune sexuală etc. ▪ Expertiză genetică (vezi pct. 5.5.2.) ▪ Expertiză biologică (serologie) - vezi pct. 4.2.3.C	✓ corpul victimei (orificiul vaginal, anal, bucal sau pe piele) ✓ haine (mai ales lenjerie intimă) ✓ lenjerie de pat, prosop, șervețele ✓ prezervative folosite (în exterior se vor căuta urmele ADN ale victimei) etc.
Ridicare/ambalare	
➢ Dacă obiectul nu poate fi ridicat integral ▪ se decupează fragmente ▪ se ridică urma cu tampon steril ➢ Se lasă la uscat ➢ Se ambalează în hârtie, nu în plastic	

F. Firele de păr

Firele de păr	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: omor, viol, agresiune sexuală, accidente rutiere etc. ▪ Expertiză genetică (vezi pct. 5.5.2.) ▪ Expertiză fizico-chimică (vezi pct. 5.5.4.)	▪ pe hainele victimei/pe cadavru ▪ în depozitele subunghiale ale victimei/autorului ▪ în cazul unor accidente de circulație - în zonele de impact ▪ pe uneltele folosite la comiterea faptei ▪ pe măștile faciale ▪ pe căști, cagule, șepci ▪ în vehicule (tetiere etc.) ▪ pe lenjeria de pat, în baie etc.
Ridicare/ambalare	
➤ Dacă obiectul nu poate fi ridicat integral ▪ se decupează fragmente ▪ se ridică urma cu tampon steril ➤ Se lasă la uscat ➤ Se ambalează în hârtie, nu în plastic	

❖ ***Speța 41:** omor asupra unei persoane fără adăpost, pe un teren viran: de la fața locului a fost ridicat un fes aflat la câțiva metri de cadavru. În interior a fost descoperit un fir de păr pe baza căruia a fost stabilit un profil ADN. Persoana astfel identificată s-a dovedit a fi autorul faptei.*

G. Țesut (se ambalează în plastic și se congelează), *transpirație, fecale, urină.*

4.2.4. Scrisul de mână - vezi pct. 5.6.5.

4.3. Urmele create de obiecte/instrumente. Urme care se găsesc pe obiecte/instrumente²⁷

4.3.1. Categoriile de urme create de obiecte/instrumente în general

A. Urmele valorificabile prin expertiză traseologică

Vom vorbi despre aceste urme atunci când:

- profilul/modelul exterior al obiectului creator se imprimă pe alt material (de exemplu, urma de talpă a pantofului pe podea sau în sol, urma dinților unui instrument de rupere gen cheie reglabilă, clește, patent, pe butucul yalei sau urmele de tăiere a lacătelor, cablurilor);
- urmărim reconstituirea întregului din părțile componente (de exemplu, fragmente dintr-o hârtie ruptă sau dintr-un geam spart, fragmentele unui butuc deyală rupt).

²⁷ În această secțiune vor fi expuse mai întâi urmele create în general de instrumente/obiecte. Apoi vor fi tratate categoriile mari de instrumente/obiecte implicate frecvent în comiterea infracțiunilor: obiectele de vestimentație și încălțăminte, armele, instrumentele de spargere și autoturismele. Aici vor fi menționate atât urmele care pot fi create de aceste instrumente/obiecte cât și urmele care pot fi create pe aceste instrumente/obiecte.

Urmele valorificabile prin expertiza traseologică

Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infrațiuni: furt, tâlhărie, omor, viol, agresiune sexuală, accidente rutiere etc. ▪ Expertiza traseologică (vezi pct. 5.6.1.) ▪ Provin de la ○ instrumente de forțare ○ arme (atunci când acționează asupra unor obiecte textile sau din alte materiale) ○ obiecte folosite la distrugere ○ încălțăminte ○ pneuri de autovehicule ○ obiecte textile (când modelul rămâne imprimat) ○ fragmente de hârtie, metal, sticlă, plastic, materiale textile etc. - când se urmărește reconstituirea întregului	✓ zona căilor de acces în imobile ✓ componentele sistemelor de închidere-asigurare ✓ autoturisme ✓ obiecte de mobilier ✓ obiecte de îmbrăcăminte ✓ obiecte folosite la legare ✓ pardoseli, podele, trotuare etc. ✓ suprafețe acoperite cu sol, zăpadă etc. ✓ corpul victimei/cadavru
Ridicare/ambalare	
➤ după caz: întregul obiect/mulaj/foлие/fotografiere metrică etc. ➤ ambalare individuală	

❖ **Speța 42: furt din locuință, pătrundere prin metoda „foiță de aluminiu”:** la scoaterea foiței de aluminiu din butucul deschis, aceasta s-a rupt, un fragment rămânând în interior. Restul foiței a fost găsită asupra autorului, prins la scurt timp. Expertiza traseologică a stabilit că cele două fragmente de foiță fac parte din același întreg. (Atenție! Pe foiță se pot găsi celulele epiteliale ale autorului - ADN).

B. Fibre, fire și materiale textile

Fibre, fire și materiale textile	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infrațiuni: furt, tâlhărie, omor, viol, agresiune sexuală, accidente rutiere etc. ▪ Expertiză fizico-chimică (pct. 5.6.2.) ▪ Expertiza traseologică (atunci când modelul textil rămâne imprimat) (vezi pct. 5.6.1.) ▪ Provin din ○ obiecte de vestimentație ○ covoare, mochetă din locuință sau din autoturism, huse ○ pățuri, cearșafuri, batiste ○ resturi textile ale unor dispozitive incendiare ○ obiecte folosite drept căluș etc.	✓ pe corpul sau îmbrăcămintea victimei, în depozitul subunghial etc. ✓ garduri/ziduri escaladate, uși/ferestre prin care s-a pătruns ✓ scaune, fotolii etc. ✓ în autoturisme (scaune, banchetă + tetiere, portbagaj) ✓ exteriorul autoturismelor (accidente)
Ridicare/ambalare	
➤ se ridică integral ➤ dacă sunt îmbibate în anumite substanțe, se ambalează în funcție de natura acestora	

C. Urmele de vopsea

Urmele de vopsea	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: furt prin efracție, accidente rutiere, distrugere etc. ▪ Caracteristici: ○ culoare, număr și succesiune straturi, compoziția chimică a pigmentului și a liantului ▪ Expertiză fizico-chimică (pct. 5.6.2.) ▪ Provin din (de exemplu) ○ instrumente folosite la spargeri ○ caroseria autovehiculelor ○ graffiti	✓ pe persoanele și obiectele lovite de un autovehicul (alt autovehicul, stâlp, copac etc.) ✓ pe ramele, tocurile ușilor, ferestrelor, pe sistemele de închidere/asigurare + zonele deteriorate ✓ pe instrumentele de spargere (urme de pe obiectele de mai sus) etc.
Ridicare/ambalare	
➤ vezi pct. 3.7.4.	

D. Produsele petroliere/substanțele inflamabile

Produsele petroliere / substanțele inflamabile	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: furt din conducte, incendiu, distrugere, accidente de muncă, sinucideri etc. ▪ Expertiză fizico-chimică (pct. 5.6.2.)	✓ pe haine, încălțăminte ✓ suporturi absorbante (covor, mochetă, materiale textile, lemn etc.) ✓ în recipiente ✓ zonele afectate de incendiu (focar) ✓ pe componentele dispozitivului de incendiere ✓ pe instrumentele utilizate la sustragere din conducte
Ridicare/ambalare	
➤ în recipiente din metal sau plastic închise etanș	

E. Urmele de sol

Urmele de sol	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: furt, tâlhărie, omor, viol, agresiune sexuală, accidente rutiere etc. ▪ Expertiză fizico-chimică (pct. 5.6.2.)	✓ obiecte de încălțăminte și vestimentație ✓ pneurile vehiculelor, parte de dedesubt a vehiculelor, în vehicule ✓ preșuri, podele, covoare, mochete din locuințe/dependințe ✓ preșuri/mocheta din autoturisme ✓ pe unelte etc.
Ridicare/ambalare	
➤ vezi pct. 3.7.4.	

F. Urmele de metal/obiectele din metal

Urmele de metal / obiectele din metal	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: furt prin efracție, accidente rutiere etc. ▪ Expertiză fizico-chimică (pct. 5.6.2.) ▪ Provin din ○ obiecte de spargere ○ părți metalice ale autoturismelor ○ arme	✓ pe ramele, tocurile ușilor, ferestrelor, pe sistemele de închidere/asigurare + zonele deteriorate ✓ pe instrumentele de spargere ✓ pe obiectele lovite cu părțile metalice ale unui vehicul
Ridicare/ambalare	
➤ vezi pct. 3.7.4.	

G. Urmele de sticlă

Urmele de sticlă	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: furt, tâlhărie, accidente rutiere etc. ▪ Provin din ○ ferestre, parbrize auto, vitrine, obiecte din sticlă (sticle de băutură, pahare etc.) ▪ Expertiză fizico-chimică (pct. 5.6.2.) ▪ Expertiza traseologică ▪ Atenție! Pe fragmentele de sticlă pot exista ○ urme papilare sau urme ADN de contact, - urme de sânge etc. ○ urme de vopsea etc.	✓ în locul accidentului rutier ✓ locul pătrunderii prin spargerea geamului ✓ pe corpul și pe hainele/încălțăminte - autorului sau victimei ✓ pe instrumentele folosite
Ridicare / ambalare	
➤ vezi pct. 3.7.4.	

H. Urmele de materiale plastice și cauciuc

Urmele de materiale plastice și cauciuc	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: furt, tâlhărie, accidente rutiere etc. ▪ Expertiză fizico-chimică (pct. 5.6.2.) ▪ Provin din (de exemplu): ○ arme ○ vestimentație, încălțăminte ○ obiecte de spargere ○ pneuri auto, urme de frânare	-
Ridicare/ambalare	
➤ vezi pct. 3.7.4.	

I. Substanțele toxice și stupefiante

Substanțele toxice și stupefiante	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: infracțiuni legate de droguri, tâlhărie, viol, omor etc. ▪ Expertiză fizico-chimică (pct. 5.6.2.)	✓ pe corpul persoanei (cavități) ✓ pe haine ✓ în imobile, autovehicule ✓ în mâncare sau băutură ✓ pe instrumente folosite pentru administrarea lor etc.
Ridicare/ambalare	
➤ recipiente din sticlă sau plastic închise etanș	

- ❖ **Speța 43:** revenim la speța 1: pentru a-și ucide soțul, soția i-a administrat în mâncare și băutură o cantitate mare de diazepam. Victima a ajuns în stare de inconștiență, dar nu a murit. Profitând de starea victimei, soția și amantul ei au ucis victima asfixiind-o. Diazepamul a fost pus în evidență în probele ridicate la autopsia medico-legală.
- ❖ **Speța 44:** viol: într-un local, autorii au pus substanțe somnifere în băuturile victimelor (femei tinere) pentru a putea întreține cu ele acte sexuale.
- ❖ **Speța 45:** tâlhărie: ajunsă în locuința victimei sub pretextul întreținerii de acte sexuale, autoarea i-a administrat victimei în băutură substanțe somnifere, iar ulterior i-a sustras bunuri de valoare.
- ❖ **Speța 46:** tentativă de omor: soția a introdus într-o țigară a soțului mercur (care este extrem de toxic în stare gazoasă).

J. Hârtia, instrumentele de scris, scrisul dactilografiat etc. - a se vedea pct. 5.6.5.

4.3.2. Urmele create de și pe îmbrăcăminte și încălțăminte

A. Urmele create de și pe îmbrăcăminte

Urmele create <u>de</u> îmbrăcăminte	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: omor, viol, agresiune sexuală, tâlhărie, furt, accidente auto, accidente de muncă etc. ▪ Expertiză fizico-chimică pentru fibre etc. detașate (pct. 5.6.2.) ▪ Expertiză traseologică pentru modelul țesăturii imprimat pe alte obiecte (vezi pct. 5.6.1.) ▪ Fibre, fire, materiale textile ▪ Obiecte de vestimentație, mănuși, cagule (alte obiecte folosite pentru acoperirea feței), fulare, căciuli, fesuri etc.	✓ pe corpul sau îmbrăcămintea victimei, în depozitul subunghial etc. ✓ garduri/ziduri escaladate, uși/ferestre prin care s-a pătruns ✓ scaune, fotolii etc. ✓ în autoturisme (scaune, banchetă + tetiere, portbagaj) ✓ exteriorul autoturismelor (accidente)
Ridicare/ambalare	
➤ vezi pct. 3.7.4.	

Urmele create pe îmbrăcăminte

În funcție de natura infracțiunii (+ expertiza specifică fiecărui tip de urmă):

- urme biologice (celule epiteliale, sânge, spermă, fire de păr etc.)
- urme de sol, materiale de construcție, vopsea, sticlă etc.
- alte fire/fibre, fire de blană de animale
- urme de tăiere/înțepare/rupte
- pe partea interioară celulele epiteliale ale persoanei care a purtat obiectul (în special la obiectele purtate direct pe corp)

Ridicare/ambalare

➤ În funcție de natura urmelor prezente pe haine

- ❖ **Speța 47: Furt din locuință: la escaladare, haina autorului s-a agățat într-un element al gardului unde au rămas fire.**
- ❖ A se vedea speța 21.

B. Urmele create de și pe încălțăminte

Urmele create de încălțăminte

Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: omor, viol, agresiune sexuală, tâlhărie, furt, accidente de muncă etc. ▪ Expertiză traseologică (vezi pct. 5.6.1.)	✓ pe pardoseli, podele, trotuare etc. ✓ pe suprafețe acoperite cu sol, zăpadă etc. ✓ pe mocheta/preșurile din autoturisme ✓ chiar corpul victimei/cadavru/îmbrăcăminte

Ridicare/ambalare

➤ după caz: întregul obiect/mulaj/fole/fotografiere metrică etc.

Urmele create pe încălțăminte

În funcție de natura infracțiunii (+ expertiza specifică fiecărui tip de urmă):

- urme de sol, vegetație, materiale de construcție, vopsea, sticlă etc. - pe talpă sau pe exterior
- urme biologice (sânge etc.) - pe talpă sau pe exterior
- urme biologice ale persoanei care a purtat încălțăminte - în interior

Ridicare/ambalare

➤ În funcție de natura urmelor prezente pe încălțăminte

- ❖ **Speța 48: revenim la speța 12, tâlhărie: imobilizarea paznicilor și smulgerea ATM-ului din zid, în incinta unui institut de cercetare cu profil de chimie, solul din curte având, din acest motiv, o compoziție chimică specifică. Urmele de sol de pe încălțăminte una dintre autori (care a și condus autoturismul folosit la comiterea faptei) au fost transferate pe preșul din autoturism unde au fost descoperite și ridicate la percheziție.**

4.3.3. Urmele create de și pe arme

A. Urmele create de și pe armele de foc, armele cu aer comprimat sau cu gaze sub presiune, replicile de arme

Urmele create <u>de</u> armele de foc, armele cu aer comprimat sau cu gaze sub presiune, replicile de arme	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: omor, tâlhărie, accidente de vânătoare etc. ▪ Expertiză balistică (pct. 5.6.3.) ▪ Expertiză fizico-chimică (pct. 5.6.2.) ▪ Expertiză medico-legală (pct. 6) ▪ Arma propriu-zisă ▪ Elementele de muniție trasă ▪ Reziduuri de tragere	✓ <i>leziuni</i> - pe corpul victimei ✓ <i>deteriorări/distrugerii/orificii/canale/ricoșeuri</i> - pe obiectele lovite de proiectil (inclusiv hainele victimei) ✓ <i>elemente de muniție trasă</i> (tuburi de cartuș, proiectile, bură etc. sau fragmente ale acestora): ○ pe jos, în locul de unde s-a tras (tuburi) ○ în autoturismul din care s-a tras ○ asupra autorului, dacă le-a strâns de la fața locului (de exemplu, tuburile de cartuș) ○ în corpul victimei (proiectile) ○ în obiecte (ziduri, pereți, uși etc.) ✓ <i>reziduuri de tragere</i>: ○ pe corpul victimei - zona orificiilor de intrare ○ pe hainele victimei - zona orificiilor de intrare ○ pe mâinile/mănușile/hainele autorului ○ pe obiectele de lângă care s-a tras ○ în locurile unde a fost depozitată arma după tragere
Ridicare/ambalare	
➢ <i>arma</i>: în condiții de siguranță; astfel încât să nu fie distruse/contaminate urmele prezente pe ea ➢ <i>obiectele de îmbrăcăminte</i>: individual, în ambalaj de hârtie ➢ <i>elementele de muniție trasă</i>: cu pensete din lemn sau plastic, individual, în recipiente căptușite cu hârtie ➢ <i>reziduurile de tragere</i>: folie, bandă adezivă, parafină	
Urmele create <u>pe</u> armele menționate	
În funcție de natura infracțiunii (+ expertiză specifică fiecărui tip de urmă): ▪ <i>Urmele autorului</i> ○ urme biologice (ADN) de contact: ▪ <i>pe armă</i> (mâner, trăgaci etc.) ▪ <i>pe muniție</i> (tuburile de cartuș trase etc.) ○ urme papilare ▪ <i>Urmele victimei</i> ○ urme de sânge, țesut, fire de păr, fibre etc. (dacă s-a tras de aproape) - pe exterior sau în interiorul țevii	
Ridicare/ambalare	
➢ În funcție de natura urmelor prezente pe armele de foc	
Elemente de muniție netrasă	
➢ caracteristicile muniției ➢ posibilitatea comparării cu elemente de muniție trasă	

- ❖ **Speța 49:** revenim la spețele 11 + 35: autorul a tras asupra victimei cu prima armă din autoturism, apoi a coborât și a tras cu a doua armă de jos. Ambele arme au fost abandonate la mică distanță. S-a stabilit că tuburile de cartuș descoperite la fața locului au fost trase cu a doua armă. Ulterior, s-a descoperit și autoturismul abandonat, iar în interior s-au găsit tuburi de cartuș. S-a stabilit că au fost trase cu prima armă. Pe ambele arme și pe tuburile de cartuș trase s-au descoperit urmele ADN ale autorului.

B. Urmele create de și pe dispozitivele/substanțele explozive

Urmele create <u>de</u> dispozitivele explozive	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: omor, accidente de muncă etc. ▪ Expertiza fizico-chimică (pct. 5.6.2.) ▪ Expertiză traseologică (vezi pct. 5.6.1.) ▪ Măsuri de siguranță (pirotehniști) ▪ Se va stabili epicentrul exploziei ▪ Se vor căuta fragmente din elementele dispozitivului	✓ pe corpul/hainele victimelor - leziuni ✓ în epicentru ✓ pe obiectele atinse - deteriorări/distrugeri ✓ inclusiv la mare distanță de locul propriu-zis al exploziei ✓ pe mâinile autorului, pe obiectele lui de îmbrăcăminte, pe instrumentele folosite de el
Ridicare/ambalare	
➤ în funcție de natura lor, individual, în ambalaje de hârtie, sticlă, plastic etc.	
Urmele create <u>pe</u> dispozitivele explozive	
În funcție de natura infracțiunii (+ expertiza specifică fiecărui tip de urmă):	
▪ urmele ADN sau papilare ale autorului pe fragmente din elementele dispozitivului	
Ridicare/ambalare	
➤ În funcție de natura urmelor prezente	

C. Urmele create de incendiu

Urmele create <u>de</u> incendiu	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: omor, accidente de muncă, alte accidente etc. ▪ Expertiza fizico-chimică (pct. 5.6.2.) ▪ Stabilirea focarului, a traseului incendiului, a condițiilor de propagare ▪ Participarea specialiștilor IGSU ▪ Se vor căuta fragmente din elementele dispozitivului de inițiere	✓ pe corpul/hainele victimelor ✓ pe obiectele afectate ✓ pe corpul/hainele autorului - urmele substanțelor folosite (de exemplu, benzină)
Ridicare/ambalare	
➤ în funcție de natura lor, individual, în ambalaje de hârtie, sticlă, plastic etc.	
Urmele create <u>pe</u> dispozitivele folosite la inițiere	
În funcție de natura infracțiunii (+ expertiza specifică fiecărui tip de urmă):	
▪ urmele ADN sau papilare ale autorului pe fragmentele dispozitivului de inițiere	
Ridicare/ambalare	
➤ În funcție de natura urmelor prezente	

D. Urmele create de și pe obiectele tăietoare/înțepătoare/despicătoare

Urmele create <u>de</u> obiectele tăietoare/înțepătoare/despicătoare	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: omor, tâlhărie, viol, agresiune sexuală, vătămare corporală etc. ▪ Expertiză traseologică (pct. 5.6.1.) ▪ Expertiză medico-legală (vezi pct. 6)	✓ pe corpul victimei - leziuni ✓ pe hainele victimei ✓ pe alte obiecte

Ridicare/ambalare
➤ vezi pct. 3.7.4. ➤ pe haine pot exista și urme biologice (de exemplu, sânge)
<i>Urme create <u>pe</u> obiectele tăietoare/îțepătoare/despicătoare</i>
În funcție de natura infracțiunii (+ expertiza specifică fiecărui tip de urmă): ▪ Urmele autorului ○ urme biologice (ADN) de contact - pe mâner, pe coadă etc. ○ urme papilare ▪ Urmele victimei ○ urme de sânge - pe lamă, la îmbinări ○ fire de păr, fire/fibre textile etc.
Ridicare/ambalare
➤ În funcție de natura urmelor prezente

❖ **Speța 50:** *tentativă de omor între soți, soția înjunghiată în spate, prin haine. Amenințată, victima și-a retractat declarațiile inițiale și a susținut că a căzut accidental într-un element metalic al unui calorifer defect. Expertiza traseologică a stabilit cu certitudine că urmele din hainele victimei au fost create de un cuțit.*

E. Urmele create de și pe corpurile contondente

<i>Urmele create <u>de</u> corpurile contondente</i>	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: omor, tâlhărie, viol, agresiune sexuală, vătămare corporală etc. ▪ Expertiză traseologică (pct. 5.6.1.) ▪ Expertiză medico-legală (vezi pct. 6) ▪ Instrumente special create pentru acte de agresiune ▪ Orice corp folosit într-o anumită împrejurare în acest scop (inclusiv pumn, picior, încălțăminte)	✓ pe corpul victimei - leziuni ✓ pe alte obiecte
Ridicare/ambalare	
➤ vezi pct.3.7.4.	
<i>Urmele create <u>pe</u> corpurile contondente</i>	
În funcție de natura infracțiunii (+ expertiza specifică fiecărui tip de urmă): ▪ Urmele autorului ○ urme biologice (ADN) de contact ○ urme papilare ▪ Urmele victimei ○ urme de sânge ○ fire de păr etc.	
Ridicare/ambalare	
➤ În funcție de natura urmelor prezente pe corpurile contondente	

F. Urmele create de și pe instrumentele folosite la imobilizare

Urmele create <u>de</u> instrumentele folosite la imobilizare	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: omor, tâlhărie, viol, agresiune sexuală, lipsire de libertate etc. ▪ Expertiză traseologică (pct. 5.6.1.) ▪ Expertiză fizico-chimică (pct. 5.6.2.) ▪ Expertiză medico-legală (vezi pct. 6) ▪ Frânghii, sfori, curele, cătușe, cordoane, cabluri, sârmă, bandă adezivă etc.	✓ corpul/hainele victimei ✓ pe obiectele autorului (de exemplu, fire, fibre din materiale textile folosite)
Ridicare/ambalare	
➤ vezi pct. 3.7.4.	
Urme create <u>pe</u> instrumentele folosite la imobilizare	
În funcție de natura infracțiunii (+ expertiza specifică fiecărui tip de urmă):	
▪ Urmele autorului ○ urme biologice (ADN) de contact (în special în zonele învecinate nodurilor) ○ urme papilare (pe banda adezivă) ▪ Urmele victimei ○ celule epiteliale ○ urme de sânge ○ salivă (pe căluș) ○ fire de păr etc.	
Ridicare/ambalare	
➤ În funcție de natura urmelor prezente pe instrumentele folosite la imobilizare	

❖ A se vedea speța 34.

4.3.4. Urmele create de și pe instrumentele de spargere / sistemele de închidere-asigurare

Urmele create <u>de</u> instrumentele de spargere	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: furt, tâlhărie, omor etc. ▪ Expertiză traseologică (pct. 5.6.1.) ▪ Expertiză fizico-chimică (pct. 5.6.2.) ▪ Instrumente ○ scule obișnuite: cheie franceză, cheie mecanică reglabilă, patent, clește, șurubelniță, levier, polizor unghiular („flex”) etc. ○ instrumente (fabricate industrial sau artizanal) folosite în lăcătușerie ○ instrumente fabricate artizanal destinate infracțiunilor ▪ Chei potrivite ▪ Urme de forțare/efracție ▪ Urme de metal ▪ Urme de vopsea ▪ Urme de hârtie (fragmente din etichetele din fabrică)	✓ pe uși, ferestre (inclusiv pe tocurile acestora), portiere etc. ✓ pe componentele sistemelor de închidere/asigurare ale ușilor, ferestrelor, porților, portierelor auto etc. ✓ în interiorul componentelor sistemelor de închidere/asigurare

Ridicare/ambalare
➤ vezi pct. 3.7.4.
Urmele create <u>pe</u> instrumentele de spargere
În funcție de natura infracțiunii (+ expertiza specifică fiecărui tip de urmă): ▪ Urmele autorului ○ urme biologice (ADN) de contact ○ urme papilare ▪ Urme de la fața locului (din obiectele forțate) ○ urme de vopsea ○ urme de metal ○ urme din alte materiale
Ridicare/ambalare
➤ În funcție de natura urmelor prezente pe instrumentele folosite la imobilizare

❖ **Speța 51:** furturi din locuințe, prin efracție: în cursul cercetării unor astfel de furturi, la unul dintre cazuri, a fost găsit aruncat un fragment din butucul deyală rupt de la ușa victimei. Pe acesta s-au găsit urmele unui instrument de spargere folosit anterior într-o cauză încheiată cu netrimiteri în judecată în urma împăcării părților, cauză în care, evident, autorii erau identificați.

4.3.5. Urmele create de și pe/în autoturisme

Urme create <u>de</u> autoturisme	
Precizări	Unde se pot găsi
▪ Infracțiuni: accidente rutiere, omor, tâlhărie/ furt, lipsire de libertate etc. ▪ Expertiza dinamicii accidentului rutier (vezi pct. 5.6.4.) ▪ Expertiză traseologică (pct. 5.6.1.) ▪ Expertiză fizico-chimică (pct. 5.6.2.) ▪ Expertiză medico-legală (pct. 6)	✓ urme de <i>pneuri</i> (desenul pneului) ○ pe sol ○ pe asfalt (de exemplu, dacă pneul este îmbibat într-o substanță) ○ pe alte obiecte ○ pe corpul victimei ✓ urme de <i>frânare</i> ○ pe carosabil ✓ urme de <i>vopsea</i> ○ la fața locului ○ pe persoanele și obiectele lovite de un autovehicul (alt autovehicul, stâlp, copac etc.) ✓ urme de <i>sticlă, plastic</i> ○ la fața locului ○ pe persoanele și obiectele lovite de un autovehicul (alt autovehicul, stâlp, copac etc.) ✓ <i>avarii</i> ○ pe caroserie și alte componente ○ pe obiectele lovite (alt auto, borduri, stâlpi etc.) ✓ <i>leziuni</i> pe corpul victimelor ○ din interiorul auto ○ din afara auto ✓ <i>fire/fibre</i> din mocheta din portbagaj ○ pe hainele sau corpul victimei

Ridicare/ambalare

➤ vezi pct. 3.7.4.

Urme create pe/în autoturisme

În funcție de natura infracțiunii (+ expertiza specifică fiecărui tip de urmă):

- Urmele autorului (șoferului)
 - urme biologice (ADN) de contact: pe volan, maneta de viteze, butoane, tapițerie etc.
 - fire de păr: tetieră etc.
 - urme papilare
 - fire din haine
 - urme de talpă de încălțăminte sau sol de pe talpă etc.
- Urmele celorlalți ocupanți ai autovehiculului
- Urmele victimei
 - în exterior: zona de impact, zona de dedesubt a autovehiculului
 - în habitacul, în portbagaj (dacă victima a fost transportată)
- Urme de la fața locului
 - de la obiectele lovite
 - sol, alte substanțe etc.

Ridicare/ambalare

➤ În funcție de natura urmelor prezente pe/în autoturisme

Chestiuni de legalitate:

- ♦ Curtea observă în plus că prima examinare a locului accidentului efectuată de un expert a avut loc la doi ani de la producerea accidentului. De asemenea, prima declarație scrisă a șoferului a fost consemnată abia la 10 august 2006, la mai mult de patru ani de la data producerii accidentului. Între timp, organele de cercetare penală au insistat în mod constant în a o invita pe reclamantă la secția de poliție și în a-i consemna absența. Cu privire la acest aspect, Curtea constată, de exemplu, că, deși reclamanta a menționat în scris opinia sa conform căreia nu era necesar un nou raport de expertiză în cauză (...), organele de cercetare au continuat timp de două luni și jumătate să o invite la secția de poliție pentru a indica un expert parte și că în această perioadă au redactat trei procese-verbale în care au consemnat absența sa. În acest context, Curtea nu este convinsă că întârzierile considerate de organele de anchetă ca datorându-se absenței reclamantei ar putea fi analizate ca fiind cauzate exclusiv de comportamentul acesteia.
- ♦ În lumina celor de mai sus, Curtea concluzionează că **întârzierile excesive și nejustificate din cadrul anchetei penale s-au datorat comportamentului autorităților și au avut ca rezultat împiedicarea examinării pretențiilor civile formulate de partea vătămată în cadrul procesului penal.**²⁸

²⁸ Cauza Dragomir c. României, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 115 din 10 februarie 2017.

5. EXPERTIZELE

Sediul materiei:

- ♦ Codul de procedură penală, Partea generală, Titlul IV - Probe, mijloace de probă și procedee probatorii, Capitolul VII - Expertiza și constatarea, art. 172 - art. 191.
- ♦ Ordonanța Guvernului nr. 75/2000 privind organizarea activității de expertiză criminalistică, cu modificările și completările ulterioare.
- ♦ Ordonanța Guvernului nr. 2/2000 privind organizarea activității de expertiza tehnică judiciară și extrajudiciară, cu modificările și completările ulterioare.
- ♦ Legea nr. 76/2008 privind organizarea și funcționarea Sistemului Național de Date Genetice Judiciare (SNDGJ).

5.1. Aspecte generale

Urmele (probele) ridicate așa cum s-a arătat anterior reprezintă materialul brut care urmează a fi prelucrat/procesat în cadrul expertizelor (raportul de expertiză va constitui mijlocul de probă).

Așa cum am arătat în cap. 1, ceea ce trebuie să demonstrăm prin administrarea probatoriului într-o cauză penală este legătura/interacțiunea dintre următoarele elemente: autor, instrumentul/obiectul folosit la comiterea faptei, victimă și câmpul infracțional/locul comiterii faptei. Acest lucru se realizează în mare măsură prin analiza urmelor lăsate de aceste elemente unele asupra celorlalte (vezi în cap. 1 - principiul transferului reciproc elaborat de E. Locard).

Ca să demonstrăm acest lucru va trebui să comparăm urmele ridicate (denumite probe în litigiu) cu anumite probe de referință despre care știm cu certitudine de la ce persoană sau obiect provin. Mecanismul pe care se bazează analizele probelor în cadrul expertizelor este *comparația*, în vederea *identificării*.

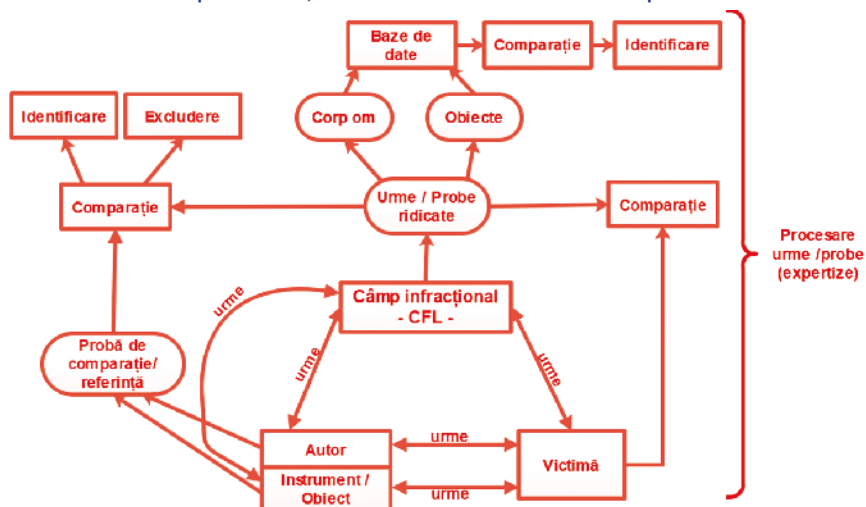
De aceea va trebui să obținem un model de comparație de la persoanele sau obiectele despre care presupunem că au creat urmele de interes (de exemplu, urmele papilare sau profilul genetic al persoanei suspecte).

De exemplu, să presupunem că în câmpul infracțional am descoperit o urmă biologică posibil aparținând autorului faptei:

- Să presupunem mai întâi că nu avem o persoană suspectă. Expertiza va stabili profilul genetic al urmei biologice ridicate la CFL. Apoi vom *compara* acest profil genetic cu profilele genetice existente în baza de date de profil (SNDGJ). Dacă profilul se va potrivi cu profilul unei persoane existent acolo, vom avea o *identificare*.
- Să presupunem că avem în cauză o persoană suspectă. Expertiza va stabili profilul genetic al urmei biologice ridicate la CFL și profilul genetic al

probei ADN de referință ridicată de la persoana suspectă. Apoi va compara cele două profile și, dacă acestea se potrivesc, vom avea o *identificare*.

- Dimpotrivă, putem face o astfel de comparație pentru o *excludere*. Câmpul infracțional nu este un spațiu izolat în care au fost prezenți doar autorul și victima. În acest spațiu au intrat probabil anterior și alte persoane care nu au legătură cu infracțiunea (de exemplu, membrii familiei, prieteni etc.) și care au lăsat acolo urme. Revenind la exemplu, vom compara profilul genetic al urmei biologice de la CFL cu profilele genetice ale acestor persoane. În măsura în care vom stabili că urma aparține uneia dintre aceste persoane, ea nu va mai fi de interes pentru cauză.

Vom citi întotdeauna întregul raport de expertiză, nu doar concluziile. Acolo unde lucrurile nu sunt suficient de clare putem cere lămuriri.

Dialogul cu experții trebuie purtat, în fiecare cauză, în cadrul legal, însă trebuie să fie deschis, nu rigid și excesiv de formal. Este important să discutăm cu experții față în față sau la telefon, nu pentru a-i influența în vreun fel, ci pentru a-i lămurii cu privire la speță și pentru a ne lămurii cu privire la posibilitățile concrete de lucru și la limitele în care se poate realiza expertiza vizată.

☞ **Atenție!** Vom avea în vedere păstrarea unui echilibru între importanța cauzei și resursele alocate. Nu există resurse nelimitate²⁹.

²⁹ A se vedea Ordinul comun nr. 91/C2/2012 (PÎCCJ) și nr. 53446/2012 (MAI - IGPR) privind unele măsuri pentru eficientizarea activității Institutului Național de Criminalistică și a celorlalte laboratoare criminalistice din Poliția Română.

Instituțiile principale din cadrul sistemului judiciar din România care efectuează expertize vor fi prezentate în cuprinsul pct. 5.5. pentru fiecare tip de expertiză.

În cauzele complexe/deosebite pot realiza expertize diferite alte *instituții de specialitate (care nu au în mod curent atribuții de expertiză în cauzele penale)*, cum ar fi:

- Institutul Național de Cercetare - Dezvoltare pentru Securitate Minieră și Protecție Antiexplozivă - INSEMEX (www.insemex.ro);
- Agenția Națională a Medicamentului și a Dispozitivelor Medicale - ANMDM (www.anm.ro);
- Institutul de Diagnostic și Sănătate Animală - IDSA (www.idah.ro);
- Inspectoratul General pentru Situații de Urgență (www.igsu.ro)
- Ministerul Apărării Naționale (www.mapn.ro);
- Centrul de cercetare științifică pentru apărare CBRN (chimic, biologic, radiologic, nuclear) și ecologie din subordinea Departamentului pentru armament, Agenția pentru Tehnică și Tehnologii Militare;
- Institutul de Fizică Atomică Măgurele - IFA (www.ifa-mg.ro);
- Muzeele - în funcție de specificul cauzei.

Pe www.just.ro (date deschise pentru listele Ministerul Justiției) vom găsi: experți autorizați și interpreți/traducători autorizați.

În situația în care nu putem efectua o anumită expertiză la instituțiile din România, vom putea apela și la instituții din străinătate.

☞ În continuare (pct. 5.5.) vor fi prezentate principalele tipuri de expertize și obiectivele generale pe care le putem formula (întrebările pe care le vom adresa oficial expertului)³⁰. Este important ca, de fiecare dată, să adaptăm aceste obiective la datele concrete ale speței pe care o gestionăm pentru a nu încălca excesiv și inutil activitatea. Obiectivele trebuie formulate clar și concis.

☞ Obiectivele vor viza strict domeniul expertizei. De asemenea, concluziile expertizei se vor încadra în aceste limite. Expertul nu se substituie judecătorului, procurorului sau polițistului.

5.2. Bazele de date

Bazele de date criminalistice la nivel național (administrare de IGPR - INC) sunt:

- AFIS - pentru urmele papilare;
- SNDGJ - pentru datele genetice (ADN);
- IBIS - pentru armele de foc;

³⁰ Pct. 5.5. are la bază mai ales materialele privind posibilitățile de examinare și analiză ale laboratoarelor IGPR-INC și INEC întrucât, în practică, cele mai multe expertize sunt realizate de aceste instituții.

- NBIS (care a absorbit IMAGETRAK și CDN) - fotografii ale persoanelor, semnalmente.³¹

Pot exista și la nivel local evidențe cu anumite categorii de urme (de exemplu, la DGPMB există evidențe cu urme ale instrumentelor de spargere folosite la ruperea sistemelor de asigurare (cheie reglabilă, clește de instalații sanitare etc.), urme de încălțăminte și urme de urechi.

Prin anumite mecanisme internaționale există posibilitatea de verificare a unor date în bazele de date din străinătate:

- Tratatul de la Prüm;
- INTERPOL.

5.3. Expertul parte. Limite

Art. 7 alin. 1 din OG nr. 75/2000 reglementează limitele intervenției expertului parte³² în procesul penal: acesta participă personal la efectuarea expertizelor prin observații cu privire la obiectul acestora, modificarea sau completarea obiectului, verificarea și completarea materialului necesar pentru efectuarea expertizei, precum și prin obiecții la raportul de expertiză, adresate organului judiciar.

Textul a format obiectul controlului de constituționalitate, prin decizia CCR nr. 601/2016 excepția formulată fiind respinsă. În considerente Curtea a reținut că, în cadrul procesului, constituie mijloc de probă raportul de expertiză întocmit de expertul desemnat de instanță, observațiile sau raportul expertului-parte având doar rol de orientare a instanței, oferindu-i acesteia o perspectivă diferită asupra semnificației rezultatelor raportului de expertiză și facilitându-i posibilitatea de a evalua corect relevanța concluziilor expertului desemnat.

5.4. Expertize privind urmele create de corpul omului

5.4.1. Expertiza urmelor papilare

Expertiza urmelor papilare
Instituții ▪ IGPR - INC³² + serviciile criminalistice IPJ³³ (www.politiaromana.ro) ▪ INEC³⁴ (www.inec.ro)

³¹ Se introduc persoane/cadavre cu identitate necunoscută, dispăruți, persoane condamnate/suspecte.

³² Expertul recomandat conform noului C.pr.pen.

³³ Inspectoratul General al Poliției Române - Institutul Național de Criminalistică.

³⁴ Serviciile criminalistice (subordonate IGPR-INC) din cadrul inspectoratelor de poliție județene.

³⁵ Institutul Național de Expertize Criminalistice (funcționează în subordinea Ministerului Justiției cf. HG nr. 368/1998), având în subordine 6 laboratoare interjudețene.

Tipul de urmă/probă	Obiective generale
	- dacă pe obiectul în cauză există urme papilare - dacă urma este digitală, palmară sau plantară - dacă urma prezintă suficiente elemente/detalii pentru efectuarea de comparații - mecanismul de formare a urmei - dacă urma a fost creată de persoana vizată (de la care avem model de comparație) - dacă urma papilară există în baza de date AFIS
	Obiective specifice (în funcție de tipul de urmă)
➢ digitale (degete) - o expertiza dactiloscopică	- care este tipul și subtipul urmei digitale - care sunt degetul și mâna de proveniență a urmei
➢ palmare (palma mâinii) - o expertiza urmelor palmare	care sunt mâna și regiunea (palmei) de proveniență a urmei
➢ plantare (talpa piciorului) - o expertiza urmelor plantare	care sunt piciorul și regiunea (tălpii) de proveniență a urmei

5.4.2. Expertiza genetică³⁶

Expertiza genetică	
Instituții - IGPR - INC (www.politiaromana.ro) - INML³⁵ (www.legmed.ro)	
Tipul de urmă/probă	Obiective
➢ ADN de contact ➢ sânge ➢ salivă ➢ spermă ➢ fire de păr ➢ alte secreții biologice umane ➢ țesuturi biologice ➢ țesuturi biologice dure (oase, dinți, unghii)	- dacă urmele în cauză sunt de sânge (uman), salivă, spermă etc. - stabilirea profilului genetic al urmelor - stabilirea profilului genetic al persoanei/persoanelor vizate - compararea profilului genetic al urmelor cu cel al persoanei/persoanelor vizate - verificarea profilului genetic al urmelor în baza de date SNDGJ

5.4.3. Expertiza traseologică

Expertiza traseologică	
Instituții - IGPR - INC + serviciile criminalistice IPJ (www.politiaromana.ro) - INEC (www.inec.ro)	
Tipul de urmă/probă	Obiective
➢ urechi ➢ buze ➢ alte zone ale feței umane ➢ dinți	- care sunt tipul și caracteristicile urmelor - mecanismul de formare a urmelor - compararea cu modelul de comparație (provenind de la persoana vizată) - compararea cu urmele existente în evidențe

³⁶ Institutul Național de Medicină Legală

5.4.4. Expertiza fizico-chimică

Expertiza fizico-chimică	
Instituții - IGPR - INC (www.politiaromana.ro) - INEC (www.inec.ro)	
Tipul de urmă/probă	Obiective
firele de păr (dacă nu sunt apte pentru expertiză genetică)	- natura firului de păr (umană/animală - specia) - caracteristicile morfologice (zona de proveniență, culoarea - naturală/artificială, modul de detașare etc.) - dacă firele de păr în litigiu și cele de comparație prezintă aceleași caracteristici morfologice

5.4.5. Expertiza grafică a scrisului de mână (vezi pct.5.6.5.).

5.5. Expertize privind urmele create de instrumente/obiecte

5.5.1. Expertiza traseologică

Expertiza traseologică	
Instituții - IGPR - INC + serviciile criminalistice IPJ (www.politiaromana.ro) - INEC (www.inec.ro)	
Tipul de urmă/probă	Obiective generale
	- care este tipul urmelor - care sunt tipul și caracteristicile instrumentului/obiectului creator - mecanismul de formare a urmelor - dacă urmele au fost create cu instrumentul/obiectul în cauză (comparație) - compararea cu urmele existente în evidențe
	Obiective specifice (în funcție de tipul de urmă)
- instrumente de forțare - sisteme de închidere-asigurare	- stabilirea stării de funcționare a sistemelor de închidere-asigurare - dacă sistemele de închidere-asigurare prezintă urme de forțare - stabilirea modului de funcționare și folosire a dispozitivelor utilizate la forțarea sistemului de închidere-asigurare - dacă au fost folosite pentru deschidere chei originale sau chei potrivite - dacă grilajul/lacățul a fost tăiat cu foarfeca în cauză
- încălțăminte - îmbrăcăminte	-
pneuri vehicule	-
instrumente de lovire, înțepare și secționare	-

➤ serii de identificare aflate pe suport metalic sau nemetalic	▪ dacă seria de identificare prezintă modificări ▪ care este seria inițială ▪ care a fost procedeul de distrugere, deteriorare sau înlocuire a seriei inițiale ▪ dacă folia sau plăcuța martor a seriei de identificare a autovehiculului prezintă urme de modificare
➤ stabilirea întregului din părțile componente	▪ dacă fragmentele provin din același întreg ▪ dacă fragmentele au făcut corp comun ▪ reconstituirea întregului din fragmentele puse la dispoziție

5.5.2. Expertiza fizico-chimică

Expertiza fizico-chimică	
Instituții ▪ IGPR - INC (www.politiaromana.ro) ▪ INEC (www.inec.ro)	
Tipul de urmă/probă	Obiective generale
	▪ care sunt caracteristicile fizico-chimice ale probelor/urmelor ▪ dacă urmele/probele în litigiu și cele de comparație au aceleași caracteristici fizico-chimice
	Obiective specifice (în funcție de tipul de urmă)
➤ fibre, fire, materiale textile	▪ care este natura probelor ▪ care sunt caracteristicile morfologice și fizico-chimice ale probelor (tip de țesătură, mod de alcătuire, grosime și torsiune a firelor, natura și culoarea fibrelor textile etc.) ▪ modul de detașare
➤ vopsea	▪ dacă probele de vopsea în litigiu și cele de comparație au aceleași caracteristici fizico-chimice: culoare, număr și succesiune de straturi, natura liantului și a pigmentului
➤ produse petroliere	▪ <i>incendii provocate</i> ▪ dacă probele în cauză conțin produs petrolier și tipul acestuia ▪ dacă urmele de produs petrolier evidențiat în probele ridicate de la fața locului au aceeași compoziție chimică cu proba de produs petrolier ridicată de la persoana suspectă ▪ <i>produse petroliere sustrate</i> ▪ tipul produselor petroliere ridicate de la persoana suspectă ▪ compararea lor cu produsele existente în locul sustragerii ▪ <i>produse petroliere falsificate</i>³⁷ ▪ compararea produselor vizate cu produsul licit
➤ sol	▪ care sunt compoziția chimică și aspectul morfologic al probelor ▪ dacă probele în litigiu și cele de comparație au aceeași compoziție chimică și morfologie

³⁷ Putem dispune efectuarea acestor analize în laboratoarele de specialitate ale companiilor petroliere.

➤ metal	-
➤ sticlă	-
➤ materiale plastice ➤ cauciuc	-
➤ substanțe toxice și stupefiante	▪ dacă proba este sau conține substanțe toxice sau stupefiante, natura acestora și denumirile uzuale ▪ doza letală
➤ urme secundare ale împușcăturii/ reziduuri de tragere	▪ dacă în urmele vizate se pun în evidență urme secundare ale împușcăturii/reziduuri de tragere ▪ dacă se poate preciza distanța de la care s-a tras ▪ dacă pe obiectele de îmbrăcăminte (sau alte materiale) vizate există particule de pulbere nearsă; să se precizeze natura acesteia
➤ substanțe explozive	▪ dacă proba înaintată este sau conține substanțe explozive ▪ dacă în urmele înaintate se pun în evidență substanțe explozive ▪ natura și tipul acestora
➤ obiecte pirotehnice (artificii, petarde etc.)	▪ dacă obiectele vizate conțin amestecuri pirotehnice și în ce cantitate ▪ dacă sunt în stare de funcționare

5.5.3. Expertiza balistică

Expertiza balistică	
Instituții ▪ IGPR - INC (www.politiaromana.ro) ▪ INEC (www.inec.ro)	
Arme	
Tipul de urmă/probă	Obiective
➤ armă de foc ➤ dispozitiv care funcționează ca armă de foc ➤ piese componente ale acestora	▪ dacă face parte din categoria armelor de foc sau este o componentă a unei arme de foc sau categoria din care face parte ▪ stabilirea mărcii, tipului, calibrului, modelului, țării producătoare, pe baza caracteristicilor constructive ▪ stabilirea stării de funcționare a armei de foc ▪ dacă prezintă modificări ▪ relevarea seriei modificate, distruse sau înlăturate ▪ verificarea în baza de date IBIS
➤ armă cu aer comprimat ➤ armă cu gaze sub presiune	▪ dacă face parte din categoria armelor cu aer comprimat sau din categoria armelor cu gaze sub presiune (CO₂) sau categoria din care face parte ▪ stabilirea tipului, mărcii, modelului calibrului și țării producătoare ▪ stabilirea stării de funcționare a armei ▪ relevarea seriei modificate, distruse sau înlăturate
➤ replică de armă tip airsoft	▪ dacă este o replică de armă tip airsoft sau categoria din care face parte ▪ stabilirea caracteristicilor (tipului, mărcii, calibrului, modelului și țării producătoare) ▪ stabilirea stării de funcționare

<i>Muniție</i>	
➤ muniție netrasă ➤ elemente de muniție netrasă	▪ calibrul, marca, modelul, tipul muniției (categoria din care face parte) ▪ dacă este în stare de funcționare ▪ dacă este de proveniență industrială (țara și locul producerii) sau artizanală ▪ dacă sunt componente sau se pot constitui ca muniție destinată armelor de foc ▪ dacă pe ele există urme create de arme de foc, iar în caz pozitiv identificarea armei care a creat urmele
➤ elemente de muniție trasă ➤ fragmente de muniție trasă	▪ calibrul, marca, modelul, tipul proiectilelor și tuburilor (categoria din care fac parte) ▪ dacă sunt de proveniență industrială (țara și locul producerii) sau artizanală ▪ dacă urmele existente pe elementele de muniție au fost create de arme de foc ▪ stabilirea armei cu care au fost trase ▪ identificarea armei de foc pe baza urmelor create pe proiectilele și tuburile cartușelor trase ▪ stabilirea calibrului, mărcii și modelului armei după urmele de ghinturi și plinuri existente pe proiectile ▪ dacă două sau mai multe elemente de muniție (tuburi sau proiectile) au fost trase cu aceeași armă de foc sau cu arme diferite ▪ dacă elementele de muniție au fost trase cu arma în cauză ▪ verificarea în baza de date IBIS
➤ urmele create de armele de foc pe obiecte	▪ dacă pe obiectele vizate sunt prezente urme create de arme de foc; calibrul și tipul acestora ▪ stabilirea orificiilor de intrare și de ieșire a proiectilelor care au pătruns în sau au penetrat obiecte ▪ stabilirea traiectoriei proiectilelor (origine, unghiuri, direcție, distanță - vezi și 4.6.2.), a locului unde s-a aflat trăgătorul și a poziției acestuia
➤ urmele secundare ale împușcăturii/reziduurile de tragere - vezi 4.6.2.	

5.5.4. Expertiza accidentelor de trafic rutier

Expertiza accidentelor de trafic rutier	
Instituții ▪ INEC (www.inec.ro)	
Când autoturismul este prezent/identificat	
Tipul de urmă/probă ³⁷	Obiective
➤ urmele create de/pe autovehicul ➤ urmele create pe/de victimă ➤ urmele create pe/de obiectele de la locul faptei	▪ stabilirea dinamicii accidentului ▪ stabilirea direcției de deplasare a autovehiculului ▪ stabilirea locului impactului ▪ stabilirea momentului apariției stării de pericol iminent pentru conducătorul auto ▪ stabilirea spațiului parcurs de victimă în câmpul vizual al conducătorul auto din momentul declanșării stării de pericol iminent și cel al impactului

³⁸ Este utilă punerea la dispoziția expertului a fotografiilor - brute - de la CFL, în format digital.

➤ imagini înregistrate de camere video (pct. 7.1)	▪ stabilirea spațiului parcurs de autovehicul din momentul apariției stării de pericol până în cel al impactului ▪ stabilirea poziției autovehiculului sau a victimei în momentul impactului ▪ stabilirea vitezei de deplasare a autovehiculului ▪ stabilirea relațiilor de timp în care s-au derulat anumite secvențe ale accidentului ▪ stabilirea posibilităților de evitare a accidentului
Când autoturismul nu este prezent/identificat (fugă de la locul faptei)	
➤ amprenta benzii de rulare a pneului și lățimea urmei ➤ defecte sau uzuri ale pneurilor ➤ ecartamentul (distanța dintre roțile aceleași punți) ➤ urme de vopsea etc.	▪ tipul și marca anvelopelor ▪ tipul de autovehicul ▪ culoarea autovehiculului

☞ Trebuie să facem distincția între expertiza criminalistică a accidentelor de trafic rutier (prevăzută în OG nr. 75/2000) și *expertiza tehnică auto* (prevăzută în OG nr. 2/2000). Expertiza tehnică auto se limitează la aspecte de natură tehnică (privind construcția, funcționarea, exploatarea, întreținerea și repararea autovehiculelor), în măsura în care acestea au avut un rol în funcționarea defectuoasă a autovehiculului cu relevanță în producerea accidentului rutier (fără a analiza dinamica și împrejurările accidentului propriu-zis).

5.5.5. Expertiza hârtiei, a scrisului, a materialelor de scriere și a documentelor

☞ **Atenție!** Pe hârtie pot exista amprente sau urme ADN.³⁹

Expertiza hârtiei, a scrisului, a materialelor de scriere și a documentelor	
Instituții ▪ IGPR - INC (www.politiaromana.ro) + serviciile criminalistice IPJ³⁹ ▪ INEC (www.inec.ro)	
Tipul de urmă/probă	Obiective
	▪ care sunt caracteristicile fizico-chimice ale probelor de hârtie ▪ dacă două sau mai multe probe se aseamănă între ele din punct de vedere al caracteristicilor fizico-chimice ▪ vechimea aproximativă a hârtiei

³⁹ Ordinea exploatării acestora trebuie stabilită astfel încât nicio posibilă categorie de urme să nu fie compromisă.

⁴⁰ Expertiza fizico-chimică privind hârtia și materialele de scris doar la IGPR - INC.

➤ hârtia - o expertiza fizico-chimică - o expertiza traseologică	▪ dacă probele de hârtie în cauză și cele de comparație au aceleași caracteristici fizico-chimice ▪ dacă probele de hârtie prezintă urme de alte substanțe ▪ dacă fragmentul de hârtie în cauză provine din agenda, caietul etc. ridicate de la persoana suspectă
➤ materialele de scriere o expertiza fizico-chimică	▪ care este tipul materialului de scriere ▪ dacă materialul de scriere în cauză are caracteristici fizico-chimice asemănătoare sau diferite de cele ale probelor de comparație ▪ dacă la executarea scrisului/semnăturilor/desenului etc. în cauză a fost folosit același material de scris
➤ scrisul de mână - o expertiză grafică (grafoscopică)⁴⁰ ➤ semnătura - o expertiză grafică (grafoscopică)	▪ dacă scrisul în cauză a fost executat de una sau mai multe persoane; dacă întregul act a fost scris de aceeași persoană ▪ dacă semnăturile în cauză au fost realizate de către o singură persoană ▪ dacă scrisul sau semnătura în cauză a fost executat/ă de aceeași persoană ca scrisul sau semnătura de comparație ▪ modalitatea de depunere a scrisului în cauză pe document ▪ dacă documentul în litigiu prezintă modificări, adăugiri, ștersături, repașări; stabilirea textului șters sau acoperit; ▪ dacă scrisul sau semnătura sunt contrafăcute prin imitație liberă sau servilă ▪ dacă scrisul este deghizat ▪ dacă semnătura în cauză a fost realizată cu instrument de scriere, direct (de exemplu, cu cerneală, pastă de pix etc.) sau indirect (de exemplu, cu hârtie copiativă, indigo etc.) ori prin alte procedee (de exemplu, prin mijloace electronice, colaj etc.)
➤ scrisul dactilografiat o expertiză grafică (grafoscopică)	▪ dacă textul dactilografiat în cauză a fost realizat cu o singură mașină de scris ▪ caracteristicile mașinii de scris cu care s-a executat scrisul ▪ dacă textul vizat a fost dactilografiat cu una dintre mașinile de scris în cauză ▪ dacă textul dactilografiat în cauză prezintă adăugiri și identificarea mașinii de scris care le-a creat ▪ dacă textul dactilografiat prezintă alte modificări și în ce constau acestea
➤ documentele realizate cu ajutorul imprimantelor	▪ dacă documentele în cauză au fost realizate cu ajutorul aceleiași imprimante ▪ dacă documentul în cauză a fost realizat cu ajutorul imprimantei puse la dispoziție ▪ dacă documentul în cauză a fost realizat cu ajutorul aceleiași imprimante cu care au fost realizate modelele puse la dispoziție
➤ bancnotele și alte instrumente de plată	▪ dacă bancnotele/instrumentele de plată/documentele în cauză sunt autentice, contrafăcute sau falsificate

⁴¹ A nu se confunda cu expertiza grafologică care vizează trăsăturile de caracter ale persoanei care a executat scrisul (portret grafologic) sau starea psihică a persoanei în momentul executării scrisului.

➤ documentele de identitate (pentru persoane și autovehicule) ➤ documentele cu regim special (de transport, comerciale etc.)	▪ procedeele de realizare a contrafacerii sau falsificării
➤ impresiunile de ștampilă	▪ dacă impresiunile de ștampilă în cauză au fost aplicate cu ștampilele puse la dispoziție ▪ dacă impresiunile de ștampilă în cauză sunt realizate prin ștampilare sau prin alte procedee

❖ **Speța 52:** înșelăciuni, falsuri, șantaj privind un teren de mari dimensiuni din București: autorii au întocmit un act fals privind dobândirea terenului. În fața instanței civile a fost depus un act fals privind renunțarea adevăratului proprietar (o societate comercială) la proces. Actul avea drept titular un refugiat care nu se mai afla pe teritoriul României. În aceeași cauză, în contextul prezentării la notar pentru întocmirea unei împuterniciri, unul dintre autori a folosit pașaportul altei persoane, pierdut în Italia.

❖ **Speța 53:** înșelăciuni (terenuri și autoturisme), falsuri: autorul, pentru a se sustrage, și-a întocmit în fals acte privind propriul deces care a fost astfel înregistrat în evidențele oficiale. În consecință, dosarele penale în care era cercetat au fost închise. După „deces” a continuat să comită înșelăciuni.

Chestiuni de legalitate - expertizele:

- Curtea identifică alte omisiuni și contradicții în ancheta desfășurată de autorități. În ceea ce privește probele privind traiectoria glonțului tras de L.N.D., Curtea subliniază că observațiile din raportul de expertiză întocmit la 28 februarie 2001 de medicul legist A.P. sunt contradicții cu concluziile menționate în acesta (...). Or, prima decizie prin care s-a dispus încetarea urmăririi penale, pronunțată la 24 iulie 2001, s-a întemeiat tocmai pe acest raport. Cu toate acestea, doar la 15 mai 2002, la mai mult de un an după aceasta, a fost rectificată contradicția respectivă de comisia de control a INML. De asemenea, Curtea observă că L.N.D. nu a fost audiat de parchet decât la 11 iulie 2001, și anume la un an și două luni de la deschiderea anchetei.⁴¹
- Curtea observă că acestuia, deși nu avea la acel moment decât calitatea de martor în cauză, i s-a permis să își desemneze un expert parte la efectuarea expertizei dispuse în luna iulie 2017 și, totodată, numitul O.S. a fost obligat și la plata onorariului de expertiză. Dincolo de împrejurarea că unei persoane care are doar calitatea de martor într-o cauză penală nu i se poate cere să achite costul vreunui act procedural, Curtea constată că participarea lui O.S. la elaborarea obiectivelor expertizei și permisiunea ca acesta să își desemneze un expert parte nu au avut nici o bază legală, în condițiile în care, potrivit art. 177 C.pr.pen., doar părțile și subiecții procesuali principali pot avea aceste drepturi.⁴²
- Efectuarea expertizei nu se dispune *de plano*, ci numai în contextul solicitării sale de către părțile ce contestă conținutul constatării, după formularea de obiective și după evaluarea utilității sale, conform art. 172 alin. (1) și art. 100, texte care trebuie interpretate sistematic. **Contestarea presupune indicarea obiectivelor utile**, la care specialistul nu a răspuns, ori evocarea argumentelor pentru care poate exista îndoială asupra concluziilor acestuia.⁴³

⁴² Cauza Soare c. României, www.ier.ro.

⁴³ Curtea de Apel București, Secția a II-a penală, Încheierea nr. 113/CO-CP/2017, nepublicată.

⁴⁴ ICCJ, s. pen., judecătorul de cameră preliminară, Încheierea nr. 287 din 06.04.2016.

Chestiuni de legalitate - **constatările:**

- Se observă, însă, că în jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție s-a statuat că raportul de constatare dispus de procuror și efectuat de un specialist din cadrul Direcției Naționale Anticorupție, când urgența este reclamată nu de pericolul dispariției mijloacelor de probă sau al schimbării situației de fapt, ci de **necesitatea orientării procurorului în efectuarea activității de începere a urmăririi penale**, constituie mijloc de probă legal administrat (decizia nr. 160 din 20 iunie 2012 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul de 5 judecători; decizia nr. 1687 din 20 mai 2013 și încheierea nr. 118 din 19 februarie 2015 ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală). Ca atare, definind urgența prin raportare la necesitatea justei orientări a procurorului în efectuarea activității de urmărire penală, judecătorul de cameră preliminară constată că, pentru a verifica dacă era sau nu cazul să se dispună extinderea urmăririi penale față de inculpații cercetați în prezenta cauză, era necesar să se administreze probe din care să rezulte indicii rezonabile cu privire la săvârșirea faptelor, respectiv să se stabilească care era circuitul financiar al sumelor de bani delapidate din patrimoniile societății E. și societății F. (Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, Decizie nr. 169/2017, Lege5.ro)
- Așadar, în absența contestării raportului de către inculpații care au solicitat înlăturarea mijlocului de probă, **neefectuarea expertizei în cursul urmăririi penale nu reprezintă o problemă de legalitate, ci de oportunitate**, iar aprecierea procurorului în sensul de a nu dispune din oficiu efectuarea expertizei constituie un aspect ce nu poate fi cenzurat în procedura camerei preliminare.⁴⁴
- Prin dispunerea și efectuarea lucrării contestate, precum și **respingerea cererii de efectuare a unei expertize, nu s-a încălcat dreptul la apărare a inculpatei** astfel cum s-a susținut deoarece nu a fost nesocotită nicio prevedere legală în ceea ce privește dreptul la apărare al acestei inculpate. Dimpotrivă, au fost respectate dispozițiile procedurale, constatându-se că nu a existat niciun impediment legal la întocmirea raportului de constatare, iar respingerea cererii de efectuare a expertizei a fost motivată și argumentată.⁴⁵
- Pe de altă parte, **chiar dacă nu este prevăzut expres ca mijloc de probă, procesul-verbal întocmit de același inspector nu poate fi exclus doar pe acest motiv**, deoarece nu există niciun impediment legal în a se solicita specialiștilor exprimarea unor puncte de vedere sau a da explicații suplimentare, din acest punct de vedere neavând relevanță forma care se dă actului întocmit.⁴⁶
- Atât timp cât expertiza dispusă în cauză nu reprezintă în realitate una care vizează exclusiv disciplina contabilității, deoarece **presupune luarea în considerare a unor prevederi și proceduri specifice procedurii insolvenței**, ordonanța procurorului din data de 15 martie 2017, privind dispunerea efectuării expertizei contabile, a fost dată cu încălcarea art. 39 alin. (2) din O.U.G. nr. 86/2006 privind organizarea activității practicienilor în insolvență. (...) În prezenta cauză, dispunerea efectuării expertizei de către un expert care nu avea calitatea de practician în insolvență, cu încălcarea condițiilor prevăzute de lege, nu atrage nulitatea absolută a actului emis de procuror, regimul nulităților absolute fiind strict și expres reglementat în cuprinsul art. 281 C.pr.pen. (...) Vătmărea adusă inculpaților și părții responsabile civilmente, astfel cum a fost reținută anterior, nu ar putea fi înlăturată la acest moment decât prin anularea actului.⁴⁷
- Față de această dispoziție legală, judecătorul de cameră preliminară nu poate reține susținerea inculpatei în sensul că **probele obținute prin intermediul SRI sunt nelegale** întrucât această instituție nu este organ judiciar, atât timp cât constatările pot fi efectuate și de specialiști din afara organelor judiciare, inclusiv specialiști din cadrul Serviciului Român de Informații - Institutul de Tehnologii Avansate.⁴⁸

⁴⁵ Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, Decizie nr. 169/2017, Lege5.ro.

⁴⁶ Curtea de Apel Cluj, Secția penală și de minori, Încheierea penală nr. 86/2016, Lege5.ro.

⁴⁷ Curtea de Apel Cluj, Secția penală și de minori, Încheierea penală nr. 88/2016, Lege5.ro.

⁴⁸ ÎCCJ, Secția penală, completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea din 22 octombrie 2018, www.scj.ro.

⁴⁹ Tribunalul București, Secția I Penală, Încheierea nr. 232/CP/2017, nepublicată.

- ♦ În ceea ce privește administrarea acestui mijloc de probă, tribunalul apreciază că în mod corect s-a procedat la excluderea acestuia potrivit dispozițiilor art. 282 C.pr.pen. rap. la art. 177 si 178 alin. 5 C.pr.pen., întrucât s-a procedat în mod evident la încălcarea dreptului la apărare a inculpatului prin neîncunoștințarea acestuia de efectuarea **expertizei**, despre obiectivele acesteia și despre drepturile prev. la art. 177 alin. 2 si 4 C.pr.pen., încălcare ce nu a fost remediată nici ulterior pe calea prevăzută de art. 178 alin. 5 C.pr.pen., când nu i s-a comunicat faptul că a fost întocmit raportul și că are dreptul de a-l studia împreună cu tot dosarul, deși inculpatul formulase o cerere în acest sens, care însă nu a fost soluționată în niciun fel.⁴⁹
- ♦ Pe de altă parte, din cuprinsul rechizitoriului rezultă faptul că este o **expertiză extrajudiciară**. Nimic nu împiedică o parte să depună la dosar o astfel de expertiză, revenindu-i celeilalte părți, posibilitatea și dreptul de a-și exprima poziția cu privire la cele menționate în cuprinsul probei științifice. Mai mult, la aprecierea prejudiciului, procurorul a luat în considerare valoarea terenului, rezultată din prețul din contractul de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. 562/20.03.2013 de Biroul Notarilor Publici Asociați DP și Nyari FA, respectiv 208.000 euro. Raportul de expertiză extrajudiciară de evaluare depus la dosar nu i-a cauzat inculpatului PS nicio vătămare, întrucât procurorul nu și-a construit acuzația pe conținutul acestui raport de expertiză extrajudiciară, condiții în care nici această critică nu poate fi primită.⁵⁰
- ♦ Solicitarea de excludere din ansamblul materialului probator a tuturor înscrisurilor ori a proceselor-verbale care conțin calcule întocmite de reprezentantul parchetului în vederea determinării prejudiciului, motivat pe modul simplist și superficial de stabilire a sa, și de trimitere a dosarului către DNA în vederea administrării probei cu expertiză tehnică de specialitate care să stabilească cu privire la existența/inexistența prejudiciului ce se imputa celor trei inculpați, respectiv cu privire la întinderea acestuia, formulată de inculpatul B.C., este neîntemeiată, față de faptul că prejudiciul constituie un aspect de fond ce va face obiectul cercetării judecătorești, iar administrarea probei cu expertiză tehnică de specialitate constituie o probă nouă ce poate fi solicitată în condițiile art. 374 alin. 9 C.pr.pen.⁵¹

⁵⁰ Tribunalul București, Secția I Penală, Încheierea nr. 227/CP/2017, nepublicată.

⁵¹ Curtea de Apel Cluj, Secția penală și de minori, Încheierea penală nr. 39/2016, Lege5.ro.

⁵² Tribunalul București, Încheierea de ședință din data de 9 ianuarie 2017, nepublicată.

6. EXPERTIZELE MEDICO-LEGALE

Sediul materiei:

- OG nr. 1/2000 privind organizarea activității și funcționarea instituțiilor de medicină legală
- Ordinul comun al Ministrului Justiției și al Ministrului Sănătății nr. 1.134/C/2000 pentru aprobarea Normelor procedurale privind efectuarea expertizelor, a constatărilor și a altor lucrări medico-legale, cu modificările și completările ulterioare.
- Normele metodologice privind activitatea medicului legist în calitate de expert numit de organele judiciare la solicitarea părților - Hotărârea nr. 14 din 23.06.2017 a Consiliului Superior de Medicină Legală

Vom dispune o expertiză medico-legală atunci când cauza privește o infracțiune comisă cu violență sau când o persoană a suferit leziuni în urma evenimentului care face obiectul dosarului: de la omor/tentativă de omor, loviri sau vătămări cauzatoare de moarte, la lovire, vătămare corporală, viol, agresiune sexuală, tâlhărie, lipsire de libertate în mod ilegal, la culpe medicale, accidente rutiere sau alte accidente.

Ori de câte ori există acte medicale ale persoanei expertizate, acestea vor fi puse la dispoziția medicului legist. De exemplu, atunci când victima a fost internată în spital în urma săvârșirii infracțiunii. Sau, atunci când cauza privește o eventuală culpă medicală, vor fi importante atât documentele medicale legate de evenimentul în cauză (vătămare sau deces), cât și documentația anterioară privind starea medicală a victimei.

Expertiza medico-legală privind o persoană în viață se va face de regulă prin examinarea directă a persoanei de către medicul legist însă, în anumite situații, aceasta poate fi efectuată și exclusiv în baza actelor medicale.

Este util să solicităm medicului legist, imediat după efectuarea expertizei, concluzii provizorii/preliminare; acestea vor fi utilizate în cauză până în momentul emiterii raportului de expertiză.

Expertiza medico-legală	
Instituții ▪ Institutul Național de Medicină Legală (INML) (www.legmed.ro) ▪ Institutele de medicină legală și serviciile de medicină legală	
Persoane în viață	
Tipul de cauză	Obiective generale
	▪ Examinarea fizică a persoanei ▪ Efectuarea unei expertize medico-legale cu privire la leziunile prezentate de aceasta:

	- o leziunile constatate, localizarea lor și vechimea acestora - o mecanismul și obiectul cu care au fost produse - o dacă leziunile traumatiche constatate au fost de natură să pună în primejdie viața persoanei sau au produs vreuna din consecințele prev. de art. 194 C.p. - o numărul de zile de îngrijiri medicale necesare pentru vindecare
	Obiective specifice
➤ tentativă de omor ➤ lovire ➤ vătămare corporală ➤ tâlhărie etc.	▪ dacă leziunile au putut fi produse cu instrumentul în cauză
➤ accidente rutiere	(în funcție de datele concrete ale speței) ▪ poziția pe care o ocupa în autoturism persoana care a suferit leziunile ▪ poziția pietonului față de vehicul în momentul impactului
➤ alte accidente	-
➤ culpe medicale	▪ dacă tratamentul medical a fost corect indicat ▪ dacă tratamentul medical a fost corect aplicat
➤ viol etc.	▪ dacă persoana de sex feminin este virgină sau dacă prezintă deflorare și care este perioada producerii acesteia ▪ dacă persoana prezintă alte leziuni traumatiche care pot fi asociate unei agresiuni de natură sexuală
Persoane decedate	
Tipul de cauză	Obiective generale
	▪ felul morții ▪ cauza medicală a morții ▪ data și ora decesului ▪ leziunile de violență existente ▪ data producerii lor ▪ numărul leziunilor, localizarea, mecanismul de producere, descrierea amănunțită, succesiunea acestora ▪ caracterul leziunilor (vitale sau postume) ▪ legătura de cauzalitate dintre leziuni și deces ▪ grupa sanguină a victimei ▪ recoltarea de probe biologice în eventualitatea dispunerii unei expertize genetice
	Obiective specifice
➤ omor ➤ loviri sau vătămări cauzatoare de moarte etc.	▪ dacă leziunile au putut fi produse cu instrumentul în cauză
➤ uciderea ori vătămarea nou-născutului săvârșită de către mamă	▪ dacă a fost născut viu ▪ dacă s-a născut viabil ▪ dacă nașterea a fost asistată medical și dacă există urme de tratament medical ▪ durata sarcinii ▪ vârsta nou-născutului

➤ accidente rutiere	(în funcție de datele concrete ale speței) ▪ poziția pe care o ocupa în autoturism persoana care a suferit leziunile ▪ poziția pietonului față de vehicul în momentul impactului
➤ alte accidente	-
➤ culpe medicale	▪ dacă tratamentul medical a fost corect indicat ▪ dacă tratamentul medical a fost corect aplicat

Este important să verificăm dacă mecanismul de producere a leziunilor așa cum rezultă din analiza medico-legală corespunde cu cel care rezultă din alte mijloace de probă administrate în cauză. De exemplu, în situația în care victima este decedată, iar singura persoană care poate oferi date despre eveniment este persoana suspectată de comiterea faptei.

❖ *Speța 54: omor între oameni ai străzii, prin lovirea repetată a victimei cu o bâță pe toată suprafața corpului: singurul martor ocular a fost concubina autorului. La reconstituire, aceasta a indicat în amănunt cum a fost lovită victima. Aceste aspecte au fost confirmate de leziunile constatate la autopsia medico-legală.*

Există, de asemenea, situații în care celelalte mijloace de probă administrate sunt contradictorii și conturează două posibile mecanisme prin care victima ar fi suferit leziunile.

În dosarele care privesc o eventuală *culpă medicală* este utilă desemnarea la efectuarea expertizei și a unui *medic specialist* în ramura de medicină vizată de evenimentul în cauză.

☞ *Atenție!* Au existat situații în care autorii unor infracțiuni de violență, după comiterea faptei, și-au produs singuri anumite leziuni pentru a susține că ei au fost cei atacați, iar fapta lor a fost comisă în legitimă apărare. Când există o astfel de suspiciune, vom introduce un obiectiv suplimentar pentru expertiză: *dacă leziunile puteau fi autoproduse.*

Actele medico-legale pot fi suspuse avizării *Comisiei de avizare și control*, iar apoi *Comisiei superioare medico-legale*.

Chestiuni de legalitate:

Împrejurarea pentru care acest raport nu a putut fi complet și mai complex (refuzul minorei la o examinare medico-legală cuprinzătoare) poate fi motiv de reexaminare ulterioară a minorei (în condiții care să asigure cooperarea acesteia, fără a uita că ea este presupusa victimă și trebuie menajată), în cursul cercetării judecătorești.⁵²

⁵³ Tribunalul București, Secția I Penală, Încheierea 111/CP/2017, nepublicată.

7. ÎNREGISTRĂRILE VIDEO. ÎNREGISTRĂRILE AUDIO

Sediul materiei: art. 139 alin. 3 din Codul de procedură penală

7.1. Înregistrările video

7.1.1. Categoriile de înregistrări. Identificare și ridicare

Revenind la pct. 3.6.3., echipa de investigații va identifica toate camerele video existente în zona comiterii faptei. Vor fi avute în vedere:

- camerele video care acoperă locul comiterii faptei;
- camerele video care acoperă toate traseele posibile prin care se ajunge/pleacă la/de la locul faptei;
 - investigațiile vor porni de la locul comiterii faptei și se vor extinde pe traseele menționate cât de mult va fi necesar, mergându-se practic din cameră video în cameră video cât de mult va fi posibil.

Vor fi căutate toate camerele video, indiferent de proprietar și indiferent de calitatea înregistrării:

- camere amplasate în spațiul public de autorități/instituții ale statului (de exemplu, Poliția Locală, Poliția Autostrăzilor, CNAIR);
- camere aparținând altor instituții sau societăți comerciale;
- camere aparținând persoanelor particulare (de exemplu, sunt multe persoane care montează camere video spre locul de parcare de lângă bloc);
- camere video montate pe autovehicule (care au înregistrat imagini din traficul rutier): astfel de imagini pot fi găsite și pe site-uri destinate traficului rutier (de exemplu, www.trafictube.ro).

❖ *Speța 55: revenim la speța 8: la cca 3 luni de la comiterea faptei, imaginile înregistrate spontan de martor în trafic, care surprindeau incidentul propriu-zis și momentele anterioare, au fost postate pe trafictube.ro, de unde au fost preluate în presă. În acest moment s-a realizat sesizarea din oficiu a parchetului și constituirea dosarului penal.*

Vom stabili, în funcție de datele concrete ale speței, perioada de interes.

Este important să ridicăm cât mai repede imaginile înregistrate de aceste camere video deoarece ele sunt păstrate, în general, maximum 30 de zile⁵⁴, după care sunt șterse sau suprascrise automat⁵⁵.

⁵⁴ Există și excepții: de exemplu, imaginile înregistrate de camerele Poliției Autostrăzilor se păstrează 6 luni.

⁵⁵ În situația în care camerele video au fost identificate după ce imaginile au fost șterse/suprascrise automat, suportul va fi totuși ridicat și se va încerca recuperarea imaginilor printr-o percheziție informatică (vezi pct.12.4.).

☞ **Atenție!** La ridicarea imaginilor:

- ✓ trebuie stabilit decalajul (ora camerei video în raport cu ora oficială);
- ✓ trebuie ridicat și softul de redare a înregistrării (altfel există riscul să nu putem accesa și viziona imaginile).

❖ *Speța 56: omor: la o oră după comiterea faptei, la distanță mare de locul comiterii faptei, autorul a intrat într-un magazin de unde a cumpărat ceva. La audiere a prezentat bonul de la casa de marcat a magazinului; acesta avea imprimată ora care coincidea cu ora comiterii faptei. Verificările au stabilit că atât casa de marcat, cât și camerele de supraveghere ale magazinului aveau setată ora de iarnă, întrucât în sistem nu fusese operată modificarea odată cu schimbarea oficială a orei.*

☞ **Atenție!** Vor fi persoane interesate (de exemplu, când unitatea de stocare a înregistrărilor este în posesia persoanelor responsabile de comiterea faptei, iar imaginile vor avea un rol în susținerea viitoarei acuzații) care:

- ✓ vor susține că respectiva cameră nu a funcționat sau
- ✓ vor încerca să amâne momentul predării, pentru a câștiga timpul necesar distrugerii/ștergerii imaginilor.

De aceea, este întotdeauna necesar să verificăm aceste susțineri și să nu amânăm ridicarea imaginilor.

❖ *A se vedea speța 4.*

De asemenea, vom încerca să identificăm orice alte înregistrări video - din cele mai diverse surse, în orice format - care au legătură cu fapta în cauză: înregistrări făcute de diverse persoane cu orice fel de aparate, inclusiv telefoane mobile, înregistrări făcute de reprezentanții mass-media, fotografii (digitale, pe film foto sau pe hârtie), înregistrări în format digital, analog etc.

În funcție de necesitățile speței, vom putea căuta înregistrări video sau fotografii cu ocazia unor percheziții domiciliare, corporale, ale unor vehicule sau informatice.

Atunci când este necesar, putem identifica astfel de înregistrări prin apel către public.

7.1.2. Vizionarea înregistrărilor

Atunci când volumul înregistrărilor este foarte mare, devine foarte importantă organizarea acestei activități astfel încât nicio înregistrare să nu fie uitată, niciun aspect relevant să nu fie trecut cu vederea și nicio probă pierdută.

În principiu, va trebui să fie desemnat un coordonator care va urmări desfășurarea activității de vizionare, va păstra strict evidența solicitărilor și a materialelor obținute, precum și a persoanelor responsabile de vizionare și va centraliza rezultatele (într-un registru chiar și informal).

Dacă activitatea vizează un număr mare de camere video și o perioadă mai lungă (de ordinul mai multor zile, de exemplu) se recomandă ca toate imaginile înregistrate de o anumită cameră să fie vizionate de aceeași persoană.

Tabel centralizator - evidență (model)

Nr. cameră	Adresă cameră	Cine a ridicat imaginile	Cine vizionează	Rezultat

7.1.3. Utilitatea înregistrărilor video

➤ În primul rând, dacă înregistrarea surprinde chiar *comiterea faptei*, vom avea imaginea fidelă a derulării acesteia.

➤ Dacă în imagini apar persoane sau obiecte, vom realiza *identificarea lor*.

Vom putea apela la experți pentru îmbunătățirea calității imaginilor, în limitele posibilităților tehnice. Posibilitățile de prelucrare depind și de calitatea imaginilor.

În funcție de calitatea înregistrărilor, vom putea *identifica fizionomia* persoanelor din imagini prin compararea cu fotografiile pe care le avem la dispoziție (de exemplu, cele din baza de date NBIS sau de la DEPABD).

Sau vom putea stabili anumite *elemente antropometrice* ale persoanelor din imagini (înălțime, forma feței etc.)

Vom putea prezenta unor persoane imaginile în vederea identificării. Chiar dacă imaginile nu sunt suficient de clare, ele pot fi totuși prezentate unor persoane care îi cunosc pe cei din imagini. O persoană poate fi recunoscută și după anumite caracteristici cum ar fi, de exemplu, mersul, anumite gesturi sau mișcări.

În același sens vom putea distribui imaginile - chiar neclare - către public prin intermediul canalelor de comunicare ale instituției sau prin mass-media.

❖ **Speța 57:** tentativă de omor pe fondul unui conflict spontan pe stradă, între adolescenți care nu se cunoșteau: imaginile nu erau clare astfel încât să poată fi recunoscute fizionomiile, dar persoanele implicate se vedeau în întregime, în mișcare; au fost distribuite către public și mai multe persoane din grupul autorului au fost recunoscute de părinți și prezentate la poliție.

➤ Vom putea stabili *traseul* persoanelor/autoturismelor care ne interesează către locul faptei și traseul de plecare de acolo.

➤ Prezența imaginilor înregistrate de camerele video poate duce la *evitarea unor erori* în sensul stabilirii existenței unei infracțiuni sau inexistenței în realitate a unei pretinse fapte.

- ❖ **Speța 58:** omor prin împingerea victimelor în fața metroului care sosea în stație: având în vedere faptul că nimeni nu a formulat o sesizare la 112 sau poliție, precum și frecvența unor sinucideri prin aruncare în fața metroului, exista riscul ca evenimentul să nu fie niciodată considerat infracțiune.
- ❖ **Speța 59:** revenim la speța 24: un indiciu esențial că în realitate s-a comis un omor, iar incendiul avea rolul de a distruge urmele și de a ascunde cadavrul, a fost faptul că în imaginile surprinse de o cameră video victima se observă intrând în imobil, fără însă a mai ieși.
- ❖ **Speța 60:** moarte suspectă, precipitare de pe un pod: o persoană s-a prezentat la poliție afirmând că ea a împins-o pe victimă. Imaginile înregistrate de camerele video surprind însă victima sărind singură de pe pod, fără ca în apropiere să se mai afle vreo altă persoană.
- Înregistrările video pot oferi indicii importante despre locurile unde ar trebui căutate alte probe.
 - ❖ **Speța 61 (-):** agresiune sexuală asupra a doi minori comisă în scara unui bloc: autorul s-a masturbat, fiind surprins de o cameră video. Cercetarea inițială la fața locului a fost superficială și s-a ratat ridicarea acestor imagini. De asemenea, urmele de spermă nu au fost descoperite. Imaginile au fost ridicate ulterior însă între timp se făcuse curățenie, iar urmele de spermă au fost șterse.
- Coroborate cu alte mijloace de probă, ele pot acoperi goluri ale probatoriului care nu pot fi depășite altfel.
 - ❖ **Speța 62:** tâlhării și furturi comise în București de către doi argentinieni care, după comiterea faptelor au fugit din România și nu au putut fi prinși. La o faptă de tâlhărie din sediul unei bănci autorii s-au deplasat cu un motoscuter, fiind surprinși de camerele de supraveghere ale băncii - în imagini se vede cum unul dintre ei poartă cască de protecție, cască pe care ulterior a uitat-o la locul faptei. S-a stabilit identitatea suspectului prin analiză de imagini. Din urmele biologice de contact din interiorul căștii s-a stabilit profilul său genetic. Un profil genetic identic a fost descoperit la fața locului la o altă faptă.

7.1.4. Concretizarea rezultatelor

7.1.4.1. Procesul-verbal de vizionare

În cuprinsul acestui proces-verbal vor fi descrise aspectele esențiale care rezultă din înregistrările vizionate cu indicarea persoanelor și a obiectelor de interes, precum și cu precizarea momentelor (se va menționa ora camerei și decalajul față de ora reală dacă este cazul). Fiecare aspect esențial descris va fi însoțit de imaginile (stop-cadru) relevante care vor fi inserate în cuprinsul procesului-verbal.

Un traseu realizat pe baza camerelor video va putea fi ilustrat și grafic prin punctarea pe o hartă a poziției camerelor video, a imaginilor relevante și a momentelor de interes.

Imaginile, în integralitatea lor, vor fi, de asemenea, depuse la dosarul cauzei.

7.1.4.2. Expertiza imaginilor

Criteriile în baza cărora selectăm obiectivele expertizei vor fi date de speța concretă: ce anume ne interesează în cauză?

De exemplu, atunci când facem investigații în jurul câmpului infracțional, identificăm camere video (cele amplasate de autorități în spațiul public, camere aparținând instituțiilor sau persoanelor particulare) și ridicăm imaginile înregistrate în perioada de interes pentru cauză, scopul principal este să identificăm în imagini persoanele și obiectele care au legătură cu fapta. Când imaginile sunt ridicate astfel, nu avem - în principiu - o suspiciune că ele nu ar fi autentice, deoarece sunt ridicate de la instituții și persoane care - în principiu - nu au legătură cu fapta și au instalat camerele acolo în cu totul alt scop, înregistrarea unor aspecte legate de faptă fiind întâmplătoare. În această situație nu va trebui, de regulă, să formulăm obiective legate de autenticitatea și integritatea imaginilor.

Când înregistrările ne sunt puse la dispoziție, de exemplu, de o parte/ persoană care are un interes în cauză, se pot pune sub semnul întrebării (în funcție de circumstanțele concrete ale cauzei) autenticitatea și integritatea imaginilor.

Expertiza imaginilor	
Instituții ▪ INEC (www.inec.ro) ▪ IGPR - INC (www.politiaromana.ro)	
Tipul de urmă/probă	Obiective generale
	▪ stabilirea autenticității imaginilor fotografice sau video ▪ îmbunătățirea imaginilor fotografice sau video (în limita permisă de calitatea imaginii) ▪ imprimarea pe suport de hârtie a imaginilor după îmbunătățirea calității acestora ▪ examinarea separată și/sau comparativă a persoanelor, obiectelor, mijloacelor de transport și a altor detalii prezente în imagini (în limita permisă de calitatea imaginii) ▪ stabilirea locației și a datei unei imagini
	Obiective specifice
> fotografii > imagini digitale	-
> înregistrări video	▪ extragerea unor cadre relevante (pe baza datelor furnizate de organul care dispune efectuarea lucrării - de exemplu, indicarea momentului de interes, o scurtă descriere a persoanei/obiectului/acțiunii care prezintă interes) ▪ prelucrarea cadrelor extrase în vederea îmbunătățirii imaginilor

7.2. Înregistrările audio

În linii mari și cu diferențele specifice, mențiunile privind înregistrările video sunt valabile și pentru înregistrările audio, astfel încât nu vor fi reluate în această secțiune.

Expertiza vocii și vorbirii	
Instituții ▪ IGPR - INC (www.politiaromana.ro) ▪ INEC (www.inec.ro)	
Tipul de urmă/probă	Obiective
➤ înregistrări audio	▪ stabilirea autenticității înregistrărilor audio ▪ îmbunătățirea calității înregistrărilor ▪ identificarea persoanelor după voce și vorbire (prin compararea unei voci din înregistrarea în cauză cu vocea unei persoane bănuite)

8. METODE SPECIALE DE SUPRAVEGHERE SAU CERCETARE⁵⁶

Sediul materiei:

- Codul de procedură penală, Partea generală, Titlul IV - Probe, mijloace de probă și procedee probatorii, Capitolul IV - Metode speciale de supraveghere sau cercetare, art. 138 - 147 și 152 - 153.
- Legea nr. 506/2004 privind prelucrarea datelor cu caracter personal și protecția vieții private în sectorul comunicațiilor electronice

8.1. Listingul telefonic

8.1.1. Noțiuni

Listingul telefonic reprezintă evidența cronologică (într-un anumit interval de timp) și geolocația apelurilor telefonice, a mesajelor SMS etc. inițiate de la un post telefonic și primite de un post telefonic⁵⁷.

În listing este evidențiat și traficul de date mobile (pentru aparate smartphone, dacă datele mobile sunt deschise), aspect important mai ales pentru localizare, dacă persoana nu dă și nu primește telefoane în intervalul de interes.⁵⁸

Este util să trimitem autorizația obținută de la judecător către UTAI sau DOS (SOS).⁵⁹ De aici autorizația va pleca spre operatorii de telefonie mobilă. Materialul (brut) - în format electronic - de la operatori va fi trimis tot către UTAI sau DOS (SOS). Întrucât formatele sunt diverse și uneori dificil de accesat, la UTAI sau DOS (SOS) ele vor fi convertite în format EXCEL. Tabelul EXCEL va conține: posturile telefonice apelat/apelant, data, ora și durata, celulele telefonice ale posturilor, codul IMEI, codul IMSI, datele de identificare ale titularilor posturilor (dacă sunt abonamente).

- Ulterior vom stabili criteriile pentru prelucrarea/filtrarea informațiilor din materialul brut în funcție de scopurile concrete urmărite în fiecare speță.

⁵⁶ În această secțiune vor fi analizate doar acele metode speciale de supraveghere sau cercetare prevăzute de lege care sunt folosite frecvent pentru realizarea probatoriului într-o mare diversitate de cauze penale.

⁵⁷ Listingul se referă la trecut. Pentru prezent/viitor avem la dispoziție măsurile de supraveghere tehnică (interceptarea și localizarea convorbirilor/comunicațiilor telefonice) - vezi pct. 8.2.

⁵⁸ Aceste date sunt generate automat de sistemele de comunicații. Trebuie avut în vedere că operatorii au obligația de a ștege datele după cel mult trei ani; nu au, în schimb, vreo obligație de a le păstra; de aici nevoia de a solicita listingul cât mai repede după faptă.

⁵⁹ În funcție de modalitatea concretă de lucru din fiecare județ. UTAI - Unitatea Teritorială de Analiză a Informațiilor (vezi pct.10); DOS - Direcția Operațiuni Speciale (din cadrul IGPR).

Elementele utile în cauzele penale	
	cod IMEI
Terminal (aparat) telefonic mobil	- unic pentru fiecare aparat, compus din 15 cifre - identificarea se face doar în raport cu primele 14 cifre - ultima cifră (variabilă) nu are valoare în identificare
Cartelă SIM	- număr de apel/telefon (post telefonic) - cod IMSI (poate fi identificat vânzătorul)
Rețea mobilă	rețea de relee (antene) care transmit comunicările între aparatele telefonice mobile
Celulă telefonică	spațiul geografic acoperit de un relee (antena) în care poate fi localizat postul telefonic vizat în cauză

8.1.2. Ce trebuie solicitat?

Ca regulă de bază, trebuie solicitate **toate** datele reținute de operator pentru perioada de interes cu privire la terminalul mobil vizat.

Situația 1	
➤ avem identificat doar un număr de telefon de interes - 0727.xxx.xxx	
<i>Solicităm</i>	- data activării postului telefonic și perioada în care a fost activ - listingul apelurilor/comunicărilor inițiate de pe/primate pe nr. 0727.xxx.xxx în perioada de interes - localizarea (celulele) lui și a posturilor telefonice cu care a comunicat - identificarea titularilor acestor posturi telefonice - identificarea seriilor IMEI ale terminalelor mobile în care a fost introdusă cartela cu nr.0727.xxx.xxx în perioada de interes - identificarea tuturor celorlalte cartele telefonice introduse în terminalele mobile cu aceste serii IMEI - listingul apelurilor (și al comunicărilor) inițiate de pe/primate pe aceste cartele⁶⁰
Situația 2	
➤ nu se cunoaște niciun număr de telefon de interes ➤ nu se cunoaște autorul faptei ➤ se cunosc momentul și locul comiterii faptei	
<i>Stabilim</i>	- coordonatele geografice ale locului de interes (latitudine și longitudine) concret, în teren, cu un aparat GPS (proces-verbal) - celulele telefonice care acoperă locul respectiv (pentru fiecare operator de telefonie mobilă)
<i>Solicităm</i>	- traficul (listingul) convorbirilor/comunicărilor telefonice din aceste celule în intervalul de timp de interes - cu identificarea posturilor (numerele de apel) și a seriilor IMEI localizate acolo
⚠ Atenție! Există riscul ca bazele de date ale unor operatori să nu fie actualizate, adică celulele telefonice, așa cum apar în bazele de date, să nu corespundă exact cu cele concrete, din teren. Este indicat ca ele să fie verificate de fiecare dată în teren prin aplicația TRAFFIC MONITOR.	

⁶⁰ Schema se va continua/ramifica în funcție de necesitățile concrete ale speței.

8.1.3. Ce se poate stabili prin analiza unui listing telefonic?

În funcție de necesitățile concrete ale fiecărei spețe, prin exploatarea și combinarea elementelor și mecanismelor din tabelele de mai sus, se pot obține date importante pentru cauză:

- Identificarea titularului postului telefonic suspect:
 - dacă apelul de interes a fost făcut cu număr ascuns, în listing apare numărul real;
 - identificarea unor persoane care pot oferi date despre persoana vizată (în ipoteza în care aceasta folosește cartelă prepay);
 - din compararea listingului telefonului suspect cu listingul telefonului „oficial” al autorului se poate deduce faptul că telefonul suspect îi aparține autorului (dacă sunt folosite frecvent din același loc în același interval de timp);
 - prin exploatarea relației dintre codul IMEI și cartelele SIM folosite succesiv cu acesta.
- Poziția și deplasarea persoanelor vizate:
 - locul unde se afla persoana vizată la un moment dat;
 - traseul persoanei vizate;
 - faptul că mai multe persoane vizate s-au deplasat împreună;
 - faptul că o persoană urmărește altă persoană;
 - faptul că mai multe persoane vizate s-au întâlnit la un moment dat.
- Date despre relațiile dintre persoanele vizate sau despre importanța momentului când au loc comunicările:
 - faptul că mai multe persoane vizate se cunosc, în situația în care neagă acest lucru;
 - frecvența convorbirilor dintre două persoane într-un interval de timp (critic) poate sugera importanța momentului, starea psihică etc.;
 - durata apelurilor poate fi semnificativă.
- Stabilirea legăturii între faptele comise în mod repetat și autor(i):
 - telefonul/telefoanele autorului/autorilor pot fi localizate în mai multe locuri ale comiterii faptelor în intervalele de timp critice.

☞ **Atenție!** Rezultatul analizei de listing este o chestiune cu pronunțat caracter tehnic și, de multe ori, cu un grad de complexitate ridicat. De aceea este necesară, în cele mai multe cazuri, redarea acestui rezultat într-o formă grafică accesibilă (tabel comparativ, hartă de traseu și timp, hartă relațională între persoane și/sau fapte etc.).

❖ **Exemple:** Analiza de listing telefonic a avut un rol foarte important:

- într-un caz de omor (tentativă) la comandă:
 - în identificarea instigatorilor (persoanele care au comandat omorul), a compicelui (intermediarul) și a autorului (executantul);

- în dovedirea comunicărilor dintre instigatori, complice și autor;
- în stabilirea momentelor în care persoanele de mai sus s-au întâlnit;
- în stabilirea traseelor urmate de autor însoțit de complice.
- o într-un caz de tentativă de omor (*cu 10 autori și 2 victime*):
 - în stabilirea traseului parcurs de victime și de autori din județul Dâmbovița în București;
 - în stabilirea faptului că autorii au urmărit victimele îndeaproape.
- o într-un caz de tâlhărie:
 - în dovedirea faptului că autorii au așteptat autoturismul victimelor pe traseu;
 - în timp ce complicii au urmărit autoturismul victimelor comunicând în permanență cu autorii.
- o într-un caz de evaziune fiscală:
 - în probarea faptului că operațiunile financiare frauduloase au fost realizate de administratorul de fapt al societății comerciale și nu de administratorul oficial (formal) - în realitate o persoană fără adăpost folosită drept paravan.
- o În cazul unor infracțiuni comise de același autor/aceiași autori în mod repetat (cu mod de operare): violuri/agresiuni sexuale, tâlhării, furturi, înșelăciuni etc. (vezi și pct. 14).

8.2. Interceptarea convorbirilor/comunicărilor telefonice. Supravegherea video, audio sau prin fotografiere

8.2.1. Utilitate

Aceste măsuri de supraveghere tehnică sunt utile pentru realizarea probatoriului într-o mare varietate de cauze: infracțiuni contra persoanei, infracțiuni contra patrimoniului, infracțiuni de corupție, infracțiuni economico-financiare etc.

Ce urmărim să surprindem? Discuțiile purtate într-un cadru/mediu privat în legătură cu fapta pe care o vizăm, pentru a stabili:

- existența și natura relațiilor dintre anumite persoane;
- confirmarea sau infirmarea declarațiilor unor persoane:
 - în cazul unui denunț privind o infracțiune de corupție sau de șantaj, va fi util să monitorizăm convorbirile și întâlnirile dintre denunțator și autor;
 - la fel în cazul unor persoane despre ale căror declarații avem indicii că sunt mincinoase;
 - vom putea verifica motivele reale pentru care există diferențe între declarațiile succesive ale unei persoane;
- încercările de zădărniciere a adevărului după comiterea faptei:
 - înțelegerile frauduloase între autori, victime și martori;
 - încercarea de ascundere sau valorificare a bunurilor rezultate din infracțiuni;
- ❖ **Speța 63:** tentativă de omor între membrii unor clanuri rivale: după comiterea faptei, alți membri ai celor două clanuri au negociat împăcarea ilicită, atât prin convorbiri telefonice cât și prin întâlniri directe, toate fiind monitorizate.

- realitatea faptelor în situația infracțiunilor comise în intimitate;
 - ❖ *A se vedea speța 6.*
- pregătirea comiterii unor infracțiuni grave;
- modul de operare al unui autor sau al unei grupări infracționale (vezi pct. 14);
- diferența dintre formal și real în cauzele unde comiterea infracțiunii este acoperită de documente/acte aparent valabile (infracțiuni economice sau de corupție, înșelăciuni, culpe medicale, accidente de muncă, șantaj etc.);
 - ❖ **Speța 64:** înșelăciune (teren de mari dimensiuni), șantaj: în cadrul unor convorbiri telefonice și al unor întâlniri (monitorizate), prin amenințări cu moartea, autorii au încercat să-i determine pe adevărații proprietari ai terenului să accepte soluția împăcării în cauză. În lipsa măsurilor de supraveghere tehnică, actul ar fi fost - formal - valabil. Situații similare au fost întâlnite în cazul unor furturi din locuință.
 - ❖ **Speța 65:** mită, înșelăciune, spălare de bani: fraudarea sistemului de asigurări de sănătate prin eliberarea unor rețete false de medicamente, în schimbul unor sume de bani, urmată de decontarea acestora. Persoanele implicate foloseau (inclusiv în actele scrise) un limbaj codificat, aparent tehnic, pentru a desemna sumele care în realitate reprezentau mita. Interceptarea convorbirilor telefonice a dovedit acest aspect.
- momentul cel mai potrivit pentru a interveni, a-i surprinde pe autori și a realiza constatarea infracțiunii flagrante;
 - ❖ **Speța 66:** furturi din locuință cu mod de operare deosebit: cei doi autori fiind monitorizați, s-a decis realizarea unei constatări a infracțiunii flagrante. Nu s-a reușit din cauza măsurilor extreme de precauție pe care și le lua atunci când comiteau faptele (inclusiv prin folosirea aparaturii de bruiaj). S-a adoptat o altă tactică și, în momentul în care din interceptările telefonice a rezultat că se pregătesc să plece de la domiciliu pentru a comite o faptă, au fost imediat opriți și au fost puse în aplicare autorizațiile de percheziție: în locuințe s-au găsit numeroase bunuri sustrase și instrumente folosite; în autoturism, instrumente și tehnică de bruiaj.

Înregistrarea unei convorbiri interceptate va conține și datele tehnice pe care le-am întâlnit la listing: posturile telefonice apelat/apelant, data, ora și durata, celulele telefonice ale posturilor, codul IMEI, codul IMSI, datele de identificare ale titularilor posturilor (dacă sunt abonamente).

8.2.2. Punere în aplicare. Instituții. Resurse. Dificultăți

Cu cine vom colabora pentru punerea efectivă în practică a acestor măsuri de supraveghere tehnică?

Mandatele de interceptare a convorbirilor/comunicărilor telefonice pot fi puse în aplicare de PÎCCJ - Serviciul Tehnic, prin utilizarea sistemului informatic SIRIUS.⁶¹

Vom putea colabora, de asemenea, cu *Direcția Operațiuni Speciale (DOS)* din cadrul Inspectoratului General al Poliției Române și serviciile sale teritoriale (SOS) atât pentru interceptări telefonice cât și pentru alte măsuri.

⁶¹ A se vedea PÎCCJ - Serviciul tehnic - Manualul pentru utilizarea sistemului informatic SIRIUS.

☞ Materialele înregistrate pe care le primim (pe suport optic) trebuie verificate/procesate de îndată. Din motive tehnice, înregistrările nu vor fi păstrate la DOS decât 30 de zile. În ipoteza în care un suport optic este defect și nu este verificat la timp, există riscul pierderii definitive a înregistrărilor pe care le conține.

Având în vedere complexitatea acestor măsuri și *dificultățile* practice privind punerea lor în aplicare - în special în ceea ce privește realizarea înregistrărilor în mediu ambiental - este foarte importantă maniera în care colaborăm și comunicăm cu specialiștii DOS.

Vom avea, de exemplu, situații în care nu există un denunțator care să poarte dispozitivele tehnice de înregistrare, iar înregistrările trebuie efectuate într-un spațiu privat⁶² în care accesul - pentru instalarea mijloacelor tehnice - este dificil pentru că locuința are un sistem de închidere/asigurare deosebit sau acolo se află persoane care nu părăsesc niciodată locuința sau sunt instituții care au program permanent, 24 din 24 de ore, sau pază permanentă sau vizăm persoane care își iau măsuri de securitate excesive etc.

Soluțiile trebuie identificate de la caz la caz: colaborarea unei persoane din interior, obținerea, pentru un timp, a cheilor originale sau realizarea unor copii ale cheilor, folosirea unui specialist în deschiderea diverselor încuietori/yale, accesul într-un spațiu învecinat și instalarea mijloacelor tehnice prin perete, folosirea unui investigator acoperit etc. Vor exista și situații în care pătrunderea în spațiul vizat se va dovedi imposibilă și atunci va trebui să găsim alte modalități de a proba fapta.

De aceea, fiecare speță concretă trebuie analizată în detaliu cu specialiștii DOS care vor realiza un studiu efectiv în teren. Va trebui să comunicăm și să înțelegem care sunt posibilitățile de lucru și care sunt limitele. De asemenea, va trebui să știm care sunt posibilitățile reale de alocare a resurselor (umane și tehnice) pentru speța noastră și să ne calculăm pașii și în funcție de acest aspect.

❖ *Speța 67: omor comis pe fond de gelozie cu 15 ani în urmă: după identificarea autorului, s-a reușit accesul în apartamentul de sub locuința acestuia și montarea unor dispozitive de înregistrare audio. Discuțiile dintre autor și mama sa, pe fondul punerii lui sub acuzare, au fost relevante.*

Deși actele privind aceste măsuri de supraveghere tehnică nu au caracter clasificat, dat fiind caracterul confidențial al activităților, este util ca *circuitul documentelor să fie asigurat de compartimentele de documente clasificate* din cadrul unităților de parchet.

⁶² Vom folosi denumirea de *spațiu privat* într-un sens mai larg, nu numai o locuință, ci și un birou dintr-o instituție, de exemplu, sau un cabinet medical, un autoturism etc.

8.2.3. Situații practice

În situațiile în care există *urgență* și orice întârziere poate prejudicia probatoriul în cauză, procurorul va autoriza măsurile de supraveghere tehnică de îndată (a se vedea în acest sens spețele prezentate la pct. 2.2. - *Sesizarea*).

Atunci când avem nevoie de *acces în timp real la conținutul convorbirilor/comunicărilor telefonice* interceptate:

- în cazul interceptărilor telefonice realizate prin PÎCCJ - Serviciul Tehnic vom utiliza liniile de comunicare ale sistemului informatic SIRIUS;
- în cazul interceptărilor telefonice realizate prin DOS:
 - vom solicita instituirea unui consemn cu privire la postul telefonic de interes și vom ține legătura cu operatorul DOS desemnat;
 - vom desemna un polițist care, în baza unei solicitări a parchetului către DOS, va avea acces pentru a asculta direct în sediul acestei instituții.

În ipoteza în care într-o cauză *monitorizăm un număr mare de persoane* (de exemplu, o grupare infracțională) prin interceptarea unui număr mare de posturi telefonice, va fi necesară luarea unor măsuri suplimentare de organizare:

- va fi constituită o echipă de procurori/polițiști. Fiecare procuror/polițist va asculta și va transcrie convorbirile/comunicările uneia sau mai multor persoane vizate (de fiecare „țintă” va răspunde o singură persoană, pentru a se evita confuzia);
- va fi desemnat un responsabil care să țină evidența materialelor, a persoanelor care răspund de ele și a rezultatelor (într-un registru/tabel chiar și informal);
- se vor identifica momentele care trebuie monitorizate în timp real pentru a se vedea:
 - dacă au loc întâlniri care ar trebui surprinse prin înregistrări ambientale sau prin fotografiere;
 - dacă se pregătește comiterea unei noi fapte pentru care s-ar putea organiza o activitate de constatare a infracțiunii flagrante;
 - unde se află persoanele vizate atunci când
 - se organizează efectuarea în paralel a unui număr mare de percheziții;
 - se organizează efectuarea în paralel a unui număr mare de audieri.

Există situații când vom avea *mai multe măsuri de supraveghere tehnică în paralel*, de exemplu în situația unei infracțiuni de corupție. Aici vom avea atât interceptarea convorbirilor/comunicărilor telefonice, cât și înregistrări în mediu ambiental.

Atunci când trebuie să probăm o *faptă trecută*, de exemplu o dare de mită sau un trafic de influență pentru care nu mai putem organiza o activitate de constatare a infracțiunii flagrante, măsurile de supraveghere tehnică sunt în continuare utile. Denunțatorul poate relua discuțiile telefonice și întâlnirile cu autorul, iar aceste episoade trebuie monitorizate.

Dacă întâlnirile anterioare denunțului au avut loc în public, se pot căuta camere video care să fi înregistrat imagini cu persoanele în cauză (vezi pct. 7).

- ❖ **Speța 68:** *trafic de influență, promisiune de a interveni pentru angajarea la o instituție a statului: denunțul a fost formulat abia după ce denunțatorul i-a remis traficantului întreaga sumă de bani, atunci când denunțatorul s-a convins că este vorba despre o promisiune falsă. În aceste condiții au fost monitorizate discuțiile telefonice și în mediu ambiantal dintre denunțator și traficant. Acesta din urmă a încercat să explice eșecul așa-ziselor sale demersuri, iar în final i-a restituit denunțatorului o parte din bani.*

9. CONSTATAREA INFRAACȚIUNII FLAGRANTE

Deși există tendința de a se considera că această activitate este specifică infraacțiunilor de corupție, unde într-adevăr se utilizează frecvent, ea este aplicabilă pentru un număr semnificativ de alte infraacțiuni, de exemplu, șantaj, furt, înșelăciune, infraacțiuni sexuale etc.

- ❖ *Speța 69: furt din locuință: autorii erau monitorizați (interceptări telefonice) fiind cercetați pentru mai multe tâlhării prin metoda „Maradona” (folosire de uniforme și insigne de poliție). Din convorbirile interceptate a rezultat pregătirea unui furt dintr-o locuință. Autorii au fost prinși în flagrant delict. Apoi, în autoturismul lor s-au descoperit uniforme și insigne de poliție, precum și arme de foc.*
- ❖ *Speța 70: înșelăciune cu mod de operare: autorii comandau la telefon sau pe internet diferite produse, se întâlneau în oraș cu un curier, cereau produsele sub pretextul că vor să le verifice, se urcau repede în autoturism și fugeau fără a plăti. La primirea unei astfel de comenzi suspecte, un vânzător a formulat o sesizare, în baza căreia s-a organizat constatarea infraacțiunii flagrante.*

9.1. Situația în care avem un denunțator (care va fi în cauză martor sau colaborator)

Acesta trebuie *audiat de urgență, în amănunt*. În funcție de ceea ce rezultă din declarația sa, vor fi calculați pașii următori.

În funcție de natura denunțului, vom lua măsurile necesare (vezi pct. 8.2.) pentru ca, din acel moment, *convorbirile/comunicările telefonice sau prin alte mijloace ale denunțatorului cu autorul, precum și întâlnirile dintre ei să fie monitorizate, interceptate și înregistrate*.

Acolo unde este cazul (infraacțiuni de corupție, șantaj etc.) vor fi obținute *sume de bani* necesare pentru a fi remise de către denunțator autorului⁶³.

Denunțatorul va fi *instruit* în legătură cu maniera în care va trebui să discute și să se poarte:

- va trebui să se poarte firesc pentru a nu crea suspiciuni;
- va discuta cu autorul astfel încât din comunicările lor să fie conturată cu precădere poziția autorului;
- din discuții va trebui să rezulte suficient de clar natura și scopul faptei, să fie evitate situațiile ambigue;
 - ❖ *Exemple: autorul va putea folosi în apărare orice element neclar. Astfel, în cazul primirii unei sume de bani (mită, șantaj) va susține un scop diferit cum ar fi cazul unui împrumut sau al unei sume pe care denunțatorul i-o datora.*

⁶³ A se vedea în acest sens Ordinul PÎCCJ nr. 63/2019 privind gestionarea și utilizarea sumelor din bugetul Ministerului Public pentru acțiuni privind constatarea infraacțiunilor flagrante.

Se va stabili, de asemenea, semnalul pe care denunțatorul trebuie să îl dea în momentul intervenției.

La întâlnirile cu autorul, denunțatorul va purta asupra sa *dispozitive tehnice de înregistrare*. Acestea trebuie disimulate astfel încât denunțatorul, la întâlnirile ulterioare denunțului, să se prezinte la fel ca la întâlnirile anterioare. Orice schimbare poate trezi suspiciuni și poate compromite probatoriul.

- ❖ **Speța 71 (-):** mită: pentru întâlnirea cu autorul, denunțatorul a fost îmbrăcat cu o haină în interiorul căreia erau montate dispozitive de înregistrare, haină din dotarea organelor de urmărire penală. Autorul îl cunoștea însă suficient de bine pe denunțator și știa că acesta poartă întotdeauna haine noi, de lux. Faptul că purta o haină uzată, care nu se încadra în această categorie, i-a atras atenția și a refuzat atât primirea banilor cât și orice discuție legată de faptă.

Foarte importantă este *alegerea locului și a momentului* întâlnirii. Trebuie făcută o bună documentare a acestor elemente (mai ales atunci când sunt alese de autor) pentru a se stabili:

- modalitatea de monitorizare a întâlnirii;
- modalitatea de intervenție astfel încât să nu existe riscul ca autorul să poată fugi (și riscurile aferente cum ar fi pierderea sumei de bani care face obiectul faptei etc.).

Totodată trebuie făcută o *bună documentare a persoanei autorului/autorilor* pentru a se stabili forțele de care este nevoie pentru monitorizare și intervenție.

- ❖ **Exemple:** au existat situații când autorul a reușit inițial să fugă cu sumele de bani sau când a devenit violent în momentul intervenției echipei de anchetă, folosind uneori chiar arme sau când a primit un ajutor neluat în calcul de anchetatori.

☞ Există cazuri în care situația denunțatorului este una deosebită iar posibilitățile de cooperare cu acesta sunt restrânse, de exemplu situația unui *denunțator aflat în stare de arest*. Soluțiile depind de natura speței: identificarea altor persoane implicate în cauză, dar aflate în libertate, care să colaboreze, sau identificarea altor persoane care s-au aflat în aceeași situație, dar care nu mai sunt arestate etc.

- ❖ **Speța 72:** mită primită de un agent de poliție pentru introducerea de telefoane în arest: denunțatorul fiind arestat, telefoanele și sumele de bani erau remise de concubina lui aflată în libertate. Obținându-se colaborarea acesteia, discuțiile și întâlnirile dintre ea și agentul de poliție (inclusiv momentele de remitere a telefoanelor și banilor) au fost monitorizate.

☞ Există situații în care comiterea infracțiunii presupune *mai multe verigi*, de exemplu atunci când o sumă cu titlu de mită nu este remisă direct de către denunțator autorului, ci trece prin mai mulți intermediari (care la rândul lor primesc o parte din bani) până la destinatarul final. Într-o astfel de situație, evident, scopul cercetărilor îl reprezintă probarea activității infracționale a tuturor celor implicați și, în special, a destinatarului final. Vom încerca să aplicăm procedura constatării infracțiunii flagrante din treaptă în treaptă, fiecare autor devenind la rândul său un „denunțator”, până în vârful piramidei.

9.2. Situația în care nu avem un denunțator

Dificultățile și soluțiile au fost prezentate exemplificativ la pct. 8.2.2.

❖ *Exemple:*

- o folosirea unor *investigatori acoperiți drept pacienți (cazuri de mită la medici) sau elevi la școala de șoferi (mită la examinatori) sau conducători auto (mită la agenți de circulație);*
- o *identificarea altor persoane în situația denunțatorului: elevi ai școlii de șoferi (care încă nu au susținut examenul final), pacienți încă în cursul tratamentului etc.;*
- o *a se vedea speța 6 și speța 67.*

9.3. Momentul în care intervenim în constatarea unei infracțiuni flagrante

Atunci când organizăm constatarea unei infracțiuni flagrante trebuie să decidem dacă intervenim imediat sau nu. Momentul depinde de natura faptei și de circumstanțele concrete ale fiecărei cauze.

❖ *Exemple:*

- o *atunci când constatarea infracțiunii flagrante vizează un șantaj sau o dare/luare de mită (de la denunțator către autor) fără alte implicații, vom interveni, în principiu, imediat după momentul remiterii sumei de bani;*
- o *dacă însă darea/luarea de mită reprezintă un episod dintr-un fenomen infracțional în care sunt implicate multe persoane, intervenția nu se va face pe loc. Vom monitoriza episodul și vom continua documentarea întregului fenomen;*
- o *dacă o constatare a infracțiunii flagrante vizează o infracțiune de natură sexuală (de exemplu, un viol) sau o altă situație de risc pentru o persoană, din motive evidente, nu vom putea lăsa ca monitorizarea să acopere consumarea faptei. În acest caz, va trebui să intervenim înainte de fapta propriu-zisă atunci când avem suficiente elemente cu privire la certitudinea acesteia - a se vedea speța 6.*

Chestiuni de legalitate:

- ♦ Totodată, instanțele interne au răspuns pe larg la apărările inculpaților ce priveau faptul că interceptările nu erau autentice și Curtea a mai observat că **reclamanta a fost cea care s-a angajat în mod liber în acele convorbiri, iar reclamanta a avut posibilitatea să le conteste**, instanțele dând lămuriri amănunțite cu privire la obiecțiile formulate în acest sens. Mai mult, Curtea a reiterat că această probă nu avea o valoare dinainte stabilită, iar înregistrările nu au fost tratate de instanțe ca o mărturisire deplină, care să stea la baza vinovăției, ci au jucat un rol limitat în ansamblul probator analizat de instanță.⁶³
- ♦ Curtea a constatat deja, în cadrul circumstanțelor specifice ale unei anumite cauze, că faptul că instanțele interne **au utilizat ca mijloc de probă exclusiv transcrieri ale unor convorbiri telefonice obținute nelegal** nu contravenea cerințelor de echitate consacrate la art. 6 din Convenție.⁶⁴

⁶⁴ CEDO, *Cauza Niculescu c. României*.

⁶⁵ A se vedea, între alte hotărâri, Khan împotriva Regatului Unit, nr. 35394/97, pct. 34, CEDO 2000V; P.G. și J.H. împotriva Regatului Unit, nr. 44787/98, pct. 76, CEDO 2001IX). (CEDO, *Cauza Beraru c. României*, <http://lege5.ro>).

- ♦ Curtea Constituțională nu poate reține critica autorilor excepției în sensul că, dacă în cauza penală au fost efectuate activități de supraveghere tehnică în condiții de nelegalitate, iar una dintre părți este vizată, direct sau indirect, de împrejurările sau datele relevate cu ajutorul acestui procedeu probatoriu, există o vătămare evidentă atât a dreptului la un proces echitabil, cât și a dreptului la apărare, pe lângă încălcarea dreptului la viața intimă, familială și privată, precum și a secretului corespondenței.⁶⁵
- ♦ Curtea constată că justificarea existenței „urgenței” pentru autorizarea de către procuror a măsurilor de supraveghere tehnică privește prevenirea situațiilor în care probatoriul ar putea fi alterat, persoana vătămată sau alți subiecți procesuali s-ar afla în pericol ori alte ipoteze în care inculpatul ar putea să interfereze de o manieră gravă cu buna și corecta desfășurare a procesului penal.⁶⁶
- ♦ Curtea constată că folosirea, potrivit art. 142 alin. (5) din C.pr.pen., a datelor rezultate din măsurile de supraveghere tehnică nu împiedică judecătorul de cameră preliminară, din cauza în care acestea sunt transferate, să verifice legalitatea dispunerii/autorizării măsurii și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală, atât în urma formulării unor cereri și excepții de către inculpat, cât și din oficiu. Or, constatarea nelegalității mijlocului de probă și/sau a procedurii probatoriu determină nelegalitatea probei, cu consecința excluderii ei din procesul penal.⁶⁷
- ♦ Judecătorul Curții constată că aceste înregistrări audio-video ale ședințelor adunării generale a membrilor Ligii Profesioniștilor de Fotbal din 21-27 iunie 2011 nu au fost obținute în procedura reglementată de art.145¹ și următoarele C.pr.pen. 1968, în vigoare la data întocmirii lor, fiind înregistrări realizate de responsabili din organele de conducere ale Ligii Profesioniștilor de Fotbal, cu ocazia ședințelor adunării generale a membrilor acestei persoane juridice. În atare condiții, fiind înregistrări obținute în afara cadrului procesual penal, acestora nu li se pot aplica prevederile art. 143 alin. 4 C.pr.pen. care impun certificarea pentru autenticitate de către procuror, în momentul în care organele de urmărire penală au procedat la transcrierea conținutului acestora.⁶⁸
- ♦ În ceea ce privește cererea de constatare a nulității probei constând în fotografia inculpatei S.M., urmare a încălcării disp. art. 139 alin. 3 C.pr.pen. raportat la art. 14 din Decizia nr. 52/2012 privind prelucrarea datelor cu caracter personal prin utilizarea mijloacelor de supraveghere video, tribunalul va concluziona că nu-i este imputabilă în niciun mod organului de cercetare penală faptul că persoana juridică - L.I.B. - a procedat la stocarea unor imagini video, respectiv fotografii reprezentând captura video, peste termenul legal (30 de zile) prevăzut de art. 14 din Decizia nr. 52/2012 în raport cu dispozițiile art. 139 alin. 3 C.pr.pen., potrivit căruia „orice alte înregistrări pot constitui mijloace de probă dacă nu sunt interzise de lege”, ele putând constitui mijloace de probă, norma de procedură penală fiind de strictă interpretare.⁶⁹
- ♦ Judecătorul a constatat, pe de o parte că, în cuprinsul rechizitoriului, fila 40, se menționează că, în temeiul art. 145 C.pr.pen., inculpații au fost informați că au fost supravegheați în cursul urmăririi penale. Pe de altă parte, judecătorul a constatat că încălcarea dispozițiilor art. 145 C.pr.pen. nu poate fi sancționată cu excluderea probei ca nelegal administrată.⁷⁰
- ♦ În ceea ce privește susținerea apărătorului inculpatului cu privire la faptul că s-ar fi autorizat interceptarea pentru un telefon cu altă serie IMEI decât cel folosit de inculpat, judecătorul a constatat că acesta nu a dovedit decât faptul că, la momentul depistării sale, folosea un telefon cu o altă serie IMEI. Totodată a constatat că numărul de telefon pentru care s-a încuviințat interceptarea nu este contestat de către inculpat, or, în condițiile în care au fost interceptate convorbiri purtate de la acest număr, dar pe un alt telefon, judecătorul a reținut că nu se poate vorbi de nulitatea probei, autorizarea fiind dată și pentru numărul de telefon.⁷¹

⁶⁶ CCR, Dec. nr. 153/2018, M. Of. nr. 520/25.06.2018.

⁶⁷ CCR, Dec. nr. 261/2018, M. Of. nr. 622/18.07.2018.

⁶⁸ CCR, Dec. nr. 855/2017, M. Of. nr. 150/16.02.2018.

⁶⁹ Curtea de Apel București, Secția I Penală, Încheierea din data de 20 iulie 2017, nepublicată.

⁷⁰ Tribunalul București, Secția I Penală, Încheierea data de 04.05.2017, nepublicată.

⁷¹ Judecătoria Sector 5 București, Încheierea din data de 25.04.2017, nepublicată.

⁷² Judecătoria Sectorului 5 București, Încheierea din data de 25.04.2017, nepublicată.

10. ANALIZA INFORMAȚIILOR⁷³

10.1. Ce sunt unitățile de analiză a informațiilor?

Unitățile de analiză a informațiilor funcționează în cadrul Inspectoratului General al Poliției Române astfel: o Unitate centrală de analiză a informațiilor (UCAI) la nivel central și 15 unități teritoriale de analiză a informațiilor (UTAI), organizate teritorial similar celor 15 curți de apel.

Sunt unități tehnice, de suport, cu atribuții în planificarea, colectarea, evaluarea, colaționarea, analiza și diseminarea informațiilor/datelor puse la dispoziția lor sau culese prin mijloace proprii din diferite surse. Informația este colectată, evaluată, colaționată (organizată și structurată) și analizată într-o formă ușor de înțeles pentru a putea fi utilizată de unitățile operative (din poliție și parchet).

Procesarea informațiilor/datelor presupune identificarea și extragerea lor dintr-o gamă variată de surse, precum și organizarea lor într-o formă coerentă și utilă în raport cu scopul pe care îl urmărim.

Materialele astfel procesate pot avea un rol important - în special în cauzele complexe - în realizarea probatoriului.

10.2. Sursele de informații/date sunt diverse:

- **Surse deschise** (date și informațiile din spațiul public, accesibile de către oricine, de exemplu, internet, mass-media, rețelele sociale etc.);
- **Surse închise** (bazele de date clasificate, rapoarte informative, informații culese în cadrul dosarelor penale, notele de eveniment care se întocmesc în poliție pentru fiecare sesizare, datele rezultate din munca informativă a poliției, rechizitorii etc.)
- **Surse de date provenite de la alte instituții partenere** (bazele de date oficiale, de exemplu, Evidența Populației, ANP, ANAF, ITM etc. - vezi pct. 3.6.2.);
- Totodată, o serie de analize vor avea la bază „materialul brut” pe care îl obținem noi în dosare și care trebuie filtrat și sintetizat (de exemplu, listing-urile telefonice sau datele privind tranzacțiile financiare).

⁷³ Secțiunea a fost elaborată cu sprijinul cms.-șef Adrian Jugănarul din cadrul Biroului Tehnic și Criminalistică al DIICOT, fost șef al UTAI București.

Informațiile/datele vor fi căutate și structurate în funcție de *criteriile* pe care le stabilim noi în raport cu necesitățile dosarului. Cantitatea de informație este de multe ori foarte mare și, în formă „brută”, este practic imposibil de folosit.

Dacă în trecut principala problemă era lipsa informației, în prezent ne confruntăm cu o „abundență a informației”, volumul mare de date și informații nestructurate (cunoscut ca „big data”) este principala problemă în procesarea și analizarea informațiilor/datelor. Astfel, analiștii folosesc diferite tehnici analitice, instrumente și *soft-uri* speciale care procesează, filtrează și organizează informația după necesitățile impuse de speța concretă. Fără folosirea acestora, fără emiterea unor solicitări și stabilirea unor criterii bine definite, există riscul să ratăm accesarea unor date care se pot dovedi esențiale pentru cauză și care, practic, sunt disponibile; trebuie doar căutate și integrate corespunzător.

10.3. Rezultatele/produsele analizei pot fi:

- *Profilul țintei:*
 - Verificarea unei ținte (*persoana, firmă, autoturism, număr de telefon, etc.*) profilul acesteia, datele personale, porecla, cazierul, locuințele, legăturile infracționale, autoturismele, armele, telefoanele deținute etc. Sunt aspecte utile pentru dosar în general și, în special, pentru anumite activități, cum ar fi organizarea unor percheziții domiciliare (vezi pct. 12.1.).
- *Analize operaționale:*
 - analiza de caz;
 - analiza comparativă de caz;
 - analiza grupurilor de autori;
 - analiza fluxului banilor sau bunurilor (care provin din infracțiuni);
 - analiza derulării evenimentelor;
 - analiza înregistrărilor convorbirilor telefonice;
 - analiza legăturilor:
 - legăturile între anumite *persoane/grupări*: legăturile de rudenie sau de prietenie, apartenența la o anumită grupare infracțională, relațiile conflictuale dintre persoane sau grupări infracționale etc.;
 - legăturile între *persoane* și anumite *bunuri* etc.;
 - legăturile între mai multe *fapte* probabil comise de aceeași persoană sau grupare.

- Analiza unei *fapte cu autor necunoscut*, raportarea ei la anumite date disponibile și realizarea unui *cerc de suspecți* (în funcție de semnalmentele autorilor, instrumentele folosite, modul de operare, zona comiterii faptei etc.).
- Filtrarea datelor care rezultă din *listing-urile telefonice*.
- *Hărți* (ilustrarea grafică a rezultatelor analizei)⁷⁴:
 - *relaționale* (între persoanele/grupările vizate în dosar);
 - privind legăturile dintre *fapte comise în serie* (persoane implicate, autoturisme, instrumente, telefoane utilizate etc.);
 - privind rezultatul analizei de *listing telefonic* (de exemplu, traseul unui post telefonic);
 - *circuite economice/financiare* (de exemplu, traseul sumei de bani plătite pentru un serviciu fictiv de către o societate comercială validă - evazionistă - către o societate comercială fantomă, sumă care trece ulterior prin mai multe conturi ale altor societăți fantomă pentru a fi în cele din urmă scoasă în numerar de la ATM-uri și returnată beneficiarului evazionist).

⁷⁴ Având în vedere caracterul tehnic al acestor analize, este extrem de utilă însoțirea lor de redarea rezultatului într-o *formă grafică accesibilă* (tabel comparativ, hartă de traseu și timp, hartă relațională între persoane și/sau fapte etc.). „O imagine face cât o mie de cuvinte”.

11. AUDIEREA PERSOANELOR. IDENTIFICAREA PERSOANELOR ȘI OBIECTELOR. RECONSTITUIREA. TESTAREA LA POLIGRAF. CONFRUNTAREA

Sediul materiei:

- ♦ Codul de procedură penală, Partea generală, Titlul IV - Probe, mijloace de probă și procedee probatorii, Capitolul II - Audierea persoanelor, art. 104 - 124 și art. 131.
- ♦ Codul de procedură penală, Partea generală, Titlul IV - Probe, mijloace de probă și procedee probatorii, Capitolul III - Identificarea persoanelor și obiectelor, art. 132 - 137.
- ♦ Codul de procedură penală, Partea generală, Titlul IV - Probe, mijloace de probă și procedee probatorii, Capitolul VIII - Cercetarea locului faptei și reconstituirea, art. 192 - 195.

11.1. Audierea persoanelor

Tendința modernă în administrarea probatoriuului în cauzele penale este aceea de a pune accentul mai mult pe mijloacele de probă științifice/obiective decât pe cele subiective. Acestea rămân însă în continuare foarte importante și, în principiu, este de greu de imaginat o cauză penală în al cărei probatoriu ele să nu joace niciun rol.

11.1.1. Reguli generale

Există diferențe între audierile realizate într-o cauză penală în funcție de momentul/faza procesului și cadrul în care se desfășoară. Într-un fel se vor desfășura, de exemplu, audierile realizate de procuror sau de polițist în faza de urmărire penală și în alt fel cele realizate de judecător în sala de judecată. Cu toate acestea, există o serie de reguli pe care trebuie să le respectăm toți pentru a evita erorile.

➤ Pregătirea audierii:

- trebuie să cunoaștem foarte bine dosarul;
- trebuie să cunoaștem cât mai bine persoana (pentru verificări vezi pct. 3.6.2. și pct. 10);
- în situațiile complexe vom întocmi un plan de audiere.

➤ Atitudinea în timpul audierii:

- ne vom feri de prejudecăți;
- vom evita să afișăm un comportament de superioritate, de aroganță;
- de cele mai multe ori vom adopta o atitudine de înțelegere, care să încurajeze persoana să vorbească;
- vom avea răbdare; există și audieri care pot dura mai multe ore;

- vom fi atenți atât la ceea ce spune persoana audiată cât și la elementele de limbaj nonverbal;
- „negocierile” privind declarația se vor raporta strict la cadrul legal; în acest sens persoanei audiate i se vor explica drepturile și beneficiile legale;
- nu ne vom grăbi să tragem concluzia că o persoană minte; „minciuna” poate să fie în realitate felul cum a perceput ea evenimentul.
- **Limbaz. Întrebări:**
 - mai întâi îi vom prezenta pe scurt persoanei care va fi audiată motivul audierii;
 - vom folosi un limbaj simplu, concis, adecvat persoanei care se află în fața noastră; ne vom asigura că înțelege atât motivul audierii cât și, mai târziu, întrebările pe care i le punem;
 - apoi vom asculta persoana, o vom lăsa să relateze liber și, pe cât posibil, nu o vom întrerupe (există posibilitatea să relateze aspecte la care noi nu ne-am gândit);
 - după aceea îi vom adresa întrebări; există anumite tipuri de întrebări care trebuie evitate, cum ar fi: întrebările închise, întrebările sugestive, întrebări direcționate.
- **Audierea trebuie să fie amănunțită pentru că:**
 - amănuntele care par ne semnificative la un moment dat se pot dovedi utile mai târziu;
 - în cazul *persoanelor sincere*
 - vor ieși la lumină *detalii importante* care
 - să conducă la descoperirea altor probe;
 - să confirme, să valorifice, să întărească, să se coroboreze cu alte probe;
 - vor fi *diminuate* anumite *riscuri*:
 - există riscul ca autorul unei infracțiuni să nu mai vrea să recunoască săvârșirea faptei și să nu mai putem obține o declarație sinceră și completă a lui;
 - există riscul ca persoanele vătămate sau martorii să-și retracteze declarațiile sincere din diferite motive (amenințări, frică, înțelegeri frauduloase cu autorii, beneficii materiale etc.);
 - în cazul *persoanelor nesincere*
 - numeroase amănunte într-o declarație înseamnă numeroase posibilități de verificare (a unui alibi de exemplu) și de infirmare a minciunilor;
- ❖ Vezi speța 56.

- în condițiile unor audieri repetate, vor apărea contradicții între declarațiile succesive;
 - în cazul audierii în amănunt a mai multor persoane nesincere, vor apărea contradicții între declarațiile lor;
 - ❖ **Speța 73:** *revenim la speța 1: la 4 luni de la momentul comiterii faptei, cei doi autori, negând comiterea faptei, au relatat cu lux de amănunte activitățile pe care pretindeau că le-ar fi desfășurat în ziua critică, aspect neverosimil date fiind limitele memoriei umane. În declarații succesive, fiecare dintre ei și-a contrazis susținerile anterioare. Mai mult, deși cei doi se pusese de acord cu privire la declarații, faptul că au oferit prea multe detalii mincinoase a dus la contradicții flagrante între declarațiile lor.*
 - în ipoteza unui fals autor care recunoaște comiterea faptei (pentru a-l acoperi pe adevăratul autor), întrebările de amănunt îl vor pune în dificultate.
 - ❖ **Speța 74:** *tentativă de omor comisă prin lovirea unui polițist cu autoturismul de către un autor de furt care a fugit de la locul faptei: în schimbul promisiunii unui tratament medical, membrii familiei autorului au determinat o persoană cu probleme grave de sănătate să recunoască în mod mincinos comiterea faptei. Întrebările de detaliu din cursul audierii au evidențiat clar faptul că persoana nu cunoaște decât niște aspecte cu totul generale despre comiterea faptei.*
- Nu ne vom limita la realizarea unor audieri formale care să conducă în cauză la o soluție necorespunzătoare.
- ❖ **Exemple:** *situațiile în care victimele sau martorii, din motivele menționate mai sus, refuză să dea declarații sincere sau își retractează declarațiile sincere inițiale (în cazuri de violență în familie, infracțiuni sexuale, trafic de persoane etc.).*

11.1.2. Gestionarea unor situații practice implicând audierea de persoane

Dacă la fața locului se află persoane care trebuie audiate, acestea vor fi imediat identificate (vezi pct. 3.5.3.) și transportate la sediul unității de parchet/poliție pentru audiere. În măsura în care nu pot fi transportate acolo separat, vom lua măsurile necesare pentru ca în timpul deplasării aceste persoane să nu comunice între ele. Chiar dacă sunt de bună credință, există riscul să se influențeze unele pe altele. Cu atât mai mult autorii faptei nu vor fi lăsați să comunice între ei. Autorul faptei va fi transportat separat de celelalte persoane.

Echipa care va efectua audierile la sediu va păstra permanent legătura cu echipa de cercetare la fața locului (vezi pct. 3.6.).

Când autorul unei infracțiuni recunoaște comiterea faptei, important este să îl lăsăm să descrie fapta în amănunt. Nu-l vom contrazice cu privire la motivele pe care le invocă, chiar dacă, de multe ori, va încerca să-și găsească justificări.

Când avem de-a face cu persoane care nu cooperează va trebui, în primul rând, să înțelegem motivele. Acestea sunt diverse și pot ține de educație, de

mediul/comunitatea în care trăiește persoana, de tradiție, de coduri nescrise, de religie, de faptul că au ceva personal de ascuns, dar care nu are legătură cu speța etc.

Motivele pentru care anumite persoane își retractează declarațiile (sincere) inițiale sunt, de asemenea, diverse: înțelegeri frauduloase între autori și victime sau martori, motivate de beneficii materiale, rezolvarea situației prin apelare la o „justiție” paralelă în conformitate cu tradițiile din anumite comunități, presiuni (ale mediului social sau familial), șantaj, amenințări, frică, rușine etc.

Soluțiile pot fi, în funcție de datele speței, următoarele:

- vom discuta cu victima într-un mediu în care să fie ferită de presiunea autorului;
- ❖ **Speța 75:** *violență în familie, tentativă de omor: discuțiile inițiale purtate cu victima în spital, la secția ATI (unde era izolată de influența autorului), au fost deosebit de importante pentru demararea eficientă a cercetărilor.*
 - le vom arăta persoanelor audiate că pot avea încredere în noi;
 - vom oferi persoanelor audiate mijloacele de protecție legale (de exemplu, audierea cu identitate protejată)⁷⁵;
 - vom căuta alte victime ale aceluiași autor care să confirme declarația inițială;
- ❖ **Speța 76:** *revenim la speța 6. După constatarea infracțiunii flagrante au fost identificate mai multe persoane de sex feminin - care nu se cunoșteau între ele, fiind din generații diferite - care au făcut parte de-a lungul timpului din echipele de handbal antrenate de autor. Toate au descris în amănunt același mod de operare al autorului.*
 - vom apela la măsuri de supraveghere tehnică etc.
- ❖ *Vezi speța 63.*

Audierea minorilor prezintă anumite particularități și un grad mai mare de complexitate și dificultate. În acest sens a se vedea *Ghidul metodologic privind audierea minorilor victime ale violenței*.⁷⁶

Atunci când un *martor cu identitate protejată* urmează a fi audiat de instanța de judecată, judecătorul va emite adresă către parchetul care a întocmit rechizitoriul, solicitând prezența martorului, cu indicarea datei, orei și camerei din sediul instanței. Procurorul va solicita la rândul său polițiștilor care cunosc identitatea reală a martorului să îl aducă pe acesta, în condiții de confidențialitate, la sediul instanței. Martorul va fi audiat acolo - fără a fi prezent în sala de judecată - prin mijloace electronice, cu distorsionarea imaginii și a vocii.

⁷⁵ Persoana audiată cu identitate protejată poate fi audiată în aceeași cauză și sub identitatea reală dacă altfel există riscul ca identitatea ei să fie evidentă. Această audiere va avea doar un caracter formal, datele esențiale urmând a fi consemnate în declarația sub altă identitate.

⁷⁶ Autori Viorel Badea și Bogdan Nicolae Trandafir; disponibil și pe www.fonpc.ro.

Atunci când organizăm *audierea în paralel* a unui număr mare de persoane

- vom implica mai mulți procurori și polițiști (nu doar pe titularii de caz);
- vom stabili un coordonator (de regulă dintre titularii de caz) care va ține o evidență și va centraliza rezultatele (de exemplu, un tabel cu: datele persoanei audiate, cameră, telefon interior, cine îl aduce - cu mandat de aducere, cine îl audiază, telefon de contact);

Nr. crt.	• Nume și prenume • CNP	Adresa: domiciliu sau flf (fără forme legale)	• Ofițer • Telefon mobil	• Cameră audiere • Procuror/ofițer • Telefon

- vom pune la dispoziția celor care audiază mape cu datele speței + date despre persoana audiată + setul de întrebări;
 - în funcție de cursul audierii, cei care audiază îi vor contacta pe titularii de caz pentru date suplimentare.

Chestiuni de legalitate:

Audierea persoanelor

- ♦ Curtea reține, de asemenea, că **declarațiile suspectului sau inculpatului sunt supuse „liberei aprecieri a organelor judiciare”**, potrivit art. 103 alin. (1) din Codul de procedură penală, în luarea deciziei asupra existenței infracțiunii și a vinovăției inculpatului instanța hotărând motivat, cu trimitere la toate probele evaluate [alin. (2)], fiind necesar ca judecătorul să fie convins „dincolo de orice îndoială rezonabilă” cu privire la acuzație [alin. (3)] pentru a dispune condamnarea. Totodată, Curtea reține că actualele norme procesual penale **limitează obiectul ascultării, acesta fiind circumscris la fapta care i-a fost comunicată suspectului, respectiv inculpatului**, prin aceasta făcându-se aplicarea dreptului la apărare, și anume prin aceea că nu se pot extinde acuzația și acțiunea penală asupra unor fapte care nu i-au fost comunicate suspectului/inculpatului.⁷⁶
- ♦ Curtea nu poate reține **in abstracto** prioritatea ce ar trebui acordată declarațiilor date de un martor în ședință publică și sub jurământ în raport cu declarațiile aceluiși martor date în cursul urmăririi penale, chiar dacă cele două sunt contradictorii (vezi *Doorson împotriva Olandei*, 26 martie 1996, § 78, *Culegere de hotărâri și decizii* 1996-II). Totuși, Curtea consideră că motivarea oferită de tribunal pentru justificarea priorității acordate declarațiilor lui D.C. în fața anchetatorilor ar putea ridica o problemă în ceea ce privește respectarea drepturilor apărării.⁷⁷
- ♦ În procesul de apreciere a probelor, **declarațiile coinculpatului și ale martorului care a avut inițial calitatea de învinuit pot servi la aflarea adevărului**, întrucât aceștia sunt considerați martori, în accepțiunea jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului.⁷⁸
- ♦ Curtea amintește că atunci când li se aduce o persoană care trebuie reținută, **polițiștii trebuie să consenmeze imediat sau în termenul cel mai scurt și cât mai precis cu putință orice semn vizibil al unui traumatism suferit recent de această persoană** (*Timurtaş*, citată anterior, paragraful 105). Este vorba într-adevăr de a evita riscul ascunderii relexor tratamente ce se bănuiește că au fost aplicate de către agenții statului după reținere.⁷⁹

⁷⁷ CCR, Decizia nr. 720/2016, M. Of. nr. 92/1.02.2017.

⁷⁸ Cauza Bulfinski c. României, <https://jurisprudencedo.com>.

⁷⁹ I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 434 din 24 iulie 2018, www.scj.ro.

⁸⁰ CEDO, Cauza *Iambor c. României*, nr. 1, www.ier.ro.

- Curtea observă că Guvernul nu contestă că reclamantii au fost reținuți la inspectoratul de poliție până noaptea târziu, fără apă sau hrană. Pe de altă parte, Guvernul nu a prezentat în fața Curții niciun document prin care se reglementează **statutul martorilor în cauzele penale** și în care se precizează modul în care trebuie tratați aceștia atunci când li se solicită, precum în speță, să rămână mai multe ore la dispoziția organelor de anchetă. Ținând seama de cele de mai sus, de circumstanțele cauzei - în special de **durata interogatoriilor** la care au fost supuși reclamantii în urma unor evenimente dramatice - și de **sentimentele de angoasă și de inferioritate** pe care tratamentul denunțat le-a cauzat reclamantilor, Curtea apreciază că acesta trebuie considerat ca fiind **degradant**. Prin urmare, a fost încălcat art. 3 din convenție în această privință.⁸⁰
- Curtea a notat că, la momentul primelor declarații date de reclamantă, chiar dacă nu ar fi fost de față în timpul interogării efective, **avocatul său a citit declarația dată de reclamantă, mai înainte de a o semna**, astfel încât avea cunoștință de conținutul său pentru a o consilia pe reclamantă. Mai mult, reclamanta avea posibilitatea să revină asupra declarației în prezența apărătorului său, iar aceasta nici nu a susținut că a fost constrânsă a semna declarația. Totodată, Curtea a constatat că prima instanță la care reclamanta a invocat aceste aspecte a explicat în detaliu de ce trebuie considerat că reclamanta a dat declarație în mod liber și fără constrângeri. Curtea a mai apreciat că reclamanta a dat detalii precise și coerente ce puteau fi cunoscute numai de către aceasta și a mai constatat că aceasta nu s-a plâns în fața autorităților interne despre faptul că la începutul procedurii de interogatoriu nu a fost informată de procuror despre acuzațiile ce i se aduceau.⁸¹
- **Audierea unui martor în lipsa avocatului inculpatului**, care nu a fost încunoștințat cu privire la audiere, nu atrage nulitatea absolută, ci nulitatea relativă, în condițiile art. 282 C. proc. pen. (...) Or, în cauza de față, avocatul a luat cunoștință de faptul că martora a fost audiată în absența sa încă din faza de urmărire penală, când a solicitat fotocopierea dosarului și nu a formulat cerere de reaudiere a acesteia de către procuror în prezența sa și nici plângere în baza art. 95 alin. (1) C. proc. pen.⁸²
- În cazul în care denunțatorul nu dobândește calitatea de martor protejat (în sens larg), dispozițiile art. 103 alin. (3) din C.proc.pen. nu sunt aplicabile, denunțatorul putând fi audiat în calitate de martor, într-o procedură publică și contradictorie, cu respectarea dispozițiilor referitoare la audierea martorilor. În acest din urmă caz, Curtea distinge două situații, după cum există sau nu există un interes în obținerea unui beneficiu din perspectiva tragerii acestora la răspundere penală. Astfel, în cazul în care **denunțatorul nu are niciun beneficiu** din perspectiva tragerii sale la răspundere penală, declarația sa dată în calitate de martor este comparabilă, din perspectivă procesuală, cu declarația oricărui alt martor, beneficiind de același tratament. În cazul în care **denunțatorul are un beneficiu** din perspectiva tragerii sale la răspundere penală, fiind interesat de satisfacerea propriilor interese, apare că, din această perspectivă, poziția sa se aseamănă într-o oarecare măsură cu cea a persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente.⁸³
- Or, din această perspectivă, argumentul potrivit căruia nu s-a avut cunoștință despre solicitarea apărătorului inculpatei este pe deplin justificat, iar **buna credință a organelor judiciare nu a fost răsturnată observând că omisiunea de înștiințare a avocatului își are originea în propria culpă a inculpatei**, respectiv în modul defectuos de formulare a cererilor, prin îndreptarea acestora spre alte organe decât cele care efectuau urmărirea penală.⁸⁴

⁸¹ Cauza Soare și alții c. României, www.ier.ro.

⁸² CEDO, Cauza Niculescu c. României.

⁸³ ÎCCJ, s. pen., judecător de cameră preliminară, încheierea nr. 169 din 21 februarie 2017, www.scj.ro.

⁸⁴ CCR, Dec. nr. 63/2019, M. Of. nr. 650 din 6 august 2019.

⁸⁵ Curtea de Apel Cluj, Secția penală și de minori, Încheierea penală nr. 88/2016, Lege5.

- În cauza dedusă judecății, așa cum în mod corect s-a reținut și în hotărârea atacată, pot fi audiate în calitate de martori persoanele ale căror declarații s-a solicitat de către apărare a fi înlăturare, întrucât acestea nu au calitatea de persoane vătămate, părți civile sau suspecti în raport de infracțiunile pentru care s-a dispus trimiterea în judecată a inculpaților A., B. și C. De altfel, așa cum s-a menționat anterior, aceste declarații vor fi evaluate prin coroborare cu toate mijloacele de probă, conform art. 103 C.pr.pen. Prin urmare, **audierea în calitate de martori a persoanelor care s-au constituit părți civile în raport de infracțiunile pentru care s-a dispus clasarea**, cu mențiunea calității avute în cursul urmăririi penale, este legală.⁸⁵
- Absența avocatului inculpaților de la efectuarea unor acte procedurale nu are semnificația privării sale de a lua cunoștință de conținutul probelor pe durata anchetei, câtă vreme, așa cum rezultă din procesele-verbale întocmite de organul de urmărire penală, apărării i s-au pus periodic la dispoziție copii ale actelor de urmărire penală. Contestatorii au avut, astfel, posibilitatea reală, concretă, de a cunoaște conținutul actelor procedurale efectuate în absența lor și de a solicita readministrarea acelor declarații apreciate relevante în consolidarea poziției ori strategiei de apărare.⁸⁵
- Referitor la susținerea inculpatului privind încălcarea dispozițiilor art. 110 alin. 1 C.pr.pen., judecătorul de cameră preliminară a constatat că **lipsa consemnării întrebărilor adresate pe parcursul ascultării determină nulitatea actului** doar atunci când prin nerespectarea cerinței legale s-a adus o vătămare drepturilor părților, care nu poate fi înlăturată altfel decât prin desființarea actului, astfel cum prevăd dispozițiile art. 282 alin. 1 C.pr.pen. În cauză, inculpatul nu a arătat care este vătămarea ce i-a fost adusă, susținând doar că, procedând astfel, nu se poate stabili contribuția organului de urmărire penală la conținutul declarației. Or, prin aceasta, nu se poate susține că inculpatul a fost vătămat, atâta timp cât conținutul declarațiilor nu a fost denaturat sau alterat.⁸⁷
- În ceea ce privește cererea de **excludere a declarației tatălui inculpatului H.O.** s-a constatat că aceasta este nefondată întrucât nu s-a invocat și nici dovedit existența vreunei vătămări. Mai mult decât atât, inculpatul nu a contestat audierea tatălui său imediat după administrarea probei deși avea cunoștință de conținutul dosarului.⁸⁸
- Or, din comportamentul organelor judiciare reiese că, **la acea dată, inculpatul H.A. era deja suspectul principal în cazul omorului pentru care se dispusese începerea urmăririi penale în rem**, astfel că se impunea ca, după sosirea acestuia pe Aeroportul Otopeni, să fie prezentat procurorului pentru aducerea la cunoștință a calității de suspect, iar la audiere, în măsura în care ar fi consimțit să dea declarație, să i se asigure un avocat și, la cerere, un interpret, ceea ce nu s-a întâmplat în cauză. Astfel, Curtea constată că a fost încălcat dreptul la apărare al inculpatului prin aceea că a fost audiat în calitate de martor, fără aducerea la cunoștință a calității de suspect, fără prezența unui avocat, iar încălcarea dreptului la apărare, în această modalitate, nu poate avea drept consecință decât excluderea din probatoriu a declarației date de inculpat la data de 28.03.2016 în fața organelor de poliție, declarație consemnată în „procesul-verbal” încheiat la acea dată.⁸⁹
- Referitor la cele două **audieri neînregistrate audio sau audio-video** (audierea de suspect din data de 23 septembrie 2016 și, respectiv, audierea de inculpat din data de 29 noiembrie 2016), se constată că, potrivit dispozițiilor art. 110 alin. 5 din C.pr.pen., motivele pentru care înregistrarea acestora nu s-a realizat au fost indicate în cuprinsul declarațiilor scrise și nu au fost contestate, la momentele respective, de către persoana audiată, care cunoștea această prevedere legală, întrucât prima sa declarație (din data de 20 iulie 2016) fusese înregistrată audio.⁹⁰

⁸⁶ Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, Decizie nr. 169/2017, Lege5.ro.

⁸⁷ Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, Decizie nr. 169/2017, Lege5.ro.

⁸⁸ Curtea de Apel București, Secția I penală, Încheierea nr. 195/CP/2017, nepublicată.

⁸⁹ Curtea de Apel București, Secția a II-a penală, Încheierea nr. 302/CO/CP/2017, nepublicată.

⁹⁰ Curtea de Apel București, Secția I Penală, Încheierea nr. NR.62/CP/2017, nepublicată.

⁹¹ Curtea de Apel București, Secția I Penală, Încheierea nr. 107/CP/2017, nepublicată.

- Textul de lege stabilește că **sanctiunea audierii în calitate de martor a unei persoane care ulterior a devenit inculpat** nu constă în excluderea declarațiilor date în calitate de martor, ci în lipsirea de efecte a acestor declarații împotriva aceleiași persoane, în respectarea dreptului inculpatului de a nu se incrimina. Implicit, rezultă că declarația de martor **poate produce efecte împotriva altor persoane**, chiar dacă ulterior martorul a dobândit calitatea de suspect sau de inculpat.⁹¹
- În condițiile în care declarația de martor a contestatoarei A. a fost legal administrată, dobândirea ulterioară, de către aceasta din urmă, a calității de suspect/inculpat în cauză nu atrage, în mod retroactiv, nelegalitatea declarației sale de martor, ci, în condițiile art. 118 C. proc. pen., determină numai o imposibilitate de folosire a conținutului probei testimoniale împotriva inculpatei înseși. Altfel spus, efectul dispozițiilor legale menționate este nu acela al nelegalității mijlocului de probă, ci al **limitării valorii probatorii a declarației de martor date de inculpată** (care va putea fi folosită întotdeauna în favoarea inculpatei, dar niciodată împotriva acesteia), chestiune a cărei valorificare implică, însă, evaluarea probatoriului cu ocazia soluționării fondului cauzei.⁹²
- Potrivit art. 116 alin. (3) din același act normativ, „Nu pot face obiectul declarației martorului acele fapte sau împrejurări al căror secret ori confidențialitate poate fi opusă prin lege organelor judiciare”. Dispoziția menționată nu nominalizează sfera persoanelor obligate să păstreze secretul ori confidențialitatea unor fapte sau împrejurări. Curtea apreciază că în această categorie intră **orice persoană fizică ce îndeplinește un serviciu public sau privat, în virtutea căruia ia cunoștință de anumite date ori informații care constituie secrete de stat, de serviciu sau profesionale, în condițiile legii.**⁹³

Martori anonimi

- Curtea Europeană a reținut că reclamantul (ce era acuzat de săvârșirea unor infracțiuni de natură sexuală, victime fiind mai mulți copii) **nu a avut posibilitatea de a urmări modul în care victimele erau audiate de poliție**, de exemplu, prin urmărirea audierii din altă încăpere prin mijloace tehnice, și nici ulterior nu i s-a oferit ocazia de a-i interoga.⁹⁴
- S-a reținut, totodată, că probele obținute de la martori, în condițiile în care drepturile apărării nu au putut fi asigurate la un nivel cerut de Convenție, trebuie analizate cu extremă atenție, iar **condamnarea unui acuzat nu trebuie să se bazeze în exclusivitate sau într-o măsură determinantă pe mărturia anonimă.**⁹⁵
- Magistratul este singura persoană îndrituită de legiuitor să se pronunțe asupra procedurii urmate la desemnarea calității de martor cu identitate protejată și a modului în care s-a realizat audierea acestuia. Din expunerea motivelor invocate de contestator rezultă că nemulțumirea care ar atrage nulitatea absolută a declarației acestui martor o constituie faptul că s-a aflat în **imposibilitatea vădită de a adresa întrebări acestei persoane, ce are statut de martor sub identitate protejată.** Contextul invocat este netemeinic în circumstanțele menționate în aliniatele precedente la subpunctul 1, care sunt aplicabile și acestei împrejurări.⁹⁶

⁹² Tribunalul București, Încheierea de ședință din data de 9 ianuarie 2017, nepublicată.

⁹³ Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 196 din 3 aprilie 2019, www.scj.ro.

⁹⁴ CCR, Decizia nr. 63/2019, M. Of. nr. 650 din 6 august 2019.

⁹⁵ CEDO, cauza Bocos Cuesta c. Olandei, hot. din 10 noiembrie 2005, par. 71-74.

⁹⁶ A se vedea hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului din 20 noiembrie 1989, 14 februarie 2002 și 28 februarie 2006, pronunțate în cauzele Kostovski împotriva Olandei, paragraful 42, Visser împotriva Olandei, paragrafele 43-46, și Krasniki împotriva Republicii Cehe, paragrafele 79-86. CCR, dec. nr. 248/2019, M. Of. nr. 494 din 19 iunie 2019.

⁹⁷ Curtea de Apel Alba-Iulia, Secția penală, Încheierea penală nr.80/2019, Lege5.ro.

- În fine, **examinând declarațiile martorilor amenințați** “Diaconescu Geanina”, “Antonescu Ioana” și “Bănică Andrada” aflate la dosarul de urmărire penală, judecătorul de cameră preliminară de la prima instanță a constatat că **niciuna dintre acestea nu este semnată de către martor**, deși, potrivit art. 126 alin. 1) lit. c) C.pr.pen., ar fi trebuit să fie semnate de către martori, cu pseudonimul acordat de procuror. Într-adevăr, în declarații în locul semnăturii este trasă cu pixul o linie, însă judecătorul de cameră preliminară apreciază că acest aspect, deși imputabil procurorului, care nu a respectat nici dispoziția legală cu privire la înregistrarea declarațiilor, nici cu privire la semnarea acestora cu pseudonim, totuși nu este un aspect care să conducă la nelegalitatea ori nulitatea probei, nulitate ce s-ar putea constata în condițiile art. 282 C.pr.pen.⁹⁷

Investigator sub acoperire

- Pentru a constata dacă agentul de poliție sub acoperire s-a limitat la «investigarea activității infracționale într-un mod în principal pasiv», în prezenta cauză Curtea a ținut seama de următoarele considerații. Nimic din trecutul reclamațiilor nu a sugerat o predispoziție spre trafic de droguri. Doar faptul că unul dintre ei era un consumator de droguri condamnat nu poate schimba concluzia Curții. Curtea a observat că procurorul nu a oferit detalii și nici nu s-a referit la vreo probă obiectivă, cu privire la pretinsul comportament infracțional al reclamaților, în decizia sa de începere a urmăririi penale. (...) În concluzie, având în vedere importanța și dificultățile sarcinii investigatorilor, Curtea a considerat că acțiunile ofițerului de poliție sub acoperire și ale colaboratorului acestuia au avut drept consecință **determinarea reclamaților să săvârșească fapta penală** pentru care au fost condamnați, depășind simpla investigație pasivă a activității infracționale existente, și că instanțele interne nu au investigat suficient acuzațiile de provocare. Pentru aceste motive, procesul reclamaților a fost privat de caracterul echitabil impus de art. 6 din Convenție.⁹⁸
- Având în vedere afirmațiile inculpaților referitoare la provocarea din partea poliției, Curtea a apreciat că **instanțele naționale puteau garanta respectarea principiului dreptului la un proces echitabil, și în special a principiului egalității armelor, doar prin audierea investigatorilor sub acoperire** ori prin adresarea de întrebări chiar și în scris. În plus, instanța ar fi trebuit să motiveze mai substanțial care au fost considerentele pentru care a respins cererile reclamantului privind administrarea și a altor mijloace de probă (audierea martorilor propuși și vizionarea casetei de la flagrant). În concluzie, Curtea a considerat că instanțele naționale nu au analizat temeinic acuzațiile de provocare din partea agenților de poliție și a constatat că a fost încălcat dreptul la un proces echitabil prevăzut de art. 6 par. 1 din Convenție.⁹⁹
- Judecătorii de cameră preliminară constată că exigențele de legalitate în ceea ce privește autorizarea investigatorului sub acoperire au fost respectate, **urmând ca probe care să releve eventuale acțiuni provocatoare a investigatorului să fie solicitate și administrate în cursul judecății**, în condițiile în care aceste probe sunt comune cu cele necesare pentru stabilirea pe fond a vinovăției sau a nevinovăției inculpatului în comiterea actului material descris la punctul 4 din starea de fapt.¹⁰⁰
- Nu are nicio relevanță împrejurarea că numele inculpatului A.M. nu apare în ordonanțele vizând autorizarea folosirii investigatorilor sub acoperire, în condițiile în care la momentul emiterii ordonanței **persoanele în legătură cu care existau indicii temeinice că au comis infracțiuni de luare de mită nu erau identificate**. De asemenea, nu s-a depășit termenul prevăzut de art. 224² alin.1 C.pr.pen. din 1968, inculpatul A.M. nefiind vizat de prelungiri ale autorizației de folosire a investigatorilor sub acoperire; după punerea în aplicare a ordonanței supusă analizei, în urma căreia a fost identificat inculpatul ca persoană în raport de care s-a apreciat că există indicii temeinice că a comis o infracțiune de luare mită, nu au existat alte acte de prelungire a autorizației cu referire la persoana sa.¹⁰¹

⁹⁸ Curtea de Apel București, Secția I Penală, Încheierea nr. 129/CP/2017, nepublicată.

⁹⁹ Cauza Constantin și Stoian c. României.

¹⁰⁰ Cauza Ali c. României.

¹⁰¹ Curtea de Apel Cluj, Secția penală și de minori, Încheierea penală nr. 112/2019, Lege5.ro.

¹⁰² Curtea de Apel București, Secția a II-a Penală, Încheierea nr. 286/C/CP/2017, nepublicată.

11.2. Identificarea persoanelor și obiectelor¹⁰³

11.2.1. Recunoașterea din planșă fotografică

În planșa fotografică vom introduce, pe lângă fotografia persoanei suspecte, încă 5-6 fotografii ale unor persoane care prezintă asemănări cu persoana suspectă: același sex, aceeași vârstă, același grup rasial, aceeași culoare a pielii sau a părului, aceleași semnalmente etc.

Fotografiile vor fi numerotate.

Nu vor fi incluse în aceeași planșă fotografiile mai multor suspecți.

Pentru întocmirea planșelor vom putea utiliza fotografii din baza de date NBIS, cu atât mai mult cu cât selecția fotografiilor se va face automat prin introducerea criteriilor de asemănare.

Persoana care face recunoașterea va fi fotografiată/filmată indicând fotografia din planșă.¹⁰⁴

❖ *Speța 77: tentativă de omor: unor martori oculari li s-au prezentat planșa fotografică în care se afla și fotografia persoanei suspecte. Singura fotografie disponibilă a fost cea de la DEPABD („fotografia din buletin”). Martorii nu l-au recunoscut. După depistare, autorul a fost fotografiat. Între imaginea sa obișnuită și imaginea „oficială” erau diferențe mari, întrucât, pe ocazia întocmirii cărții de identitate, autorul se prezentase într-o ținută festivă pe care nu o afișa în mod obișnuit. Au fost întocmite noi planșe fotografice, conținând fotografia nouă. Autorul a fost recunoscut de martori.*

11.2.2. Recunoașterea din grup

Se vor respecta regulile de mai sus. Persoanele care vor fi introduse în grup alături de persoana suspectă vor avea aceeași înălțime și constituție cu aceasta. Toate persoanele vor purta o îmbrăcăminte neutră. Fiecare persoană din grup va purta o tăbliță cu un număr.

După constituirea grupului, vom introduce persoana care face recunoașterea într-o altă încăpere, despărțită prin geam unidirecțional de camera în care se află grupul. De acolo va privi grupul.

Persoana care face recunoașterea va fi fotografiată/filmată indicând o persoană din grup.¹⁰⁵

¹⁰³ În această secțiune vor fi prezentate metodele de identificare a persoanelor. Identificarea obiectelor va respecta, în general, aceleași reguli.

¹⁰⁴ În cazul martorilor cu identitate protejată activitățile vor fi efectuate astfel încât martorul să nu poată fi identificat.

¹⁰⁵ Vezi nota 103.

Chestiuni de legalitate:

În cauză proba privind recunoașterea după fotografii a inculpaților S. și T. de către martorele X. și Z. s-a obținut prin nerespectarea dispozițiilor art. 134 alin. 1 și 2 C.pr.pen., determinată de plasarea fotografiilor inculpaților într-un grup mai restrâns de fotografii, respectiv 2 persoane necunoscute - pentru S. și 3 persoane necunoscute - pentru T. Din această perspectivă trebuie analizat dacă încălcarea drepturilor inculpaților este substanțială și semnificativă privind administrarea probatoriului aducând atingere caracterului echitabil al procesului penal. Înțelegerea și aplicarea sintagmei reglementată în art. 102 C.pr.pen. „nu pot fi folosite” trebuie raportată nu numai la simpla încălcare a legii, ci trebuie demonstrat că această încălcare a produs o vătămare însemnată drepturilor și intereselor persoanei interesate să solicite excluderea probei obținută în mod nelegal.¹⁰⁵

11.3. Reconstituirea. Interpretarea urmelor din câmpul infracțional

11.3.1. Reconstituirea

Aplicabilitate: infracțiuni contra vieții, violuri, agresiuni sexuale, furturi, tâlhării, lipsiri de libertate în mod ilegal etc.

Vom face reconstituirea cu autorul unei infracțiuni și, mai rar, cu persoana vătămată sau cu martorii.

Este recomandabil să facem reconstituirea „la cald” imediat după momentul declarației. Există riscul ca mai târziu, din diferite motive, să ne lovim de refuzul autorului sau de retractarea declarațiilor inițiale ale persoanelor audiate.

Reconstituirea făcută cu *persoanele sincere* este utilă pentru că:

- în timpul ei pot ieși la lumină amănunte uitate cu ocazia audierii;
- le va fi mult mai dificil să-și retracteze declarațiile inițiale.

Reconstituirea făcută cu *persoanele nesincere* este utilă pentru că:

- fiind puse în situația de a arăta concret, în teren, aspectele pe care le susțin, vor fi puse într-o mai mare măsură în dificultate decât cu ocazia audierii;
- ne va fi mai ușor să verificăm și să infirmăm aspectele mincinoase.

Dacă într-o cauză vom face reconstituiri cu mai multe persoane, le vom face separat cu fiecare dintre ele.

Înainte de începerea reconstituirii:

- vom stabili punctele esențiale din declarație care trebuie surprinse concret, în teren;
- vom discuta cu persoana care face reconstituirea, explicându-i în ce constă aceasta; vom recapitula conținutul declarației;
- în timpul reconstituirii vom lăsa persoana să indice singură; dacă este cazul vom pune întrebări punctuale (≠ întrebări sugestive);

¹⁰⁶ Tribunalul București, Secția I Penală, Încheierea dată la 04.05.2017, nepublicată.

- în funcție de speța concretă persoana¹⁰⁷ va indica (în amănunt):
 - traseul către locul faptei;
 - cu cine și unde s-a întâlnit, dacă a observat anumite persoane, autoturisme cunoscute sau care i-au atras atenția;
 - diferențele între felul cum arată în prezent locul faptei și felul cum arăta în momentul comiterii faptei;
 - maniera în care a pătruns în câmpul infracțional;
 - activitățile desfășurate în câmpul infracțional, de exemplu:
 - zonele în care a intrat, obiectele pe care le-a atins, unde a scotocit, de unde a sustras anumite obiecte; dacă a încercat să șteargă anumite urme;
 - dacă există o victimă, tot ce s-a întâmplat în câmpul infracțional între el și victimă, înainte de faptă, în desfășurarea faptei propriu-zise, după faptă;
 - cum a plecat de la locul faptei;
 - dacă a aruncat sau a ascuns anumite obiecte și unde anume;
 - traseul urmat la plecare, locurile în care a intrat.
- activitatea va fi filmată/fotografiată în amănunt.
 - ❖ *Speța 78: omor comis într-un apartament amenajat, în momentul faptei, ca sediu de societate comercială: reconstituirea cu autorii a fost realizată la cca 10 ani de la comiterea faptei. Apartamentul, acum locuință, suferise modificări majore pe care autorii le-au putut preciza.*
 - ❖ *Speța 79: omor comis într-o locuință: în momentul reconstituirii, imobilul era sediu de firmă, iar interiorul suferise modificări majore; autorii au precizat diferențele.*
 - ❖ *Vezi speța 54.*

11.3.2. Interpretarea urmelor din câmpul infracțional

Reprezintă tot o reconstituire a faptei comise, însă ea nu se bazează pe susținerile subiective ale unor persoane, ci pe reconstrucția evenimentului prin utilizarea unor mijloace științifice, a unor formule de calcul, raportate la urmele descoperite cu ocazia cercetării la fața locului.

De aceea, este foarte important ca cercetarea la fața locului să fie extrem de amănunțită și să fixeze forma, dimensiunile urmelor, poziția lor în ansamblul câmpului infracțional, distanțele dintre ele precum și dintre ele și punctele de referință trebuie fixate clar și exact.

În practică vom întâlni situații în care:

- nu există martori oculari sau declarațiile martorilor fie sunt contradictorii, fie ridică suspiciuni cu privire la gradul de sinceritate;

¹⁰⁷ Vom lua ca model elementele unei reconstituiri făcute cu autorul faptei.

- victima este moartă sau victima trăiește și oferă o versiune diferită de cea a autorului.

Vom pune la dispoziția expertului:

- fotografiile în formă brută realizate la fața locului;
- planșa fotografică realizată în urma cercetării la fața locului;
- filmarea realizată la fața locului;
- procesul-verbal de cercetare la fața locului.

În principiu, expertul va stabili mecanismul de producere a fiecărei urme, succesiunea și dinamica lor, direcția de deplasare a persoanelor, pozițiile succesive ale victimelor, ale agresorului și ale obiectelor implicate. Este util ca aceste concluzii să fie ilustrate grafic sub formă de schițe sau animație.

- ❖ **Exemple:** interpretarea urmelor de sânge din câmpul infracțional, analiza urmelor împușcării (balistică+traseologie), stabilirea dinamicii accidentului rutier.

Chestiuni de legalitate:

Judecătorul de cameră preliminară investit cu soluționarea prezentei contestații este într-un totu de acord cu judecătorul de cameră preliminară de la prima instanță care, față de caracterul autonom al noțiunii de „acuzatie” în materie penală la care face referire art. 6 din CEDO, a apreciat, în lumina jurisprudenței instanței europene, că la momentul efectuării reconstituirii, deși în privința numitului D.M. nu se dispusese efectuarea în continuare a urmăririi penale, nedobândind formal, calitatea de suspect, acesta se afla în situația potrivit căreia împotriva sa se formulase deja, implicit, o acuzație penală, de care avea cunoștință. Astfel, prin „acuzatie” în sensul jurisprudenței CEDO se înțelege acea notificare oficială emanând de la autoritatea competentă, a unui reproș de a fi comis o infracțiune. Notificarea nu trebuie să aibă o anumită formă, având acest caracter orice act implicit, care emană de la o autoritate de stat și care produce efecte importante asupra situației persoanei, conținând o acuzație penală implicită. Or, inculpatul se afla în situația în care fusese surprins în flagrant, și, încătușat fiind, i s-a adus la cunoștință că urmează să participe la o reconstituire a modului și condițiilor în care, împreună cu N.C., a sustras bunuri din interiorul autoturismelor cu numerele de înmatriculare (...). Pe de altă parte, judecătorul apreciază că explicațiile furnizate de numitul D.M. cu ocazia reconstituirii, consemnate în procesul-verbal de reconstituire, și fotografiile efectuate acestuia sau ca urmare a explicațiilor acestuia, cu aceeași ocazie, chiar dacă nu ar fi fost excluse pe temeiul nulității absolute a procedurii probatoriu al reconstituirii, nu puteau fi oricum avute în vedere în susținerea acușării, față de dispozițiile art. 118 C.pr.pen.¹⁰⁷

11.4. Testarea la poligraf

Are în general o valoare orientativă.

Există riscul ca persoana testată să ia înaintea testării anumite medicamente de natură a-i atenua reacțiile.

Este importantă maniera de formulare a întrebărilor. Pe lângă aspectele care țin de tehnica testării la poligraf (care sunt în sarcina expertului), întrebările trebuie să fie formulate pe înțelesul persoanei testate.

¹⁰⁸ Tribunalul București, Secția I Penală, Încheierea nr. 106/CP/2017, nepublicată.

- ❖ ***Speța 80 (-):** tentativă de omor prin incendierea victimelor: complicii care i-au ajutat pe autori la confecționarea sticlelor incendiare nu au fost prezenți în momentul propriu-zis al comiterii faptei. La testarea poligraf, la întrebarea „ați participat la faptă?”, aceștia au răspuns negativ, răspunsul fiind apreciat ca sincer. Explicația constă în faptul că „participant” în înțelesul comun nu are sensul din legea penală.*

Chestiuni de legalitate:

În privința solicitării efectuării **testului poligraf**, aceasta este o probă ce poate fi solicitată în fața instanței de judecată, iar omisiunea organului de cercetare penală de a lua în considerare o astfel de cerere nu afectează, sub aspectul legalității, actele de urmărire penală.¹⁰⁸

11.5. Confruntarea

În general, are o relevanță practică redusă.

Poate fi *utilă*:

- pentru a întări declarațiile unor persoane vătămate sau martori susceptibili de a-și retracta declarațiile;
- atunci când sunt mai mulți autori ai faptei, unul recunoaște, iar ceilalți neagă fapta și nu cred că vreunul dintre ei ar putea spune adevărul.

Există o serie de *riscuri*:

- persoana mai slabă psihic să cedeze chiar dacă este sinceră;
- se poate ajunge la o stare de haos, de conflicte verbale sau chiar fizice;

De aceea, este necesară *pregătirea atentă* a confruntării și *realizarea corectă* a acesteia:

- vom pregăti persoana (sinceră) mai vulnerabilă (martor, persoană vătămată) cărei îi vom explica în ce constă activitatea; ei îi vom adresa și prima întrebare în cadrul confruntării;
- vom așeza persoanele confruntate pe scaune, spate în spate, cu un obstacol fizic între ele (de exemplu, o masă);
- nu vom relua declarațiile integral, nu vom intra în toate detaliile;
 - vom fixa câteva aspecte esențiale, iar întrebările vor fi clare și concise;
- vom filtra atent întrebările formulate de inculpat și de avocatul său; le vom respinge pe cele vădit șicanatoare;
- vom filma activitatea.
 - ❖ ***Speța 81 (-):** act sexual cu un minor: instanța de judecată a respins cererea de obținere a unui listing telefonic (care ar fi putut stabili prezența autorului la locul faptei) cu motivarea că aspectul se poate lămuri printr-o confruntare între victima minoră a agresiunii sexuale și unchiul autorului sau autor.*

¹⁰⁹ Curtea de Apel București, Secția I Penală, Încheierea din data de 03 iulie 2017, nepublicată.

12. PERCHEZIȚIA

Sediul materiei: Codul de procedură penală, Partea generală, Titlul IV - Probe, mijloace de probă și procedee probatorii, Capitolul VI - Percheziția și ridicarea de obiecte și înscrisuri, art. 156 - 168.

12.1. Percheziția domiciliară

12.1.1. Decizia de a efectua percheziția

În funcție de datele speței concrete, vom stabili:

- **Ce obiecte/persoane căutăm:**
 - trebuie să avem o *listă* cu obiectele vizate, descrise amănunțit, cu date de identificare, cu elemente de individualizare, cu fotografii dacă există;
- **Când vom efectua percheziția - momentul:**
 - atunci când știm cu siguranță că obiectele pe care le căutăm se află în imobilul respectiv și ele vor avea o contribuție majoră la realizarea probatoriului;
 - atunci când știm cu siguranță că persoanele căutate se află acolo;
 - atunci când probatoriul este suficient de bine conturat și nu mai este necesară monitorizarea persoanelor (de exemplu, prin interceptarea convorbirilor telefonice sau alte metode de supraveghere tehnică);
- **Unde vom efectua percheziția - locul** (a se vedea mai jos).

12.1.2. Pregătirea percheziției

Despre efectuarea percheziției nu trebuie să știe decât persoanele care gestionează cazul. Activitatea trebuie pregătită cu discreție.

Se vor stabili (prin investigații, măsuri de supraveghere tehnică, declarații etc.):

- imobilele *concrete* de interes unde se află bunurile sau persoanele vizate (indiferent dacă acestea aparțin sau nu persoanelor vizate); nu ne vom limita la datele formale care rezultă din evidențele oficiale;
- cum se poate ajunge la imobilele vizate fără a atrage atenția (pentru a stabili traseele);
- care sunt intrările, măsuri de pază și securitate;
- din ce este alcătuit imobilul vizat;
- câte persoane locuiesc acolo; profilul acestor persoane¹¹⁰ (dacă sunt violente, dacă dețin arme etc.);

¹¹⁰ Pentru acest aspect vom apela și la UTAI (vezi pct.10).

Este util ca, în momentul efectuării perchezițiilor, să avem monitorizate persoanele de interes, de exemplu prin interceptarea convorbirilor telefonice și supraveghere operativă (filaj).

În funcție de toate aceste date vom putea stabili *forțele* de care avem nevoie:

- resurse umane: procurori¹¹¹, ofițeri de poliție judiciară, specialiști criminaliști, forțe de protecție/ordine;
- logistică: autoturisme, aparate foto/video, truse criminalistice, echipament. Dacă în cauză se vor efectua *mai multe percheziții în paralel*:
- vom întocmi un *plan scris* de acțiune;
- vom stabili *echipele* de percheziție pentru fiecare imobil vizat;
- fiecare echipă va avea o *mapă* cu: autorizația de percheziție, mandate de aducere (dacă este cazul), lista cu obiectele căutate (sau datele persoanei căutate), traseul și mijlocul de deplasare, datele de interes despre imobil și persoanele din imobil;
- vom desemna o persoană care va *coordona* perchezițiile, va ține legătura cu echipele și va ține evidența rezultatelor;
- vom stabili maniera de *comunicare* între echipele de percheziție, precum și între echipe și coordonator;
- nu este necesar ca toate persoanele implicate în percheziții să cunoască dinainte date din speță; instructajul se va face centralizat, la sediu, chiar înainte de deplasarea la percheziții.

12.1.3. Efectuarea percheziției (a se vedea art. 159 C.pr.pen.)

Ajunși la imobilul unde se va desfășura percheziția vom asigura toate posibilele ieșiri.

După ce vom intra, vom identifica toate persoanele prezente acolo. Vom lua măsurile de securitate necesare. Ne vom asigura totodată că niciuna dintre persoanele prezente nu folosește telefonul mobil pentru a filma/fotografia. Persoanele prezente vor sta grupate într-un loc stabilit de noi.

Vom fi atenți la răspunsurile persoanelor vizate de percheziție, la reacțiile lor cu privire la anumite spații, la aspectele pe care „uită” să ni le precizeze. Vom nota în procesul-verbal explicațiile lor cu privire la obiectele găsite.

Căutarea propriu-zisă trebuie să fie foarte amănunțită. Este recomandabil să purtăm mănuși chirurgicale. În linii mari, căutarea obiectelor, ridicarea și ambalarea lor respectă regulile de la cercetarea la fața locului (vezi pct. 3.7.).

¹¹¹ *Atenție!* Există situații în care prezența procurorului la percheziție este obligatorie conform legii.

☞ **Atenție!** Chiar dacă activitatea îmbracă procedural forma percheziției, regulile de ridicare a obiectelor/urmelor, ambalare etc. sunt, în anumite situații, specifice CFL (de exemplu, atunci când se caută obiecte cu urme biologice): specialiști criminaliști, echipament, evitarea contaminării etc.

Nu vom uita: anexele, dependențele, curtea, pubelele de gunoi, autoturismele. La final vom verifica dacă au fost avute în vedere toate spațiile imobilului.

Vom filma/fotografia activitatea.

Vom consemna toate amănunțele, riguros, în procesul-verbal.

- ❖ **Speța 82 (-):** trafic de persoane pentru prostituție: la perchezițiile în două locuințe ale proxeneților au fost găsite două victime. În procesele-verbale de percheziție s-a menționat fără detalii acest aspect. La un moment dat victimele și-au retractat declarațiile inițiale, susținând că stăteau acolo de bunăvoie. Prin declarații s-au stabilit aspecte esențiale omise din procesele-verbale de percheziție: una dintre victime fusese găsită ascunsă într-un pat, acoperită cu mai multe păături și perne, iar cealaltă într-un șifonier, ascunsă sub haine.
- ❖ **Speța 83:** revenim la speța 67, omor comis pe fond de gelozie cu 15 ani în urmă: la percheziția domiciliară, în locuința autorului s-au găsit o cheie de la apartamentul victimei, o copie a buletinului de identitate al acesteia și mai multe ambalaje ale unor produse alimentare a căror denumire coincidea cu numele victimei.
- ❖ **Speța 84:** revenim la speța 63: în momentul în care probatoriul era suficient conturat (prin declarații, înregistrări de convorbiri telefonice, analiză de acte etc.), s-au organizat percheziții domiciliare concomitente (la autor și la persoanele implicate în împăcarea ilicită) urmate de audierea concomitentă a persoanelor.
- ❖ A se vedea speța 66.

12.2. Percheziția unui vehicul

A se vedea pct. 4.3.5. pentru urmele care se pot căuta.

În ipoteza în care se caută *obiecte ascunse* sau *compartimente secrete*, vom proceda la *căutarea* în și, eventual, la *demontarea* componentelor vehiculului:

- în *interior*: habitacul (bord, portiere, scaune, banchetă, maneta de viteze etc.), compartimentul motorului, portbagaj;
- în *exterior*: rezervor, roți, faruri, bară de protecție, tobe de eșapament, baie de ulei, oglinzi, plăcuțe cu numere de înmatriculare etc.

12.3. Percheziția corporală

Vom verifica în amănunt:

- corpul persoanei;
- îmbrăcămintea (fiecare piesă de vestimentație individual, după ce a fost dezbrăcată; va fi întoarsă pe ambele fețe, cu atenție la cusături și căptușeală);
- încălțăminte.

12.4. Percheziția informatică¹¹²

12.4.1. Obiect

Computerele (tip desktop, tower, laptop sau micro-pc), tabletele, stick-urile de memorie, hard-disk-urile interne și externe, discurile optice (CD, DVD, HD-DVD, BluRay), telefoanele, faxurile, cardurile bancare, smart TV-urile, cartelele SIM, consolele de jocuri și computerele de la bordul autoturismelor.

12.4.2. Elemente de procedură

12.4.2.1. Identificarea, descrierea și ridicarea dispozitivelor

- Dispozitivele descoperite cu ocazia unei percheziții domiciliare vor fi mai întâi filmate ori fotografiate, pentru a fi marcat locul unde au fost găsite, iar mai apoi vor fi consemnate în procesul-verbal de percheziție domiciliară datele de identificare, respectiv: producător, model, număr serial, culoare, capacitate etc. În cazul telefoanelor mobile se va menționa și codul IMEI, care poate fi aflat prin combinația de taste *#06#, iar în cazul dispozitivelor de rețea sau WiFi se va menționa și adresa MAC;
- În general, dispozitivele pot fi accesate doar prin introducerea unei parole, astfel că, pe parcursul percheziției domiciliare, vor fi căutate parolele de acces, acestea fiind notate de multe ori pe bilețele, în agende de lucru ori chiar pe unitatea de calcul sau ecranul acesteia;
- dispozitivele ridicate vor fi ambalate în mod corespunzător (cutii, saci de rafie, folie protectoare etc.), după care vor fi etichetate și sigilate;
- pe eticheta fiecărui produs se va menționa locul de ridicare, numărul dosarului penal și denumirea unității de parchet, pentru a fi mai ușoară procedura de identificare ulterioară a acestora.

12.4.2.2. Operațiuni prealabile percheziției informatică

- Înainte de efectuarea percheziției, se vor efectua copii ale dispozitivelor percheziționate, în baza ordonanței emise de procuror;
- în prezența suspectului ori a inculpatului, se va proceda la desigilarea dispozitivelor, ocazie cu care se va verifica cu maximă atenție corespondența dintre datele de identificare ale dispozitivelor și datele din mandatul de percheziție, efectuându-se, după caz, îndreptările ori completările necesare;

¹¹² Secțiunea este elaborată pe baza *Metodologiei de efectuare a perchezițiilor informatice* aprobate prin Ordinul Procurorului General al PÎCCJ nr. 83/2019.

- la finalizarea operațiunii de copiere, dacă aceasta nu este urmată imediat de percheziția informatică, se va întocmi un proces-verbal distinct de cel de percheziție.

12.4.2.3. Efectuarea percheziției informatice

- Percheziția informatică se realizează de către un specialist care funcționează în cadrul organelor judiciare sau în afara acestora ori de către lucrători de poliție specializați, în prezența suspectului/inculpatului și a procurorului sau a organului de cercetare penală;
- căutarea elementelor de interes se va face în funcție de obiectul cauzei, fie după cuvinte cheie, fie după tipul fișierului, fie după alte criterii;
- la finalul percheziției informatice vor fi întocmite raportul tehnic (care conține informații de ordin tehnic) și procesul-verbal de percheziție informatică.

Chestiuni de legalitate:

- ♦ Cu privire la planșa fotografică privind mesajele transmise prin intermediul unei aplicații de socializare, din telefonul său mobil marca Iphone 6, judecătorul de cameră preliminară a constatat că acest bun a fost identificat în momentul realizării flagrantului, fiind un mijloc material de probă. **Organul de urmărire penală a procedat la fotografierea acestui bun, inclusiv a mesajelor care se aflau pe ecranul telefonului.** Nu au fost reținute susținerile inculpatului în sensul că era necesară obținerea unei autorizații de la judecătorul de drepturi și libertăți, deoarece în conformitate cu disp. art. 168 alin. 1 C.pr.pen., cercetarea pentru care este necesară încuviințarea prealabilă a judecătorului de drepturi și libertăți presupune conectarea la respectivul sistem informatic. După cum s-a precizat anterior, telefonul a fost fotografiat ca un mijloc material de probă fără să fie accesat sistemul informatic.¹¹²

¹¹³ Judecătoria sectorului 3 București, Încheierea din data de 22.12.2016, nepublicată.

13. PARTICULARITĂȚI ALE PROBATORIULUI ÎN CAUZE PRIVIND INFRAȚIUNI ECONOMICO-FINANCIARE

Sediul materiei:

- ♦ Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, cu modificările și completările ulterioare.
- ♦ Legea nr. 129/11.07.2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative.
- ♦ Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare.
- ♦ Legea nr. 207/2015, privind Codul de procedură fiscală, cu modificările și completările ulterioare.
- ♦ Ordinul Președintelui Agenției Naționale de Administrare Fiscală nr. 3725/2017 pentru aprobarea formularelor de înregistrare fiscală a contribuabililor și a tipurilor de obligații fiscale care formează vectorul fiscal
- ♦ Ordonanța Guvernului nr. 65/1995 privind organizarea activității de expertiză contabilă și a contabililor autorizați, cu modificările și completările ulterioare

13.1. Abordarea sesizării

Prima și cea mai importantă etapă în activitatea de administrare a probatoriului este cea referitoare la abordarea sesizării. Teza probatorie se construiește în funcție de particularitățile faptelor sesizate, astfel că o analiză temeinică a actului de sesizare va direcționa organul judiciar către administrarea unor probe pertinente și utile pentru soluționarea cauzei.

În acest sens, din analiza actului de sesizare, trebuie să stabilim mai întâi modalitatea de comitere a infracțiunii, iar mai apoi, în funcție de modalitatea de comitere, trebuie să stabilim ce anume trebuie să probăm și cu ajutorul căror probe.

În practica judiciară, în materia infracțiunilor de evaziune fiscală, au fost identificate anumite tipologii de comitere în cazul:

- a) impozitelor directe: impozitul pe profit și impozitul pe clădire
- b) impozitelor indirecte: TVA

a1) Metode de comitere în cazul impozitului pe profit

1. se înregistrează în contabilitate și/sau în declarațiile fiscale operațiuni fictive -

Decizia ÎCCJ nr. 272 din 28 ianuarie 2013 - distincție între următoarele situații:

- se înregistrează în contabilitate achiziția unui serviciu fictiv care nu a fost prestat în realitate;
- se înregistrează în contabilitate achiziția unui serviciu real, care a fost prestat în realitate, dar valoarea serviciului este fictivă, întrucât, în

realitate, nu se plătește decât o mică parte (de exemplu, 10%) din valoarea serviciului facturat - cheltuieli mai mari decât cele reale;

- se înregistrează în contabilitate achiziția unor mărfuri care au existat în realitate, dar care nu au fost cumpărate de la societatea emitentă a facturii, ci de la o altă societate neidentificată sau, eventual, de la persoane fizice (de exemplu, cumpără animale sau cereale de la persoane fizice, la un preț mic, dar în contabilitate achiziția este înregistrată ca fiind realizată de la societăți, la un preț mult mai mare);
- se înregistrează în contabilitate achiziția unui serviciu sau a unor materiale pentru care nu există documente justificative;
- se înregistrează în declarația 101, privind impozitul pe profit, la punctul 12, sume fictive reprezentând „elemente similare cheltuielilor”, care sunt deduse la calculul profitului impozabil.

2. nu sunt înregistrate în contabilitate și nu sunt declarate la organele fiscale veniturile realizate - distincție între situația în care:

- nu se depune nicio declarație fiscală;
- contribuabilul depune declarații fiscale, dar nu înscrie în acestea toate veniturile și operațiunile realizate (declară mai puțin);
- contribuabilul depune declarații, dar nu înscrie în acestea veniturile și operațiunile realizate, iar la sfârșit de an depune situațiile financiare și declară prin contul de profit și pierdere toate veniturile realizate (Observație: prin contul de profit și pierdere se declară veniturile - baza impozabilă pentru impozitul pe profit, dar nu și valoarea operațiunilor taxabile - baza impozabilă pentru TVA).

3. veniturile sunt înregistrate în contabilitate, dar nu sunt declarate la organele fiscale - **Decizia ICCJ nr. 3907 din 28 noiembrie 2012;**

4. societatea nu își înregistrează în contabilitate veniturile în perioada fiscală curentă (în anul în care le-a realizat), dar le înregistrează în anul următor prin intermediul contului 117 - Rezultatul reportat, utilizând formula $411 = 117$, fără să mai declare la organele fiscale veniturile realizate (prin depunerea declarației rectificative);

5. societatea nu se înregistrează ca plătitoare de impozit pe profit după depășirea plafonului de 100.000 euro prevăzut de art. 47 lit. c) din Legea nr. 227/2015, privind Codul fiscal, și, implicit, nu depune declarația 101 și nu declară la organele fiscale veniturile realizate;

6. societatea nu își înregistrează în declarațiile 101 - privind impozitul pe profit elementele similare veniturilor, în special rezervele din reevaluare deduse prin intermediul amortizării fiscale sau al cheltuielilor privind activele cedate și/sau casate.

a2) Metode de comitere în cazul impozitului pe clădire

- în momentul în care se face recepția lucrărilor de construcții la clădirile noi, societatea nu înregistrează în contul 212 - Construcții întreaga valoare a lucrărilor de construire și, mai departe, nu declară la organele fiscale locale valoarea reală a clădirii, sustrăgându-se de la plata impozitului pe clădire - care este de 1% din valoarea clădirii.

b) Metode de comitere în cazul TVA

1. societatea nu declară operațiunile realizate - **Decizia ÎCCJ nr. 3907 din 28 noiembrie 2012;**

2. fraudă carusel - societatea realizează achiziții intracomunitare de mărfuri prin interpunerea fictivă pe lanțul comercial a unor societăți fantomă, care colectează sumele datorate cu titlu de TVA și nu le plătesc la bugetul de stat;

3. utilizarea frauduloasă a regimului vamal 42 - cu ocazia importului, în vama română, importatorul mărfurilor declară că mărfurile importate urmează să fie transportate într-un alt stat membru UE, obținând astfel scutirea de la plata TVA în vama română, după care vinde mărfurile fără factură pe teritoriul României;

4. înscrierea unor achiziții fictive de la intern în decontul de TVA, fără a avea la bază un document justificativ, urmată de sustragerea de la control;

5. înscrierea unor achiziții fictive de la intern în contabilitate și în decontul de TVA, urmată de înregistrarea în contabilitate și în decontul de TVA a unor livrări intracomunitare fictive, pentru descărcarea stocului de marfă;

6. vânzarea fără factură a mărfurilor, iar la control se constată lipsă din gestiune a acestora;

7. se înscrie la pct. 31 din decontul de TVA - rubrica „ajustări bunuri de capital” sau la pct. 30 din decontul de TVA - rubrica „regularizări taxă dedusă” o sumă fictivă cu titlu de TVA deductibilă, iar această sumă, mai departe, este dedusă (scăzută) din TVA colectată, fapt care conduce la plata unei sume mai mici cu titlu de TVA;

8. contribuabilul își înregistrează în mod corect în contabilitate operațiunile economice efectuate și veniturile realizate, după care le declară la organele fiscale, dar nu plătește taxele și impozitele aferente, iar pentru a se sustrage de la plată fie falimentează societatea, fie solicită intrarea în insolvență și, în complicitate cu administratorul judiciar, procedează la reducerea creanțelor fiscale prin planul de reorganizare;

9. contribuabilul își înregistrează în mod corect în contabilitate operațiunile economice efectuate și veniturile realizate, după care le declară la organele fiscale, dar nu plătește taxele și impozitele aferente, iar pentru a se sustrage de la plată cesionează părțile sociale către un om de paie - **Decizia ÎCCJ nr. 938 din 18 martie 2013;**

10. nu se înregistrează ca plătitor de TVA după depășirea plafonului de scutire de 220.000 lei prevăzut de art. 310 alin. 1 din Legea nr. 227/2015, privind Codul fiscal, și, implicit, nu depune deconturi de TVA și nu declară operațiunile realizate.

13.2. Mijloace de probă

13.2.1. Înscrișurile

a) **înscrișuri ridicate de la organele fiscale:** vectorul fiscal, situația centralizată a depunerii declarațiilor fiscale, fișa sintetică totală, diagramele c-linx, situația neconcordanțelor rezultate din depunerea declarațiilor 394, declarațiile fiscale (de exemplu, 394, 300, 101 și 100), actele de control, precum și situațiile financiare anuale (bilanț, cont de profit și pierdere, situația modificării capitalurilor proprii, situația fluxurilor de numerar, note explicative și raportul administratorului);

b) **înscrișuri ridicate de la oficiul registrului comerțului:** istoricul modificărilor intervenite în structura asociațiilor și administratorilor, în structura capitalului social sau în alte aspecte relevante pentru obiectul cercetărilor, precum și copii de pe actele existente la dosarul de înființare și funcționare al societății;

c) **înscrișuri de la unitățile bancare**

- datele de identificare a conturilor bancare deschise pe numele persoanelor cercetate;
- dosarele de deschidere a conturilor bancare, conținând cererea de deschidere a conturilor bancare, împreună cu documentele atașate, cererile formulate ulterior, fișele cu specimenele de semnături, formularele privind persoanele împuternicite să ordone plăți și să efectueze retrageri de numerar din conturile bancare etc.;
- extrasele de cont pentru perioada verificată (recomandabil în format Excel, pentru a putea fi prelucrate mai ușor), cu indicarea pentru fiecare tranzacție în parte a următoarelor elemente: datele de identificare ale ordonatorului și beneficiarului, datele de identificare ale conturilor bancare corespondente, data tranzacției, suma, moneda, numărul și tipul documentului justificativ care a stat la baza tranzacției;
- documentele depuse pentru a justifica transferul sumelor de bani sau retragerea acestora în numerar;
- declarațiile privind identitatea beneficiarului real al operațiunii/ tranzacției și sursa fondurilor;
- datele de identificare ale persoanelor cărora li s-au eliberat cardurile și parolele ori token-urile/digipass-urile;

- adresele IP de la care au fost efectuate operațiunile on-line;
- rapoartele de tranzacții suspecte.

d) înscrisuri de la societatea ce face obiectul cercetărilor

- contractul individual de muncă sau contractul de prestări servicii încheiat cu persoana responsabilă cu ținerea contabilității;
- registrul jurnal;
- balanțele de verificare lunare;
- registrul de evidență fiscală;
- jurnalele pentru cumpărări și vânzări întocmite în scopuri de TVA, conform art. 321 din Codul fiscal;
- facturile, împreună cu procesele-verbale sau notele de intrare recepție ori alte documente care dovedesc livrarea mărfurilor și prestarea serviciilor.

e) înscrisuri de la furnizorii și clienții societății cercetate: facturile, împreună cu procesele verbale sau notele de intrare recepție ori alte documente care dovedesc livrarea mărfurilor și prestarea serviciilor, registrul jurnal și jurnalele pentru cumpărări și vânzări întocmite în scopuri de TVA, conform art. 321 din Codul fiscal;

f) înscrisuri de la oficiile de cadastru și publicitate imobiliară - extrasele de carte funciară și copii de pe actele de proprietate pentru toate bunurile imobile aflate în patrimoniul persoanelor cercetate.

g) înscrisuri de la compartimentele/direcțiile de impozite și taxe locale din cadrul primăriilor - situația bunurilor mobile și imobile aflate în patrimoniul persoanelor cercetate, precum și copii de pe actele de proprietate pentru bunurile identificate.

13.2.2. Constatările/expertizele

13.2.2.1. Constatările

Întocmirea unui raport de constatare înainte de continuarea urmăririi penale este justificată tocmai de necesitatea justei orientări a procurorului în efectuarea activității de urmărire penală (ÎCCJ - Secția penală, încheierea nr. 169 din 21 februarie 2017¹¹⁴), sens în care avem în vedere următoarele:

- raportul de constatare va oferi organului de urmărire penală informații utile pentru a stabili dacă fapta există și dacă s-a creat vreun prejudiciu în dauna bugetului de stat;
- pe baza raportului de constatare, organul de urmărire penală va putea să descrie cât mai exact fapta reținută în sarcina suspectului în cadrul ordonanței de continuare a urmăririi penale;

¹¹⁴ www.scj.ro

- pe baza raportului de constatare, atât organul de urmărire penală, cât și suspiecții vor putea să redacteze obiectivele la expertiza contabilă.

13.2.2.2. Expertizele - modele de obiective

Cel mai frecvent, infracțiunea de evaziune fiscală se comite fie prin înregistrarea unor achiziții fictive în contabilitate, fie prin nedeclararea veniturilor, motiv pentru care, în continuare, va fi prezentat un set de obiective pentru fiecare situație în parte.

a) Înregistrarea unor achiziții fictive în contabilitate

Situația de fapt: Societatea E.F. SRL și-a înregistrat în contabilitate (registru jurnal și jurnalul pentru cumpărări) și în declarațiile 101, 300 și 394 achiziții fictive de mărfuri de la societățile C.C.G. SRL și D.U.T. SRL.

Obiective pentru expertiza contabilă:

1. să se realizeze o prezentare a datelor privind asociații și administratorii societății E.F. SRL, precum și a persoanelor responsabile cu ținerea contabilității, pentru perioada 2015-2017;

2. să se realizeze o prezentare a impozitelor, taxelor și contribuțiilor înscrise în vectorul fiscal al societății E.F. SRL, precum și o prezentare a conturilor bancare, în lei și în valută, deschise la unitățile bancare din România pe numele societății E.F. SRL, cu indicarea persoanelor împuternicite să efectueze plăți, să depună bani și să efectueze retrageri de numerar;

3. să se întocmească o situație cu achizițiile înregistrate de societatea E.F. SRL în contabilitate (registru jurnal și jurnalul pentru cumpărări) și în declarațiile 101, 300 și 394, ca fiind realizate de la societățile C.C.G. SRL și D.U.T. SRL în perioada 2015-2017, și să se stabilească modul de înregistrare în contabilitate (formula contabilă), precum și modalitatea de achitare a achizițiilor, respectiv prin bancă, în numerar, prin compensare sau altă modalitate. În acest sens, experții vor completa următorul tabel:

Nr. crt.	Număr factură	Data factură	Obiect factură	Data recepției bunurilor, lucrărilor sau serviciilor	Valoare fără TVA	TVA	Valoare cu TVA	Formula contabilă	Suma achitată	Modalitatea de achitare (prin bancă, în numerar, prin compensare etc.)
----------	---------------	--------------	----------------	--	------------------	-----	----------------	-------------------	---------------	--

4. să se stabilească dacă achizițiile înregistrate de societatea E.F. SRL de la societățile C.C.G. SRL și D.U.T. SRL au la bază documentele justificative prevăzute de lege;

5. să se stabilească care sunt consecințele fiscale generate de înregistrarea în contabilitatea societății E.F. SRL și în declarațiile fiscale (300 și 101) depuse de această societate a achizițiilor realizate de la societățile C.C.G. SRL și D.U.T. SRL, respectiv:

- să se stabilească sumele deduse cu titlu de TVA pentru fiecare achiziție în parte și dacă prin deducerea acestor sume au fost sau nu diminuate sumele datorate bugetului de stat cu titlu de TVA;
- să se stabilească cuantumul cheltuielilor deduse la stabilirea profitului impozabil și dacă prin deducerea acestor cheltuieli au fost sau nu diminuate sumele datorate bugetului de stat cu titlu de impozit pe profit.

În cazul în care au fost afectate mai multe perioade fiscale, experți vor indica în cadrul răspunsului formulat consecința fiscală pentru fiecare perioadă fiscală în parte, cât și pentru întreaga perioadă.

6. să se calculeze sumele datorate în mod suplimentar bugetului de stat, atât cu titlu de debit principal, cât și cu titlu de accesorii fiscale, pentru ipoteza în care achizițiile înregistrate de societatea E.F. SRL de la societățile C.C.G. SRL și D.U.T. SRL sunt fictive și, prin urmare, TVA-ul și cheltuielile înregistrate în baza acestor achiziții nu sunt deductibile fiscal.

b) Nedeclararea veniturilor

Situația de fapt: Societatea E.F. SRL nu a înregistrat în contabilitate (registru jurnal și jurnalul pentru vânzări) și în declarațiile 101, 300 și 394, în perioada 2015-2017, livrările de mărfuri efectuate către societățile C.C.G. SRL și D.U.T. SRL.

Obiective pentru expertiza contabilă:

1. să se realizeze o prezentare a datelor privind asociații și administratorii societății E.F. SRL, precum și a persoanelor responsabile cu ținerea contabilității, pentru perioada 2015-2017;

2. să se realizeze o prezentare a impozitelor, taxelor și contribuțiilor înscrise în vectorul fiscal al societății E.F. SRL, precum și o prezentare a conturilor bancare, în lei și în valută, deschise la unitățile bancare din România pe numele societății E.F. SRL, cu indicarea persoanelor împuternicite să efectueze plăți, să depună bani și să efectueze retrageri de numerar;

3. să se întocmească o situație cu facturile emise de societatea E.F. SRL către societățile C.C.G. SRL și D.U.T. SRL în perioada 2015-2017, din care să rezulte, pentru fiecare factură, următoarele date: numărul, data și obiectul facturii, data livrării, valoarea fără TVA, TVA, valoarea cu TVA, suma încasată și modalitatea de încasare, respectiv prin bancă, în numerar, prin compensare sau altă modalitate. În acest sens, experții vor completa următorul tabel:

Nr. crt.	Număr factură	Data factură	Obiect factură	Data livrării	Valoare fără TVA	TVA	Valoare cu TVA	Suma încasată	Modalitatea de încasare (prin bancă, în numerar, prin compensare etc.)
----------	---------------	--------------	----------------	---------------	------------------	-----	----------------	---------------	--

4. să se stabilească dacă societatea E. F. SRL a înregistrat în contabilitate (registru jurnal și jurnalul pentru vânzări) și în declarațiile fiscale 300 și 101

valoarea livrărilor de mărfuri realizate către societățile C.C.G. SRL și D.U.T. SRL în perioada 2015-2017;

5. să se stabilească consecințele fiscale generate de neînregistrarea în contabilitatea societății E. F. SRL (registru jurnal și jurnalul pentru vânzări) și în declarațiile fiscale 300 și 101 depuse de această societate a valorii livrărilor de mărfuri realizate către societățile C.C.G. SRL și D.U.T. SRL în perioada 2015-2017, respectiv:

- să se stabilească dacă, prin omisiunea înregistrării, în tot sau în parte, în declarațiile fiscale 300 a valorii livrărilor de bunuri realizate către societățile C.C.G. SRL și D.U.T. SRL, societatea E.F. SRL și-a diminuat TVA de plată;

- să se stabilească dacă, prin omisiunea înregistrării, în tot sau în parte, în declarațiile fiscale 101 a valorii veniturilor realizate, societatea E.F. SRL și-a diminuat impozitul pe profit de plată.

6. să se stabilească sumele datorate în mod suplimentar bugetului de stat de către societatea E.F. SRL, atât debit principal, cât și accesoriiile fiscale, ca urmare a neînregistrării în contabilitatea societății E.F. SRL (registru jurnal și jurnalul pentru vânzări) și în declarațiile fiscale 300 și 101 depuse de această societate a valorii livrărilor de mărfuri realizate către societățile C.C.G. SRL și D.U.T. SRL în perioada 2015-2017.

Chestiuni de legalitate:

- ♦ În cauză, nu se arată motivele pentru care s-a recurs la efectuarea unui raport de constatare de un specialist angajat al parchetului, și nu la efectuarea unei expertize de către un expert independent autorizat. Acest lucru se impunea și pentru faptul că specialistul care a întocmit Raportul de constatare este angajat al părții civile ANAF, detașat în cadrul unității de parchet care a efectuat urmărirea penală. Sintetizând, judecătorul de cameră preliminară de la Curte reține că s-au încălcat atât condițiile premise prevăzute de art. 172 alin. 9 C.pr.pen., de dispunere și administrare a probatoriului de specialitate, materializat în efectuarea unui raport de constatare, dar a și fost vătămat dreptul inculpaților la egalitate de arme și șanse cu ceilalți participanți procesuali (art. 6 din CEDO), împiedicându-l să beneficieze de un proces echitabil și să își exercite de o manieră efectivă dreptul la apărare (art. 8 și 10 C.pr.pen.).¹¹⁴
- ♦ Solicitarea procurorului, adresată celor două bănci, s-a întemeiat pe dispozițiile art. 153 C.pr.pen., din al căror conținut rezultă cu evidență că **procurorul poate solicita date numai cu privire la existența și conținutul conturilor**. Acest text de lege are drept scop obținerea în mod rapid a acestor date, în considerarea posibilității (și uneori, a obligației) legale a procurorului de a dispune luarea măsurilor asigurătorii, care se impune a fi luate cu celeritate, în caz contrar existând riscul ascunderii sau dispariției bunurilor. Atunci când, în vederea desfășurării anchetei, este necesară obținerea de **date despre rulajul conturilor** unei persoane, pentru trecut sau viitor, sunt incidente dispozițiile art. 146 ind. 1 C.pr.pen., măsura fiind una de supraveghere tehnică, prev. de art. 138 lit. e C.pr.pen., iar competența de a dispune în acest sens aparține judecătorului de drepturi și libertăți.¹¹⁵

¹¹⁵ Curtea de Apel București, Secția a II-a Penală, Încheierea nr. 145/CO-CP/2017, nepublicată.

¹¹⁶ Curtea de Apel București, Secția I Penală, Încheierea nr. 129/CP/2017, nepublicată.

14. INFRAȚIUNI COMISE REPETAT, CU MOD DE OPERARE (MO)

14.1. Infrațțiuni

Întâlnim în practică autori care comit diverse infrațțiuni în mod repetat, după un anumit tipar, cu un anumit mod de operare¹¹⁷. Trebuie să fim atenți la anumite categorii de infrațțiuni care, de regulă, se încadrează aici. Exemple:

- Infrațțiunile de *viol, agresiune sexuală* etc.: țin de resorturile, de nevoile intime - biologice și psihologice - ale persoanei;
- Infrațțiunile de *furt, tâlhărie, înșelăciune*: în multe situații reprezintă un fel de „profesie”, presupun o specializare, fie că este vorba despre un singur autor, despre doi autori care lucrează împreună sau despre o grupare infrațională ai cărei membri participă la comiterea faptelor în diferite componente;
- Infrațțiunile de *șantaj*;
- Infrațțiunile de *cămătărie*;
- Infrațțiunile de *corupție*: este improbabil ca o persoană care a primit mită să se limiteze la o singură faptă. De asemenea, traficul de influență (chiar la limită cu înșelăciunea) poate deveni o profesie. Infrațțiunile de corupție pot apărea în concurs cu infrațțiuni de înșelăciune, spălare de bani etc.;
- Infrațțiunile *economice* (evaziune fiscală, spălare de bani): presupun acte repetate, circuite evazioniste în care sunt implicate mai multe persoane cu diferite roluri (societăți comerciale fantomă, administratori formali folosiți drept paravan - de multe ori persoane fără adăpost, persoane însărcinate cu ridicarea sumelor de bani de la ATM-uri etc.).

14.2. Riscuri privind probatoriul

Dacă aceste infrațțiuni sunt cercetate individual există o serie de *riscuri* majore în ceea ce privește posibilitățile de a proba activitatea infrațională dincolo de orice dubiu rezonabil.

¹¹⁷ Diferența dintre *modul de operare* și *amprenta psihologică*: modul de operare reprezintă modalitatea de comitere a faptei care este asumată conștient și este rezultatul unui calcul rațional (eficiență, folosirea instrumentelor necesare, a unui limbaj codificat, posibilități de a fugi de la locul faptei, șanse de câștig, reducerea la minim a riscurilor de a fi recunoscut și prins etc.). Amprenta psihologică este un tipar care scapă conștientului, fiind marca resorturilor inconștientului autorului imprimată în maniera de comitere a faptei.

Astfel, de exemplu, *infracțiunile sexuale* sunt infracțiuni comise în intimitate și, în consecință, sunt greu de probat. Ne vom putea afla în situația în care avem cuvântul autorului împotriva cuvântului unei victime și nimic mai mult. În plus, elementul de intimitate reprezintă o mare presiune asupra victimei. Din diferite motive (frică, rușine, context social), victimele își pot retracta declarațiile inițiale sincere.

În situația infracțiunilor de *furt* există posibilitatea împăcării, indiferent de gravitatea faptei; autorii de furturi din locuință pot determina victimele să recurgă la soluția împăcării chiar fără a recurge la presiuni. Dat fiind locul comiterii faptei, victimele se pot simți vulnerabile. În situația raportării la un număr mai mare de fapte, la un mod de operare, la rolurile pe care le au persoanele implicate, vom putea lua în calcul la încadrarea juridică a faptelor și art. 367 din Codul penal.

Anumite categorii de victime (special selectate de autori) nu pot oferi date utile despre aceștia (de exemplu, persoanele foarte în vârstă alese de autori care, prezentându-se drept angajați ai DISTRIGAZ sau ENEL, pătrund în locuințe și sustrag bunuri).

O infracțiune de *înșelăciune*, luată individual, poate să pară în anumite situații, formal, o cauză de natură civilă.

O infracțiune de *corupție* poate fi acoperită formal de documente aparent justificative. Mai mult, poate părea un episod izolat, accidental și nu un fenomen așa cum, în anumite situații, este în realitate.

De aici *necesitatea cercetării acestor infracțiuni împreună, într-o manieră integrată prin raportarea fiecărui episod infracțional la modul de operare*. Mijloacele de probă privind diferitele fapte se vor completa unele pe celelalte ca într-un joc de puzzle, construind un tablou coerent al întregii activități infracționale. Mai mult, aprecierea gravității faptelor va fi una diferită.

- ❖ **Speța 85:** violuri și agresuni sexuale asupra unor minori, comise în scări de bloc, cu același mod de operare: în cazul unor fapte s-au descoperit urme biologice, în cazul altora autorul a fost surprins de camerele video; la numeroase fapte telefonul mobil al autorului a fost activ în celula în care se afla locul comiterii faptei foarte aproape de momentul comiterii faptei. Analizată izolat, prezența telefonului mobil al autorului în zona unei fapte ar fi putut reprezenta o coincidență. Prezența sa la un număr mare de fapte este de natură să excludă coincidența. Mai mult, raportat la ansamblul faptelor, acest aspect se integrează într-un probatoriu complex și coerent.
- ❖ **Speța 86:** revenim la speța 70: analizată izolat și formal, o astfel de faptă se apropie de un litigiu civil. Atunci când acest tip de faptă se repetă de un număr mare de ori și se caracterizează printr-un mod de operare, caracterul penal devine evident.
- ❖ **Speța 87:** revenim la speța 65: în ipoteza tratării izolate a faptei expuse în denunțul inițial ar fi existat, pe de o parte, riscul ca un singur episod să nu poată fi probat dincolo de orice dubiu rezonabil (având în vedere faptul că existau acte - false - care acopereau formal faptele) și, pe de altă parte, să se piardă posibilitatea de a proba întregul fenomen infracțional.
- ❖ A se vedea spețele 6 și 76.

14.3. Cum identificăm cauzele?

O problemă practică este aceea că, de multe ori, cauzele privind fapte comise de același/aceiași autor(i) sunt instrumentate de procurori/polițiști diferiți, de unități de parchet/poliție diferite, chiar din alte localități sau județe. Apare atunci riscul să nu aflăm de existența lor. *Cum vom proceda ca să le identificăm?*

Când ne vom afla în prezența unei fapte care este probabil să nu fie unica faptă a autorului/autorilor, nu ne vom grăbi să tragem concluzia că nu o putem proba, ci vom face o serie de *verificări*:

- în evidențele proprii unități de parchet și ale unităților de poliție corespunzătoare;
- în evidențele parchetelor și unităților de poliție din aceeași rază teritorială (de exemplu, același județ sau București);
- în sistemul ECRIS;
- în evidențele unităților de analiză a informațiilor (UCAI + UTAI - pct. 10);
- în bazele de date criminalistice (vezi pct. 5.3.);
- chiar informal, discutând cu colegii mai vechi.

☞ **Atenție!** În anumite situații, pot fi foarte utile datele din *cazierul judiciar*. Nu ne vom limita însă la mențiunile sumare din fișa de cazier, ci vom analiza dosarele sau măcar rechizitoriul și hotărârile de condamnare.

- ❖ **Speța 88:** viol și tâlhărie cu grad mare de violență: victima îl indica pe autor care însă a negat comiterea faptei. Analizându-se faptele pentru care fusese acesta condamnat anterior, a rezultat un mod de operare ale cărui amănunte erau identice. Totodată a fost identificată încă o faptă (cu AN) comisă cu exact același mod de operare în altă zonă din București. Și victima acestei fapte l-a recunoscut pe autor.

☞ **Atenție!** Pot fi foarte utile și datele în care față de persoanele vizate de noi s-au pronunțat soluții de netrimitere. Vom analiza, de asemenea, în amănunt, dosarele.

- ❖ A se vedea speța 51.

14.4. Cum vom administra probatoriul în astfel de cauze?

Vom analiza faptele comparativ și vom extrage trăsăturile esențiale ale modului de operare.

Apoi vom selecta mijloacele de probă din fiecare cauză pentru fiecare trăsătură esențială. În principiu, niciuna sau aproape niciuna dintre cauze nu

va oferi mijloacele de probă pentru toate trăsăturile modului de operare însă, așa cum s-a arătat mai sus, ele se vor completa unele pe altele.

Menționăm cu titlu de exemplu câteva *mijloace de probă* utile în astfel de cauze:

- *declarațiile mai multor victime* care nu se cunosc între ele și care descriu în *amănunt* același mod de operare (în special în cauzele comise în intimitate - infracțiuni sexuale)
 - dacă victimele nu vor să declare le vom putea oferi mijloacele legale de protecție (de exemplu, protejarea identității);
- *datele care rezultă din listingul telefonic* (vezi pct. 8.1.). De multe ori, telefonul autorului a fost prezent în aceeași celulă cu locul comiterii faptei, foarte aproape în timp de momentul comiterii faptei, la un număr suficient de mare de fapte pentru a fi exclusă o coincidență. Sau au fost conturate traseele autorilor de la locuința lor la locul comiterii faptelor;
- *datele care rezultă din utilizarea metodelor de supraveghere tehnică* pentru monitorizarea persoanelor suspecte (vezi pct. 8.2.);
- *imaginile înregistrate de camere video* de la fața locului;
- *perchezițiile domiciliare sau informatice* (vezi pct. 12.1.).
 - ☞ În expunerea probatoriului privind aceste cauze va fi utilă transpunerea în formă grafică a unor elemente: de exemplu, hărți relaționale privind persoanele, faptele etc. (vezi pct. 10).
 - ☞ Totodată, în redactarea actelor - în rechizitoriu, de exemplu, este util ca expunerea situației de fapt să înceapă cu prezentarea sintetică a modului de operare care să fie dezvoltat ulterior prin expunerea fiecărei fapte individuale.

SURSE ȘI BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Codul de procedură penală și alte acte normative
- Manualul de bune practici privind procedura cercetării la fața locului - anexă a ordinului privind cercetarea la fața locului nr. 182/2009 (MAI) și nr. 1754/C/2009 (PÎCCJ)
- Manualul pentru utilizarea sistemului informatic SIRIUS - PÎCCJ - Serviciul tehnic
- Metodologia de efectuare a perchezițiilor informatice aprobată prin Ordinul Procurorului General al PÎCCJ nr. 83/2019
- Ordinul procurorului general al PÎCCJ nr. 63/2019 privind gestionarea și utilizarea sumelor din bugetul Ministerului Public pentru acțiuni privind constatarea infracțiunilor flagrante
- Posibilitățile de examinare și analiză în laboratoarele criminalistice din poliția română (IGPR - Institutul Național de Criminalistică)
- www.inec.ro - genurile de expertize efectuate de Institutul Național de Expertize Criminalistice
- Cazuistica Parchetului de pe lângă Tribunalul București
- Practică judiciară
- Barry Fischer, David Fischer - Techniques of Crime Scene Investigation
- FBI - Handbook of Crime Scene Forensics
- U.S. Department of Justice - Crime Scene Investigation, A Guide for Law Enforcement
- Remus Budăi - Efectuarea procedurii probatorii al cercetării la fața locului într-un domiciliu (în www.juridice.ro)
- Rolul probelor și mijloacelor materiale de probă expertizate prin metode fizico-chimice în stabilirea adevărului - Maria Georgeta Stoian
- Remus Budăi, Alexandru Bogdan Georgescu, Radu Gavriș - Ghidul anchetatorului de omoruri

- Cristian Dumitrescu - Investigarea criminalistică a accidentelor de circulație rutieră
- Alexandru Bogdan Georgescu - Aspecte privind utilizarea listingului telefonic în probatoriul cauzelor penale (INM)
- U.S. Department of Justice - Eyewitness Evidence - A Trainer's Manual for Law Enforcement
- C. Ghigheci ș.a. - Arestarea preventivă și deținerea nelegală, Hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțate în cauzele împotriva României
- C. Ghigheci - Cereri și excepții de cameră preliminară
- C. Ghigheci, L. Cîrciumaru ș.a. - Dreptul la un proces echitabil. Aspecte penale, Hotărâri ale Curții europene a Drepturilor Omului pronunțate în cauzele împotriva României
- Remus Budăi - Unele aspecte practice privind metodele speciale de supraveghere sau cercetare (în www.juridice.ro)

- Egalitatea de șanse și tratament reprezintă un drept fundamental și o valoare de bază a Uniunii Europene stipulată în articolul 8 al Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene.
- Egalitatea de șanse și de tratament are la bază participarea deplină și efectivă a fiecărei persoane la viața economică și socială fără deosebire de sex, origine rasială sau etnică, religie sau convingeri, dizabilități, vârstă sau orientare sexuală.
- Asigurarea accesibilității și nediscriminarea reprezintă o condiție necesară pentru creșterea inteligentă sustenabilă și incluzivă.
- „Dezvoltarea durabilă este dezvoltarea care urmărește satisfacerea nevoilor prezentului, fără a compromite posibilitățile generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi” (cea mai cunoscută definiție a dezvoltării durabile dată de Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (WCED) în raportul „Viitorul nostru comun”).
- Dezvoltarea durabilă promovează conceptul de conciliere între progresul economic și social fără a pune în pericol echilibrul natural al planetei.
- Dezvoltarea durabilă reprezintă o soluție la criza ecologică determinată de intensă exploatare industrială a resurselor și degradarea continuă a mediului și caută în primul rând conservarea calității mediului înconjurător.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin
Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020!

Titlul proiectului: **Justiția 2020: profesionalism și integritate**

Codul proiectului: **Cod SIPOCA 453, Cod MySMIS2014+ 118978**

Denumirea beneficiarului proiectului: **Institutul Național al Magistraturii**

Data publicării (lună și an): **noiembrie 2020**

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu
poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României.

9 786060 420613